

Lii Lolo Be'a nèti Lamatua Yesus madhutu sasuri Markus

*Yohanis, tuka sarani dhèu, bhoke j'ara hia
Lamatua Yesus*

(Mateos 3:1-12, Lukas 3:1-18, Yohanis 1:19-28)

¹ Ne'e ne, Lii Lolo Be'a lula-nèti Ana Ama Lamatua.* Ngara na Yesus Kristus, dhu Ama Lamatua paj'uj'u karèi nèti uru ka mai. Lii lolo Na mulai sèmi ne'e: ² Lod'o Yesus sab'a mèka sasab'a Na, Ama Lamatua pua uru dhèu èci, ngara na Yohanis, la'e tao tèke j'ara hia Yesus dhu mai bèli-camèd'a. Lula uru èèna, Ama Lamatua peka le dènge dhèu nèti lii padhai Na, ngara na Yesaya. Na suri tèke, peka na, "Nanene! Ja'a pua le dhèu èci, ho bhoke j'ara hia Èu.✧

³ Dhèu èèna la'e asa d'ara mamoo, ho na rodhe, peka na,

'Miu aa'i-aa'i mi tao pabe'a ku j'ara, sèna ka sèmi mere mamai Lamatua!

Pamera j'ara ho soru mamai Na.' "✧

⁴⁻⁶ Ra pangare dhèu ne'e, Yohanis, tuka sarani dhèu. Era pea nèngu ètu d'ara mamoo. Kodho na tao nèti rèu badha onta, dhara hake na, tao nèti ka'uri badha. Nganga'a nèngu kabara dènge dhua nasu oni.✧

* **1:1** Lii padhai 'Ana Ama Lamatua' abhu boe ètu d'ara sasuri uuru sèra. ✧ **1:2** Meliaki 3:1 ✧ **1:3** Yesaya 40:3 ✧ **1:4-6** 2 Dhèu Aae sèra 1:8

Lod'o èèna, dhèu ae nèti kota Yerusalem dènge propensi Yudea, mai paraga dènge Yohanis ètu era pea na. Dhèu se mai neo rèdhi Yohanis, aa nanene lii holo-nori na. Na peka, “Hua iia miu ele-ho'a nèti tatao karehe, sèna ka Ama Lamatua saku eele sasala-sasigo miu. Èle èèna miu sarani uuru ku j'aj'i mi tadha, na, miu be'a le dènge Lamatua.”

Nèti èèna ka, dhèu se'e bhoka sasala rèngu, ka Yohanis sarani si ètu loko Yarden.

⁷ Ka na peka hari, “Bèli-camèd'a dhèu èci mai, dhu kapai risi nèti ja'a. Lula ja'a ne haha d'ai seli, neo j'aj'i ana pua-paleha èèna ka, lèke boe sa hèi.† ⁸ Ja'a ne dhodhoka sarani miu dènge èi di, te ngaa Nèngu tao risi eele nèti ja'a. Te Na papènu d'ara miu dènge Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci.”

*Yohanis sarani Lamatua Yesus
(Mateos 3:13-17, Lukas 3:21-22)*

⁹ Ca lod'o hari, Yesus la'e nèti rae Nasaret ètu rai Galilea, ka Na paraga dènge Yohanis. Èle èèna ka Yohanis sarani Ne ètu loko Yarden.

¹⁰ Ropa Yesus bhodho nèti d'ara èi mai, Na ladhe, na, liru bhoke eele, ka Roh Ama Lamatua puru mai sama sèmi koro j'aha ci'u, puru mai asa Yesus. ¹¹ Kaca'a la, ra tadèngi lii Ama Lamatua nèti dedha-liru, peka na,

“Èu ne, Ana pasue Ja'a,

† **1:7** Sasuri lii Yunani asli suri, peka na, “pacud'u ho lècu dhari salapa Na hèi, ja'a nia boe.” Sasoa na, Yohanis ne dhèu haha seli, de masi ka j'aj'i dhèu pajuu nèti Lamatua Yesus, nia boe sa hèi.

Èu pakarej'e taruu d'ara Ja'a."☆

*Dhèu aae nidhu dadugu neo pamanahu Yesus
(Mateos 4:1-11, Lukas 4:1-13)*

¹² Nèbhu boe ka, Roh Ama Lamatua jajuku Yesus asa d'ara mamoo la'e. ¹³ Na pea dènge badha hui ètu èèna, èpa nguru lod'o. Ka dhèu aae nidhu mai dadugu tenge j'ara sèna ka Yesus madhutu nèngu, te ngaa tao nare boe. Èle èèna ka, ana pajuu nèti Ama Lamatua puru mai lalau-lalo'o Ne.

Lamatua Yesus la'e Galilea ho lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua

(Mateos 4:12-22, Lukas 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Lod'o dhu kèpe rare Yohanis tuka sarani pamaso asa d'ara bèdho, nèbhu boe ka Yesus pakèd'i la'e propensi Galilea. La'e lole Lii Lolo Be'a nèti Ama Lamatua ètu nèi. ¹⁵ Ka Na peka, "Mi nanene! Lod'o Ama Lamatua d'ai kèna!

Limuri ne, dhèu aa'i-aa'i re'a, na, Ama Lamatua nèd'u le paredha karèi nèti uru ka.

Nèti èèna ka, miu hud'i tèke eele ka tatao karehe sèra,

ho lèpa madhutu Ama Lamatua.

Hèia parcaya ka Lii Holo-Nori Nèngu kahèi."☆

Lamatua Yesus hag'e nare ana madhutu Na

¹⁶ Ca lod'o hari, Yesus kako re sebhe dano Galilea, ka nèdhi dhèu dua, ngara ra Simon dènge ari na Anderias. Sasab'a rèngu bèli-bèli

☆ **1:11** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, 12:18, Markus 9:7, Lukas 3:22 ☆ **1:15** Mateos 3:2

èèna, j'ala i'a. ¹⁷ Ka Yesus paroa nare dua ra, peka na, “We! Mai madhutu Ja'a! Miu tema tenge i'a, te ngaa Ja'a neo aj'a miu, sèna ka j'aj'i dhèu tenge samanga.” ¹⁸ Ropa ra nanene rare, hèia ra tèke eele j'ala rèngu, ka lasi dènge madhutu Ne.

¹⁹ Èle èèna ka, Yesus kako hari ciki, ka nèdhi ana-ana Sabadeus, a'a ngara na Yakobis, aa ari ngara na Yohanis. Dua ra lalau paie pèku ètu dedha koha. ²⁰ Ka Yesus paroa dua ra, peka na, “Mai we! Madhutu Ja'a!” Ropa ra tadèngi rare lii Yesus, ka dua ra tèke eele ama ra, dènge dhèu sab'a sa ètu dedha koha, lasi dènge ka madhutu Yesus.

*Lamatua Yesus lalèta eele nidhu nèti dhèu èci dhu pea ètu kota Kapernaum
(Lukas 4:31-37)*

²¹ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na dhèu èpa sèra lasi d'ai kota Kapernaum. Lod'o èèna, lod'o manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi.‡ Ka Yesus la'e asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i, ka Na lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua ètu èèna. ²² Dhèu ae sèra malaa, nanene lii padhai Na, lula Nèngu ne'a mèu lii dhu Nèngu lole, risi nèti mese-mese agama Yahudi.✧

²³ Lod'o èèna, abhu dhèu èci dhu nidhu tao. Dhèu ne'e la'e asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i kahèi. Kaca'a laa na pakèce, peka na, ²⁴ “We! Yesus, dhèu Nasaret! Ngaa unu Èu dènge ji'i! Èu mai ho pa'ele iie ji'i, do? Ji'i tadhe Èu. Èu ne'e ka

‡ **1:21** Lod'o sabaj'a dhèu Yahudi, ra pangare na 'Hari Sabat'.
Lod'o èèna, dhèu sab'a boe. ✧ **1:22** Mateos 7:28-29

dhu mai nèti Ama Lamatua. Èu ne'e Dhèu dhu dènge boe sasala-sasigo."

²⁵ Ka Yesus jèke ne, "Hutu hèb'a èu na! Rai eele nèti dhèu ne'e!"

²⁶ Kaca'a laa nidhu tèku ngi'au dhèu ne'e, sama sèmi dhèu dhu pèd'a rèdha. Ka na rai eele nèti dhèu ne'e, dènge lii pakèce. ²⁷ Hèia dhèu ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i sèra, malaa-maloha. Ka ra padhue èci dènge èci, "Eea! Ngaa ka ne'e? Ne'e ne, lii holo-nori dhu hiu, do? Lii padhai lii Mone heka ne, ele madha, nga! Na paredha nidhu se, ka ra kalua kahèi, madhutu dad'èi Na."

²⁸ Hèia dhèu palolo lème era, ètu d'ara rae-rae propensi Galilea.

Lamatua Yesus puri-pa'èle papèd'a ina dhèu èmu Petrus, dènge papèd'a dhèu-dhèu leo

(Mateos 8:14-17, Lukas 4:38-41)

²⁹ Lod'o rèngu lèpa nèti d'ara èmu manèngi-mangaj'i, hèia Yesus dènge ana madhutu Na, lasi asa èmu Simon dènge Anderias. ³⁰ Ina dhèu èmu Simon pèd'a maringi-sagoro, ka dhu j'unu. Ropa Yesus dènge ana madhutu Na d'ai d'ara èmu èèna, dhèu mai peka dènge Ne, "Bhèni heka ne, pèd'a."

³¹ Nèti èèna ka, Yesus la'e ladhe bhèni heka ne. Hèia Na kèpe kacui-aa na, ho pamadhèdi ne. Kaca'a laa papèd'a maringi-sagoro èèna èle dènge. Hèia bhèni heka ne kèd'i la'e lalau nganga'a-nganginu hia si.

³² Ropa lod'o cèna, dhèu pakako rèti asa Yesus a'ari rèngu dhu pèd'a, dènge dhèu-dhèu dhu nidhu tao, sèna ka Na puri-pa'èle si. ³³ Nèti èèna

ka, ca kabarai mai pakaboko pènu tao cèci ètu madha èmu èèna. ³⁴ Èi papèd'a ra rupa-rupa, te ngaa Yesus puri-pa'èle aa'i mèu-mèu si. Hèia Na lalèta eele nidhu ae nèti dhèu sèra. Yesus hia boe tebho nidhu se'e padhai lii, lula ra tadhe Ne.

Yesus kako palème rae, ho lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua
(Lukas 4:42-44)

³⁵ Bèli èèna mad'ae aae era, ako maroga, Yesus kèd'i ka la'e asa era èci dhu nee-nee, ka Na manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua. ³⁶ Ropa Simon si kèd'i, rèdhi heka Yesus, ka lasi tenge Ne. ³⁷ Ra paraga dènge Yesus, ka ra peka, "Ama, dhèu canau mai tenge Ama ku."

³⁸ Te ngaa Yesus dhaa lii rèngu, aku Nèngu na, "Èèna be'a kahèi. Te ngaa be'a risi lati uru asa rae-rae leo, ho Ja'a aj'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Te èèna sasab'a-la'a Ja'a na."

³⁹ Èle èèna ka, rèngu kako palème era ètu propensi Galilea, ho lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua. Ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i, Na babège-lalèta eele nidhu nèti dhèu sèra.✧

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu èci dhu pèd'a kusta
(Mateos 8:1-4, Lukas 5:12-16)

⁴⁰ Dhèu èci dhu lèke papèd'a kusta mai paraga dènge Yesus, ka na patitu kètu urutuu ètu madha Yesus. Na manèngi, aku nèngu na, "Ama, ee! Sue ku ja'a laa. Tao pa'èle ku papèd'a ja'a ne. Ja'a ke'a, na, Ama bisa pa'èle papèd'a ja'a ne, sèna ka dhèu madenge heka dènge ja'a."

✧ 1:39 Mateos 4:23, 9:35

⁴¹ Nèti lii roma iisi na, ka d'ara Yesus roe, ka Na j'ole kacui-aa'i ho kèpe ne. Hèia Na peka, "Tare'a! Ja'a bisa! Èu èle kèna!" ⁴² Kaca'a laa, papèd'a èèna ele dènge. Ka dhèu èèna pèd'a heka. ⁴³ Èle èèna ka, Yesus pua dhèu èèna lèpa dènge pasanèd'e ne, peka na, ⁴⁴ "Mu nanene! Èu èle le, te ngaa baku lole dènge cee-cee! Èu hud'i madhutu ku lii paredha Musa uru èèna. De lamu uru ku asa ama agama, ho na parisa ngi'u mu. Sèna ka ne'a èi papèd'a èu na ele le, do dhae. Èle èèna ka, heka èu hia mèdha èci sèmi tadha makasi, sèna ka dhèu aa'i-aa'i re'a èu èle le tare'a-re'a."✧

⁴⁵ Masi ka Yesus kai baku peka dènge cee-cee, te ngaa ropa la'e d'ai li'u, ka na lolo lème dènge dhèu. Èle èèna ka, dhèu ae neo paraga dènge Yesus. Te ngaa, lula lii dhèu èèna, ka Yesus bisa boe pad'elo iisi Na asa d'ara kota. Nèti èèna ka, Yesus pea dhoka ètu era mau èci ètu li'u kota. Te ngaa dhèu mai paraga dènge Ne nèti mia-mia.

2

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu karuku (Mateos 9:1-8, Lukas 5:17-26)

¹ Èle pèri-pèri lod'o, hèia Yesus lèpa hari asa Kapernaum. Ka ra papeka d'ai mia-mia, peka na, Yesus d'ai le èmu. ² Nèti èèna ka, dhèu mai nèti mia-mia. Lula dhèu ae seli, ka ètu d'ara èmu pènu risi, toke d'ai hèb'a èmu. Èle èèna ka, Yesus lole dènge ra dad'èi Ama Lamatua.

✧ **1:44** Atora nèti Ama-ama Agama 14:1-32

³ Ètu talora Na padhai lii era, dhèu èpa jèru dhèu karuku èci neo asa madha Yesus. ⁴ Te ngaa, lula dhèu ae d'ai seli, ka rèngu abhu boe sasanga ho rèti dhèu èèna asa madha Yesus. Hèia ca'e lasi asa kolo èmu, bhoke eele rèu èmu re dedha kètu Yesus. Ropa ra bhoke rare rèu èmu, hèia ra papuru dhèu karuku èèna dènge dhèpi na.*

⁵ Ropa Yesus ladhe nèdhi si, Nèngu ne'a le dhèu se'e parcaya tare'a-re'a Nèngu. Ka na padhai lii dènge dhèu karuku ne, aku Nèngu na, "Ana, ee! Ja'a saku eele le sasala èu!"

⁶ Ètu èèna kahèi, abhu pèri-pèri mese agama Yahudi. Ropa ra tadèngi rare lii padhai lii Yesus, ka d'ara ngangee rèngu be'a boe. ⁷ Hèia ra papeka, "Boo! Dhèu ne'e bani titu kèna, padhai lii sèmi nèi! Dhodhoka Ama Lamatua di, dhu dènge hak ho saku eele sasala dhèu. Te ngaa dhèu ne'e tao ngi'u na èci èèna ka dènge Ama Lamatua. Nèngu pakarehe kolongara Ama Lamatua!"

⁸ Te ngaa Yesus ne'a le ngangee rèngu. Hèia Na peka, "Heh! Miu baku pangee sèmi èèna. ⁹⁻¹⁰ Mia dhu be'a risi? Ladhe Ja'a peka mi dhèu karuku ne, 'Sasala èu saku eele le,' miu me'a boe, na, j'aj'i do aad'o. Te ngaa ladhe Ja'a peka, 'Kèd'i ka! Nedhe dhèpi èu, ho lèpa ka.' Ladhe na kèd'i ho miu ladhe mèdhi kahèi, heka miu me'a kèna, Ja'a ne Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Aa Ja'a dènge koasa kahèi, ho saku eele sasala-sasigo dhèu!"

Èle èèna ka, Yesus padhai lii dènge dhèu karuku èèna, peka na, ¹¹ "Èu nanene, ee! Èu èle

* **2:4** Ra tao Dhèpi èèna nèti mèdha dhu mèke.

le ne! Kèd'i ka, nedhe dhèpi èu ho lamu ka.”

¹² Ropa tadèngi nare, cag'ag'a laa dhèu ne kèd'i titu. Na nedhe dhèpi na, hèia la'e ka asa li'u. Dhèu-dhèu ètu sèra rèdhi dènge musi madha ra. Rèngu aa'i-aa'i ra malaa-maloha, ka ra peka, “Ira ii! Èdhi heka tèdhi ka! Ama Lamatua tare'a-re'a kapai d'ai seli!”

*Yesus paroa nare Lewi ho madhutu Ne
(Mateos 9:9-13, Lukas 5:27-32)*

¹³ Èle èèna ka, Yesus la'e hari asa sebhe dano Galilea. Ka dhèu ae titu kèna mai paraga dènge Ne, hèia Na lole dad'èi Ama Lamatua mi rèngu.

¹⁴ Ètu èèna, abhu dhèu èci ngara na Lewi, ana nèti Alpius. Sasab'a na roro doi bea. Lod'o Yesus kako re èèna ka ladhe nèdhi Lewi. Ka Na peka dènge ne, “Wee! Mai madhutu Ja'a!”

Ropa tadèngi lii Yesus ne, Lewi kèd'i dènge ka la'e madhutu Ne.

¹⁵ Èle èèna ka, Yesus si ra'a ètu d'ara èmu Lewi, pa'èci dènge angalai Lewi dhèu roro doi bea sèra. Abhu kahèi dhèu-dhèu leo madhèdi ra'a dènge rèngu. Madhutu ngangee dhèu Yahudi, dhèu se'e dhèu karehe. Nèti dhèu-dhèu dhu madhèdi ra'a se abhu dhèu ae kahèi dhu d'èi nanene lii padhai lii Yesus.

¹⁶ Lod'o èèna, abhu pèri-pèri mese agama nèti partei Parisi dhu rèdhi Yesus madhèdi na'a-ninu dènge tuka roro doi bea, dènge dhèu karehe sèra. Ka ra karèi ana madhutu Yesus, peka na, “Nga tao ka mese miu madhèdi na'a-ninu dènge dhèu roro doi bea dènge dhèu dhu laku-laku boe sèra?”

17 Yesus tadèngi lii karèi rèngu èèna, ka Na dhaa, peka na, “Dhèu pèd'a mema parluu dote, te ngaa dhèu dhu pèd'a boe, parluu boe dote. Mamai Ja'a ne sèna ka lalau dhèu dhu laku-laku boe. Te Ja'a mai boe ho uri dhèu dhu rasa ngi'u na mola.”

A'aj'a hiu Lamatua Yesus, leko-leo nèti a'aj'a dhèu Parisi

(Mateos 9:14-17, Lukas 5:33-39)

18 Ca tèka, dhèu nèti partei agama Parisi puasa. Rèngu rèdhi ana madhutu Yohanis tuka sarani, puasa kahèi. Te ngaa rèdhi boe ana madhutu Yesus puasa sèmi rèngu. Hèia dhèu rèngu mai paraga dènge Yesus, ka ra karèi, aku rèngu na, “Ama. Ji'i puasa sama sèmi ana madhutu Yohanis kahèi. Te, nga tao ka, ana madhutu Ama puasa boe?”

19 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Mema miu me'a le, ladhe abhu pesta kab'i, dhèu dhu abhu nèru sèra puasa boe, ka ra'a toke bècu. Ladhe mone dhu kab'i èèna era, dhèu sèra aa'i-aa'i ra'a-rinu.

20 Te ladhe d'ai lod'o ho ra kèpe rèti dhèu mone dhu kab'i èèna, ka mone aanga-angalai na sèra d'ara susa, heka ra puasa kèna.

21 Sèmi èèna kahèi, bèla hiu baku kalape mi kodho dhui. Te ladhe base, na, bèla hiu èèna karuku, hèia kodho èèna asa ka mae aae. 22 Sèmi èèna kahèi, miu baku edhe dhua pèd'u ètu d'ara sabha dhui. Te aad'o na, sabha èèna mae, aa dhua pèd'u na bhorie eelee asa rai.”† [Nèti èèna

† 2:22 Alkitab lii Yunani suri, peka na, “Baku soli èi anggor dhu hiu mi d'ara tas ka'uri dhui, sèna ka baku mae.”

ka Yesus peka dènge si, baku pakihu-kee lii holo-nori Nèngu dhu hiu, dènge lii holo-nori dhèu Parisi dhu dhui.]

Ana madhutu Yesus g'ètu are, lèke lod'o a'oro sasab'a

(Mateos 12:1-8, Lukas 6:1-5)

²³ Ca tèka, lèke lod'o manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi, Yesus si kako re j'ara ètu d'ara oka. Ka ana madhutu Na g'ètu rèti are gandum.✧

²⁴ Ropa dhèu Parisi ladhe rèdhi, ka ra karèi Yesus, “Tasamia ka, ana madhutu Èu madhutu boe j'ara-j'ara agama èdhi? Rèngu se g'ètu are gandum lèke lod'o a'oro sasab'a. Miu baku tao sèmi èèna!”

²⁵⁻²⁶ Hèia Yesus dhaa, “Samia, ee? Miu sanèd'e heka lii lolo Daud. Tèu èèna, Abyatar j'aj'i kètu kapai risi agama Yahudi. Lod'o èèna, Daud dènge dhèu madhutu na aa'i-aa'i ra manganga bia. Ka ra maso asa d'ara Paleo Ama Lamatua, hèia ra'a roti dhu ama agama hia le mi Lamatua. Madhutu atora agama èdhi, dhèu dhu bisa ra'a roti èèna, dhoka ama-ama agama di; dhèu leo bisa boe. Daud dènge ana madhutu na sèra, ra'e rare roti èèna, te ngaa dhèu èci sa peka boe, na, Daud si sala.”✧

²⁷ Èle èèna ka, Yesus lole hari dènge rèngu, “Miu baku bhèlu! Lamatua hia lod'o a'oro sasab'a hia èdhi dhèu rai-haha. Lamatua paj'aj'i boe èdhi dhèu rai-haha, ho madhutu dhoka atora lod'o a'oro sasab'a di. ²⁸ Ja'a ne, Dhèu Rai-haha

✧ **2:23** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:25 ✧ **2:25-26** 1 Samuel 21:1-6, Aтора nèti Ama-ama Agama 24:9

Tare'a-re'a. Ja'a ne ka dhu peka ho dhèu sab'a, do aad'o, lèke dènge lod'o a'oro sasab'a.”

3

*Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu pèd'a lèke lod'o a'oro sasab'a
(Mateos 12:9-14, Lukas 6:6-11)*

¹ Èle èèna ka, Yesus lèpa hari la'e asa èmu manèngi-mangaji. D'ai nèi, ka Yesus paraga dènge dhèu èci dhu ai na roe cabèka. ² Ètu èèna, abhu pèri-pèri dhèu dhu patangi-tenge sasala Yesus. Ra ma'u Yesus, neo re'a Na puri-pa'èle dhèu pèd'a lèke lod'o a'oro sasab'a, do aad'o.

³ Hèia Yesus paroa dhèu dhu ai roe cabèka èèna, aku Nèngu na, “Mai ku! Titu ku mi madha Ja'a ne.”

⁴ Ka Na karèi dhèu ae ètu sèra sa, aku Nèngu na, “Madhutu atora agama èdhi, èdhi bisa tao ngaa lod'o a'oro sasab'a? Tao madha j'ara dhu be'a, do karehe? Tao pabe'a dhèu, do pamadhe dhèu?” Te ngaa dhèu sèra èci sa bani boe bhoke hèb'a.

⁵ Nèti èèna ka, Yesus d'ara pèd'a, lula rèngu madhutu dhoka ad'a di, tao boe madha-dhilu mi dhèu ai roe cabèka ne. Yesus nasa, ka Na ladhe lème dhèu sèra. Hèia Na peka mi dhèu ai roe cabèka, aku Nèngu na, “J'ole kacui-aaì èu mai sa ne'e!” Ka dhèu èèna soro kacui-aaì asa Yesus la'e. Kabèdhi laa, èle dènge papèd'a na. ⁶ Ropa dhèu Parisi ladhe rèdhi Yesus pa'èle kacui-aaì dhèu èèna lèke lod'o a'oro sasab'a, aa'i-aa'i ra kalua nèti d'ara èmu manèngi-mangaji. Ka lasi

padhue dènge dhèu partei politik Herodes, ho tenge j'ara neo pamadhe Yesus.

Lamatua Yesus puri-pa'èle papèd'a dhèu ae ètu sebhe dano

⁷⁻⁸ Ca lod'o, Yesus dènge ana madhutu Na lasi asa sebhe dano Galilea. Te ngaa, lula dhèu ae sèra re'a le ngaa dhu Nèngu tao, ka dhèu aa'i-aa'i mai nèti rae-rae ho madhutu Ne. Rèngu mai nèti propensi Galilea, propensi Yudea, aa propensi Idumea. Abhu kahèi dhu mai nèti kota Yerusalem, kota Sidon dènge kota Tirus. Abhu kahèi cahag'e dhu mai nèti cabèka dhimu loko Yarden. Aa'i-aa'i sèra neo mai paraga dènge Ne. ⁹ Taga dhèu dhu mai sèra ae seli, ka Yesus pua ana madhutu Na lasi tenge koha cue hia Nèngu. Na neo padhai lii dènge dhèu ae sèra nèti dedha koha, sèna ka rèngu aa'i-aa'i ra bisa ladhe rèdhi rèhu Na, aa tadèngi lii padhai lii Na hèi.

¹⁰ Ca hari ni, Na puri-pa'èle dhèu pèd'a ae titu kèna. Nèti èèna ka, dhèu ae mai paseti èci dènge èci, neo g'ag'e Yesus. ✧ ¹¹ Ropa dhèu dhu nidhu tao sa ladhe rèdhi Yesus, ka ra bèbha d'ai rai ètu madha Yesus. Hèia ra taraa, aku rèngu na, “Èu ne mema tare'a Ana Ama Lamatua!”

¹² Te ngaa Yesus kai rèngu, aku Nèngu na, “Miu baku ale dènge dhèu èci sa hèi, Ja'a ne cee!”

Yesus hag'e nare dhèu canguru dua j'aj'i ana madhutu Na
(Mateos 10:1-4, Lukas 6:12-16)

✧ **3:10** Markus 4:1, Lukas 5:1-3

13 Èle èèna ka, Yesus kako la'e asa kolo ledhe èci. Na paroa pèri-pèri dhèu dhu Nèngu d'èi. Ka dhèu se mai madhutu Ne. 14 Èle èèna ka, Na hag'e nare dhèu canguru dua. Ka Na peka, "Ja'a pili miu ho madhutu taruu Ja'a, j'aj'i dhèu pajuu-paleha Ja'a. Ja'a neo pua miu, lami lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua mi dhèu aa'i-aa'i." 15 Sèmi èèna kahèi Ja'a neo hia miu koasa, sèna ka miu bisa babège-lalèta nidhu nèti d'ara dhèu."

16-19 Ngara dhèu canguru dua sa, nuka:

Simon (dhu Yesus pangare na, Petrus),

Yakobis,

Yohanis, (Yakobis dènge ari na, Yohanis ne,

dua ra ana Sabadeus. Yesus pangare

rèngu dua ra, ngara na 'Boanerges', dhu

sasoa na 'sama sèmi d'oro'.)*

Anderias,

Pelipus,

Bertolomeos,

Mateos,

Tomas,

Yakobis (ana Alpius),

Tadius,

Simon (dhu madhutu partei politik Selot),†

dènge Yudas Iskariot (dhu èèna na pahie

eele Yesus).

* **3:16-19** a: Sasuri lii Yunani suri, peka na, 'ana d'oro', dènge sasoa, 'tatao nuka sèmi d'oro'. Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e dhu peka na, ele boe lii Yakobis dènge Yohanis mèdhu nuka sèmi lii d'oro, do, rèngu d'èi pajèka sama sèmi d'oro. † **3:16-19** b: Partei Selot ne tengé j'ara sèna ka rèngu mardeka nèti dhèu paredha Roma. Nèti èèna ka, dhèu pangare partei 'Patriot' kahèi. Patriot sasoa na 'dhèu sarii kabarai'.

Mese agama sèra peka Yesus abhu koasa nèti dhèu aae nidhu

(Mateos 12:22-32, Lukas 11:14-23, 12:10)

²⁰ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra puru hari nèti kolo ledhe deo na. Ka lasi asa d'ara èmu èci. Dhèu ae titu kèna mai oke rare Ne, ka Na bisa boe na'a-ninu. ²¹ Rèdhi sèmi èèna, hèia ra papeka, aku rèngu na, “Miu ladhe ku Yesus! Ne'a heka lalau iisi Na.” Ropa a'ari Na tadèngi lii palolo dhèu, ka ra mai neo rare Ne.

²² Lod'o èèna, mese-mese agama nèti Yerusalem mai peka dènge dhèu ètu sèra, aku rèngu na, “Heh! Pasa dhilu miu! Baku madhutu Yesus. Te dhèu aae nidhu, dhu ra paroa ngara na Baalsebul, maso asa d'ara Yesus, ka hia Ne koasa, ho bata-magèla nidhu nèti d'ara dhèu.”☆

²³ Ropa Yesus tadèngi nare lii padhue rèngu èèna, heia Na paroa nare rèngu aa'i-aa'i ra, ka Na peka, “Lèke boe dènge ngangee dhèu! Tasamia ka dhèu aae nidhu bisa babège ngi'u mesa na!?” ²⁴ Ladhe ètu d'ara paredha dhèu aae èci, ana kabarai sèra èci patao-palaha dènge èci, paredha dhèu aae èèna taha nèbhu boe. ²⁵ Sèmi èèna kahèi ètu d'ara èmu, ladhe isi èmu èci patao dènge èci, isi èmu èèna mae-manyèla! ²⁶ Sèmi èèna kahèi dènge nidhu. Ladhe èci pamusu dènge èci, rèngu mae-manyèla kahèi. Sèmi èèna na, heka rèngu laho kao-kao.

²⁷ Ladhe dhèu parapo neo mai parapo èmu dhèu èra èci, na hud'i èki-karadhe uuru ku

☆ **3:22** Mateos 9:34, 10:25

lamatua èmu na, heka bau nèti mèdha-panyau kèna.‡

²⁸ Nèti èèna ka, Ja'a peka mema dènge miu: Ama Lamatua sadia saku eele sasala dhèu. Ladhe dhèu padhai lii karehe mi dedha dhèu leo, Ama Lamatua biša saku eele sasala na era. ²⁹ Te ngaa lii padhai lii karehe mi dedha Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci, Ama Lamatua saku eele boe sasala nèngu, toke d'ai mia-mia la'e!"*✧

³⁰ Yesus peka sèmi èèna, lula dhèu sèra peka na, "Dhèu èèna, nidhu tao."

Dhèu dhu madhutu dad'èi Ama Lamatua, tare'a-re'a j'aj'i a'ari Lamatua Yesus (Mateos 12:46-50, Lukas 8:19-21)

³¹ Èle èèna ka, ina dènge ari Yesus sèra mai tenge Ne. D'ai èmu dhu Yesus madhèdi ètu d'ara na, rèngu lasi boe asa d'ara, te ngaa ra titu ètu li'u, ka ra hia dhèu lasi paroa Yesus. ³² Lasi, na, Yesus madhèdi padhai lii dènge dhèu ae. Ka dhèu sèra peka dènge Ne, "Ama, ee! Ina Mu dènge a'ari Mu nuka ètu li'u si. Ra neo paraga dènge Ama."

³³ Te ngaa Yesus dhaa, peka na, "Cee ka dhu tare'a-re'a j'aj'i ina dènge a'ari Ja'a?"

³⁴ Hèia Na ladhe palème asa dhèu dhu madhèdi ètu sèra, ka Na peka, "Miu se'e se ka dhu tare'a-re'a j'aj'i ina dènge a'ari Ja'a. ³⁵ Te cee ka dhu madhutu dad'èi Ama Lamatua, rèngu sèra ka dhu tare'a-re'a j'aj'i ina dènge a'ari Ja'a."

‡ **3:27** Dènge j'ara èèna, Yesus peka na, Nèngu èra risi nèti dhèu aae nidhu, dhu tema ra pangare na, 'Baalsebul'. ✧ **3:29** Lukas 12:10

4

*Lamatua Yesus peka lii pakasame lula-nèti hini
dhu lèke ètu dedha rupa-rupa rai
(Mateos 13:1-9, Lukas 8:4-8)*

¹ Ca lod'o, Yesus la'e hari asa dano Galilea. D'ai nèi dhèu ae mai oke rare Ne. Ka Yesus ca'e la'e madhèdi asa dedha koha cue dhu panahu. Na aj'a dhèu sèra dènge lii pakasame. Dhèu dhu titu ètu dedha salae sèra aa'i-aa'i nanene Yesus aj'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua. ² Na aj'a si lii holo-nori rupa-rupa pake lii pakasame. Aku Nèngu sèmi ne'e ka:*

³ “Nanene paie-iie! Dhèu èci la'e ceb'e hini ètu d'ara oka na. ⁴ Ropa na ceb'e hini sèra, cahag'e lèke ètu sebhe j'ara. Kabèdhi laa, manu-bhui mai ka ra'a aa'i. ⁵ Cahag'e hari lèke ètu era rai dhu pènu dènge hadhu. Hini sèra muri, te ngaa rai isi dhoka ciki oo'e di. ⁶ Ropa lod'o rea mai, ana nganga'a sèra kamale eele hèia madhe aa'i si, lula amo d'ai boe d'ara rai.

⁷ Hini cahag'e lèke ètu dedha rai dhu pènu dènge j'u'u padhudhu. Ropa j'u'u sèra muri, hèlu rare ana nganga'a sèra, ka j'aj'i boe hua-hela. ⁸ Te ngaa hini cahag'e lèke ètu dedha rai hèu mènghi. Hini sèra muri dènge sega. Hua ae titu kèna. Cahag'e dhu abhu d'ai tèlu nguru hari, cahag'e èna nguru hari, aa cahag'e d'ai cangasu hari.

⁹ De ladhe cee dènge ro'a dhilu, na, nanene paie!”

* 4:2 Lukas 5:1-3

Nga tao ka Lamatua Yesus holo-nori dhèu pake lii pakasame

(Mateos 13:10-17, Lukas 8:9-10)

¹⁰ Ca tèka, Yesus mesa Na. Hèia ana madhutu Na dhèu canguru dua dènge pèri-pèri dhèu dhu tadèngi le lii holo-nori Na, mai paraga dènge Ne. Ka ra karèi sasoa nèti lii pakasame èèna. ¹¹ Hèia Yesus dhaa, “Lula miu tare'a-re'a neo me'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua, Ja'a neo peka dènge miu. Te ngaa mi dhèu leo, Ja'a pake lii pakasame. ¹² Tatao dhèu leo sèra sama sèmi dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua suri tèke, peka na, 'Rèngu rèdhi le, te ngaa ro'o boe re'a.

Rèngu tadèngi le, te ngaa ro'o boe tèke ètu d'ara.

Ladhe sèmi èèna, hud'i rèngu sène. Ra parcaya ia ka Lamatua, sèna ka Lamatua saku eele ia ka sasala ra.'”✧

Lamatua Yesus peka sasoa lii pakasame hini sèra

(Mateos 13:18-23, Lukas 8:11-15)

¹³ Èle èèna ka, Yesus peka dènge dhèu sèra sasoa lii pakasame hini èèna, aku Nèngu na, “Ladhe miu me'a boe sasoa nèti lii upama deo na, carui risi hari miu me'a sasoa lii pakasame dhu leo. ¹⁴ De sasoa na sèmi ne'e ka: dhèu dhu ceb'e hini èèna, nuka dhèu dhu lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua. ¹⁵ Hini dhu lèke ètu sebhe j'ara ka manu-bhui mai ra'a aa'i, nuka sèmi dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Te ngaa nèbhu boe, dhèu aae nidhu mai parame rare Lii Holo-Nori nèti d'ara dhèu èèna. ¹⁶ Aa hini dhu lèke ètu dedha hadhu, nuka sèmi dhèu

✧ **4:12** Yesaya 6:9-10

dhu nanene, ka na sèmi nare Lii Holo-Nori èèna dènge d'ara karej'e. ¹⁷ Te ngaa Lii Holo-Nori ne, taha nèbhu boe ètu d'ara dhèu èèna. Ropa nèngu paraga j'aj'èra lula na sèmi nare lii ne'e, na tèke eele. ¹⁸ Aa hini dhu lèke ètu talora j'u'u dhu padudhu, èci èèna ka dènge Lii Holo-Nori Ama Lamatua dhu dhèu nanene. ¹⁹ Te ngaa dhèu èèna bhute dhoka dènge rupa-rupa madha j'ara rai-haha dhu pakarej'e ngi'u na. Nèti èèna ka, j'ara se'e seti eele Lii Holo-Nori Ama Lamatua nèti d'ara nèngu, ka j'aj'i heka ngaa-ngaa. ²⁰ Te ngaa hini dhu lèke ètu dedha rai hèu mènghi, nuka sèmi dhèu dhu pasa dhilu ho nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua dènge karej'e-karae. Tatao nèngu madhutu dad'èi Ama Lamatua dènge d'ara kateme. Dhèu ne'e tao j'ara-j'ara dhu pakarej'e d'ara Ama Lamatua, sama sèmi hini dhu nèti hua-hèla. Abhu kahèi d'ai tèlu nguru hari, cahag'e d'ai èna nguru hari, aa abhu kahèi dhu d'ai cangasu hari.”

Baku paheo mere labhu ho saguru hari dènge soe

(Lukas 8:16-18)

²¹ Nèti dedha koha, Yesus tuhu hari lii padhai Na. Na peka hari lii upama èci, aku Nèngu na, “Tasamia, ee! Miu mèdhi le, do dhae? Dhèu suru rare labhu, ka saguru eele hari dènge soe! Ka ra tèke asa ro'a koi la'e! Aad'o, sina ma? Te ladhe sèmi èèna, tèdhi boe saraa nèngu. Dhèu hud'i tao labhu ètu era dhu dedha, sèna ka dhèu rèdhi saraa nèngu.✧ ²² Ngaa dhu dhèu pahuni deo ne'e, bèli-camèd'a dhèu rèdhi aa'i. Te ngaa

✧ **4:21** Mateos 5:15, Lukas 11:33

dhu dhèu re'a boe lod'o deo ne'e, bèli-camèd'a dhèu re'a aa'i. ☆ ²³ De ladhe cee dhu dènge ro'a dhilu, na, nanene paie!

²⁴ Nanene paie-iie! Ladhe miu tengge sasala dhèu, na, dhèu leo tengge sasala miu kahèi. Sèmi èèna kahèi, Ama Lamatua tengge sasala miu. Te ngaa Na tao bia risi hari nèti èèna. ☆

²⁵ Ladhe dhèu èci neo tengge tare'a-re'a dad'èi Lamatua, nèngu asa d'èlu-mèu. Te ngaa ladhe dhèu pusi-pahae boe dad'èi Lamatua, nèngu j'aj'i asa goa." ☆

Lamatua Yesus hia lii pakasame lula-nèti hini dhu muri unu na

²⁶ Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, "Paredha Ama Lamatua asa tabha kapai, sama sèmi hini dhu dhèu ceb'e ètu d'ara oka na. ²⁷ Nèngu ceb'e nare, ka la'e bhèj'i. Tao heka ai hèn'a mi hini sèra. Te ngaa hini sèra muri, ka asa kapai. ²⁸ Hini se muri unu ra. Mulai ti rèu, hela, toke d'ai huri. ²⁹ Ropa kasere nare nganga'a dhu ètu d'ara oka mami, dhèu unu oka heka la'e puu-g'ètu kèna. Sèmi èèna kahèi, paredha Ama Lamatua. Lamatua ka dhu ad'u-ue aa'i-aa'i sèra." ☆

*Lii pakasame lamusi dhu ana iiki
(Mateos 13:31-32,34, Lukas 13:18-19)*

³⁰ Èle èèna ka, Yesus padhai lii hari, "Ja'a peka hari lii upama èci sèmi ne'e ka: miu ladhe sèku, dhèu dhu j'aj'i unu Lamatua sèra. Uru èèna ciki

☆ **4:22** Mateos 10:26, Lukas 12:2 ☆ **4:24** Mateos 7:2, Lukas 6:38

☆ **4:25** Mateos 13:12, 25:29, Lukas 19:26 ☆ **4:29** Yoel 3:13

di, nèbhhu-nèbhhu j'aj'i ae. ³¹ Èèna sama sèmi lamusi aj'u dhu ana iiki-iiki. ³² Ladhe èdhi sèla lamusi èèna, na muri mai, j'aj'i aj'u dhu kapai aae. Manu-bhui nèti mia-mia mai tèka tenge mamaho, dènge tao rèd'a ètu kolo aj'u èèna.”

³³ J'ara-j'ara a'aj'a Yesus madhutu rare'a dhèu.

³⁴ Ladhe Na aj'a dhèu leo, Na pake lii pakasame. Te ngaa ladhe Na aj'a ana madhutu Na, Nèngu peka aa'i-aa'i sasoa lii pakasame sèra.

*Lamatua Yesus pamau eele ngèlu aae
(Mateos 8:23-27, Lukas 8:22-25)*

³⁵ D'ai lod'o nihia na, Yesus aj'a dhèu nèti dedha koha era. Hèia Na pua ana madhutu Na sèra, peka na, “Mai èdhi pakèd'i lati asa cabèka dano.”

³⁶ Ka ra ca'e koha èci dènge Yesus. Ra pakèd'i tèke eele dhèu ae sèra ètu èèna. Te ngaa dhèu cahag'e ca'e koha leo madhutu Yesus si. ³⁷⁻³⁸ Lod'o èèna, Yesus pasaluu kètu Na mi nanèlu, ka bhèj'i luu ètu hui koha. Nèbhhu boe ka, ngèlu aae mai. Naha kapai, ka èi tao sabhori oe pènu koha Yesus si. Nèti èèna ka, ana madhutu Yesus sèra madha'u bia. Hèia ra parèi Ne, “Ama! Kèd'i ku laa! Èdhi oe molo kèna! Te ngaa Ama pusi-pahae boe!”

³⁹ Ropa Yesus tadèngi lii parèi ra, ka Na kèd'i, hèia Na kai ngèlu, peka na, “Mau ka!” Ka Na paredha naha, aku Nèngu na, “Mera ka!” Hèia ngèlu mau, aa naha mera dènge ka. ⁴⁰ Èle èèna ka, Yesus jèke ana madhutu Na, peka na, “Nga tao ka miu madha'u sèmi èèna? Miu parcaya Ja'a, do aad'o?”

⁴¹ Rèngu aa'i-aa'i ra madha'u dènge malaa, ka èci peka dènge èci, “Te dhèu ngaa ne? Ka bisa ngèlu dènge naha, madhutu lii paredha Nèngu?”

5

Lamatua Yesus babège ele nidhu ae nèti dhèu èci

(Mateos 8:28-34, Lukas 8:26-39)

¹ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra d'ai cabèka dano Galilea. Era èèna, ngara na Garasa. ²⁻⁶ Ètu èèna, abhu dhèu mone èci dhu nidhu tao, ka na huj'u. Dhèu huj'u ne pea ètu era padhane dhèu madhe. Mèu-mèda na kako ca'e-puru ledhe ètu èèna, dènge pake boe mèdha-papake. Na pa'oo-parodha ma'ète boe, aa na nare hadhu ho tuku iisi na toke d'ai nu'a. Na èra titu kèna. Nèti èèna ka, dhèu èci sa bisa boe èki ne. Masi ka ra èki dènge rate bèsi èèna ka, bisa boe kahèi. Pèri-pèri hari, dhèu uj'u haga-ai na kahèi, pake rate dènge kanau bèsi, te ngaa na pama'ète aa'i si. Dhèu ne èra bia, nèti èèna ka, èci sa taha boe ne.

Ropa Yesus dènge ana madhutu Na puru nèti dedha koha, dhèu huj'u èèna ladhe nèdhi rèngu nèti kaj'èu. Hèia na kalua nèti era padhane dhèu madhe, ka na mai patitu kètu urutuu ètu madha Yesus. ⁷⁻⁸ Ropa ladhe nèdhi rèhu dhèu ne'e, hèia Yesus peka, na, “Hee, nidhu bhelu! Kalua pakaj'èu nèti dhèu ne'e.”

Èle èèna ka, dhèu èèna pajèka, aku nèngu na, “Weh! Èu neo tao ngaa mi ja'a? Ja'a ke'a Èu

ne Yesus, Ana nèti Ama Lamatua dhu Koasa Risi Eele. Ja'a manèngi Èu baku paj'èra ja'a!"

⁹ Hèia Yesus karèi ne, "Ngara èu cee?"

Na dhaa, aku nèngu na, "Ngara ja'a *Legion*, lula ji'i ae titu kèna, sama sèmi ca kaboko sordad'u!"

¹⁰ Èle èèna ka, nidhu sèra peka re dhèu huj'u èèna, ho manèngi Yesus, sèna ka baku pua rèngu kalua nèti d'ara rae ne.

¹¹ Kaj'èu boe nèti èèna, abhu hahi ca oka dhu dhèu madhenge. Ele boe hahi sèra dua riho ngi'u. Dhu tenge ngang'a ètu sebhe ledhe. ¹² Ka nidhu sèra manèngi Yesus, aku rèngu na, "Hia ji'i maso asa d'ara hahi sèra."

¹³ Tadèngi nare sèmi èèna, hèia Yesus d'èi kahèi. Ka nidhu sèra kalua nèti d'ara dhèu èèna, ka lasi asa d'ara hahi sèra. Hèia hahi sèra rai paj'ala, ka lasi asa sebhe tèbhi, ka ra manahu asa d'ara dano, hèia madhe aa'i si.

¹⁴ Ropa dhèu j'aga hahi sèra ladhe rèdhi madha j'ara dhu j'aj'i èèna, ra madha'u titu kèna. Ka rai lasi peka palème dènge dhèu ètu d'ara rae-rae dhu dètu ètu era èèna. Nèbhu boe dhèu canau-kaème mai neo re'a. ¹⁵ Dhèu sèra mai paraga dènge Yesus, ka ra ladhe la'a, na, dhèu dhu nidhu tao èèna, madhèdi ètu èèna kahèi. Dhèu èèna pake le mèdha-papake. Kahadhu na mase'a le. Rèdhi sèmi èèna, hèia dhèu sèra madha'u. Lula rèngu re'a le, ladhe dhèu cee dhu bisa babège eele nidhu nèti d'ara dhèu huj'u èèna, nèngu tare'a-re'a dhèu èra risi. ¹⁶ Èle èèna ka, dhèu aa'i-aa'i sèra lasi peka palème ètu mia-mia, aku rèngu na, "Ji'i ngèdhi

le dènge madha, dhèu huj'u ne èle le. Sèmi èèna kahèi hahi dhu madhe ètu d'ara dano.”¹⁷ Ka dhèu kabarai èèna mai manèngi ho Yesus tèke eele ka rai rèngu.

¹⁸ Ropa Yesus neo ca'e hari asa dedha koha, ka dhèu dhu èle nèti huj'u dhu nidhu tao èèna manèngi Yesus, sèna ka nèngu madhutu Ne kahèi.

¹⁹ Te ngaa Yesus kai. Ka Na peka dènge dhèu èèna, aku Nèngu na, “Be'a risi èu lèpa ka asa èmu, ho peka dènge a'ari èu, ngaa dhu Ama Lamatua tao le mi dedha èu. Peka dènge si, mema Ama Lamatua sue èu titu kèna.”

²⁰ Èle èèna, hèia dhèu èèna pakèd'i la'e palème rae-rae nèti canguru kota, dhu ngara na 'Dekapolis'. Na lole ngaa dhu Yesus tao le mi dedha nèngu. Dhèu-dhèu dhu tadèngi lii lolo na, malaa aa'i mèu-mèu, aku rèngu na, “Mema lèke tare'a!”

Lamatua Yesus pamamuri hari ana Yairus. Aa puri-pa'èle dhèu bhèni èci nèti papèd'a bhèni (Mateos 9:18-26, Lukas 8:40-56)

²¹ Èle ka, Yesus si pakèd'i hari dènge koha asa cabèka dano. Ropa ra puru nèti dedha koha, dhèu ae mai lingu rare Yesus.²² Dhèu èci mai, ngara na Yairus. Nèngu ne, kètu èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi ètu kota èèna. Ropa nèngu nèdhi Yesus, ka mai patitu kètu urutuu ètu madha Yesus.²³ Ka na pamako, peka na, “Ama, ee! Ana bhèni ja'a, heka canguru dua tèu,

pèd'a oe madhe. Mai lati ku asa èmu ja'a, sèna ka puri-pa'èle ne nèti papèd'a na.”*

²⁴ Hèia Yesus la'e dènge ka, madhutu Yairus asa èmu na.

Te ngaa ètu d'ara kakako rèngu, dhèu ae titu kèna, ka ra seti Ne nèti haa, nèti dhimu.

²⁵ Ètu talora dhèu ae sèra, abhu dhèu bhèni èci dhu pèd'a dhèu bhèni. Papèd'a ne loe boe canguru dua tèu kèna. ²⁶ Mèdha-panyau dènge doi-dhari dhèu bhèni ne'e, èle aa'i mèu-mèu ho b'ae dote. Te ngaa papèd'a na èle boe, asa na hoe. ²⁷⁻²⁹ Bhèni ne tadèngi ae le dhèu palolo ngaa dhu Yesus tao. Nèti èena ka, na mai pasuki asa talora dhèu ae sèra, ho na padètu dènge Yesus. Na pangee, na, “Sad'i ja'a gai lèke sebhe kodho Na di, tatu papèd'a ja'a èle.”

Ropa na gai lèke sebhe kodho Yesus, kabèdhi laa raa bhèni ne tèja eele dènge. Hèia na rasa, na be'a le.

³⁰ Lod'o èena kahèi, Yesus rasa a'èra kalua nèti d'ara ngi'u Na. Ka Na kabib'a asa kabodho, ho ladhe asa dhèu ae sèra, ka Na karèi, peka na, “Nèti miu se, cee ka dhu gai lèke kodho Ja'a?”

³¹ Ka ana madhutu Na dhaa, aku rèngu na, “Ama, ladhe ku laa. Dhèu ae paseti sèmi ne'e. Nga tao ka Ama karèi, peka na, ‘Cee ka dhu gai kodho Ja'a?’”

³² Te ngaa Yesus ladhe pala-lème, neo ne'a cee ka dhu gai lèke sebhe kodho Na. ³³ Ropa

* **5:23** Alkitab lii Yunani suri, peka na, “Ama mai ho bane ai mi nèngu, sèna ka na be'a hari, ka mamuri.” Ètu nèi, “manèngi dhèu bane ai”, sasoa na, “manèngi pa'èle dhèu”. Ana bhèni ne, umur na, sasuri lii Yunani suri ètu ayat 42.

Yesus karèi sèmi èèna, hèia bhèni èèna madha'u bia. Èle èèna ka, na mai patitu kètu urutuu ètu madha Yesus, ka na mangaku, “Ama! Ja'a ka dhu gai lèke sebhe kodho Ama ku deo na.”

³⁴ Hèia Yesus peka mi bhèni ne, aku Nèngu na, “Lula èu parcaya Ja'a dènge d'ara kateme, nèti èèna ka, èu èle le. Lamu ka èmu, dènge d'ara karej'e-karae.”

³⁵ Ropa Yesus padhai lii era, hèia dhèu èci mai nèti èmu Yairus, aku nèngu na, “Ira ii! Ana mu madhe le. De baku paj'èra ia ka Ama Mese. Nèngu la'e ia ka sa nèi.”

³⁶ Te ngaa Yesus pusi boe dènge lii padhai lii dhèu ne'e. Ka Na peka dènge Yairus, “Èu baku madha'u, ee! Parcaya mi Ama Lamatua di.” ³⁷ Hèia Yesus la'e dènge ka, tèke eele ana madhutu Na cahag'e. Nèti dhoka Petrus, Yakobis dènge Yohanis. ³⁸ Ropa d'ai èmu Yairus, rèngu rèdhi dhèu jau oob'a-jau oob'a, aa tadèngi cahag'e tangi d'ara pèd'a. ³⁹ Yesus maso asa d'ara, ka Na karèi si, aku Nèngu na, “Nga tao ka miu maruru dènge tangi sèmi ne'e? Ana ne'e madhe boe! Nèngu dhoka bhèj'i di.”

⁴⁰ Dhèu ètu sèra tadèngi Yesus peka sèmi èèna, ka ra mari pakapengo hèb'a dènge Ne.

Hèia Na pua dhèu sèra kalua aa'i nèti d'ara kama ana dhu madhe èèna. Ka Na paroa inama ana bhèni ne, dènge ana madhutu Na dhèu tèlu sèra, maso asa d'ara. ⁴¹ Hèia Yesus kèpe kacui-aa ana dhu madhe ne, ka Na padhai lii pake lii rèngu, lii Aram, aku Nèngu na, “*Talita kum!*” (Saso na, “Ana bhèni! Kèd'i ka!”)

42-43 Kabèdhi laa, ana dhu madhe èèna mamuri hari. Hèia na kèd'i titu, ka na kako. Hèia Yesus peka dènge ina na, aku Nèngu na, “Hia ana ne'e na'a-ninu!”

Dhèu ae ètu sèra dhu rèdhi j'ara dhu j'aj'i ne, ra malaa titu kèna. Hèia Yesus kai si, peka na, “Mage mi peka dènge dhèu èci sa, Ja'a ka dhu pamamuri hari ana ne.”

6

Dhèu Nasaret ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus

(Mateos 13:53-58, Lukas 4:16-30)

¹ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra aa'i-aa'i ra, lèpa hari asa rae Na, Nasaret. ² Lod'o èèna lèke dènge lod'o sabaj'a dhèu Yahudi. Hèia Yesus la'e asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i ho Na aj'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua ètu èèna. Lod'o èèna, dhèu ae lasi manèngi-mangaj'i. Ropa ra tadèngi Yesus aj'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua, hèia dhèu aa'i-aa'i sèra malaa, aku rèngu na, “Dhèu ne mèu samia ne! Na dènge koasa kahèi! Tasamia ka Na sèmi èèna, ee? ³ Nèngu ne'e dhoka tuka aj'u di. Èdhi tadhe ina Na, Maria. Sèmi èèna kahèi ari Na, Yakobis, Yoses, Yudas dènge Simon, dènge ari Na dhèu bhèni sèra. Rèngu dènge èdhi pea ca rae.” Dhèu se'e ngee ètu d'ara rèngu na, rèngu mèu risi nèti Yesus. Nèti èèna ka, ra d'èi heka nanene Ne.

⁴ Ka Yesus peka, “Mema tare'a! Dhèu pakab'ua risi dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua nèti rae

leo. Te ngaa ra pakab'ua boe dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu nèti rae nèngu.”[✧]

5-6a D'ara dhèu sèra adhu sèmi hadhu, ka ra parcaya boe lii padhai lii Yesus. Nèti èèna ka, Na malaa, hèia Na pake boe koasa Na. Ka Na puri-pa'èle dhoka dhèu pèri di, ètu èèna.

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na dhèu canguru dua lasi lolo Lii Lolo Be'a Ama Lamatua (Mateos 10:5-15, Lukas 9:1-6)

^{6b} Èle èèna ka, Yesus kako palème asa rae-rae dhu padètu ètu sèra, ho aj'a dhèu j'ara mamuri Ama Lamatua. ⁷ Na paroa nare ana madhutu Na dhèu canguru dua sèra, ka Na pua rèngu lasi dua-dua ho lole Lii Lolo Be'a nèti Ama Lamatua. Na hia si koasa kahèi, ho babège eele nidhu nèti d'ara dhèu. ⁸⁻⁹ Na peka dènge si, aku Nèngu na, “Miu baku mèti mèdha ae ètu d'ara kakako miu. Baku mèti nganga'a, doi, dènge tas. Mèti dhoka tatea, salapa ètu haga, dènge kodho ètu ua di. ¹⁰ Ladhe cee dhu sèmi rare miu ètu èmu ra, miu pea dhoka ètu èèna di, toke d'ai pakèd'i hari. ¹¹ Te ngaa ladhe miu lami asa era èci, hèia dhèu ètu sèra sèmi rare boe miu, aa ra d'èi boe nanene lii padhai lii miu, tèke eele era èèna. Aa peka mi dhèu sèra, na, ‘Miu mo'o boe nanene, si! De bèli-camèd'a sèmi mere pala mi!’”^{*}

[✧] **6:4** Yohanis 4:44 ^{*} **6:11** Ètu d'ara Alkitab lii Yunani, suri peka na, “caro eele ahu nèti haga rèngu”. Tèu èèna ètu nèi, dhèu biasa caro eele ahu nèti haga rèngu ho j'aj'i tadha, peka na, dhèu dhu ro'o boe nanene, na, pasae rare pala rèngu unu ra. Ladhe kahèi ètu *Lukas 10:4-11; Lii Lolo nèti Ana Pajuu-paleha 13:51.*

12 Èle èèna ka, ra lasi lole Lii Lolo Be'a. Ra peka, dhèu aa'i-aa'i hud'i ele ho'a nèti sasala-sasigo ra, ka lèpa ho mamuri madhutu dad'èi Lamatua. 13 Ka ra babège eele nidhu nèti d'ara dhèu. Ra pasuti èi lèngi mi kètu dhèu pèd'a, aa sabaj'a ho pa'èle si nèti papèd'a. Ka ra èle dènge.✧

*Ra pare pamadhe Yohanis tuka sarani
(Mateos 14:1-12, Lukas 9:7-9)*

14 Lod'o èèna, dhèu ètu mia-mia tadhe aa'i le Yesus. Dhèu aae Herodes tadèngi le lii lolo lula-nèti koasa Yesus kahèi. Dhèu palolo ètu mia-mia, aku rèngu na, “Yohanis tuka sarani èèna, mamuri hari le ètu d'ara ngi'u Yesus! Nèti èèna ka, Na bisa tao tadha malaa sèra.”

15 Te ngaa dhèu cahag'e hari peka, aku rèngu na, “Aad'o! Ne'e ne, Elia dhu mamuri hari d'ara ngi'u Yesus.”

Aa dhèu cahag'e hari, peka na, “Dhèu ne'e ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu leo hari nèti uru sèra.”✧

16 Ropa dhèu aae Herodes tadèngi nare lii lolo dhèu se'e lula-nèti Yesus, ka na dhaa, peka na, “Èèna Yohanis tuka sarani, dhu ca hari ni ja'a hia dhèu pare pamadhe le, te ngaa na mamuri hari!”

17-18 Dhèu aae Herodes pua sèmi èèna, lula nèngu lii langu dènge Yohanis. Lii lolo na sèmi ne'e ka: dhèu aae Herodes leo nare dhèu èmu ari na, Pelipus, ngara na Herodias. Aa te ngaa Pelipus dènge Herodias dhae pa'ia mèka. Nèti

✧ 6:13 Yakobis 5:14 ✧ 6:15 Mateos 16:14, Markus 8:28, Lukas 9:19

èèna ka, Yohanis kai pahari-pahari, peka na, “Ama dhèu aae baku leo dènge dhèu èmu ari mu. Te èèna sisu ad'a èdhi dhèu Yahudi.” Masi ka sèmi èèna, te ngaa Herodes leo nare bhèni ne'e kahèi. Hèia na pua dhèu lasi kèpe rare Yohanis, ho pamaso ne asa d'ara bèdho.✧

¹⁹ Lula Yohanis kai pèri hari le, hèia bhèni ne tèka d'ara dènge ne, ka na neo pamadhe ne. Te ngaa lake nare mèka, te Herodes dhu pamaso le Yohanis asa d'ara bèdho la'e. ²⁰ Ka na pua sordad'u sèra madhenge paie ne ètu d'ara bèdho.

Herodes madha'u dènge Yohanis. Na ne'a tare'a, Yohanis ne dhèu dhu Ama Lamatua pua mai. Aa Yohanis ne dhèu d'ara mola. Herodes d'èi nanene lii padhai lii Yohanis kahèi. Te ngaa stèka-stèka, d'ara na pèd'a nanene lii padhai lii Yohanis.

²¹ Ka ca tèka, Herodias abhu lod'o dhu be'a, sèna ka na b'ala d'ara pèd'a na. Lod'o èèna, lèke dènge hari jadi Herodes. Ka ra nèru dhèu aae-dhèu kapai mai ra'a-sisi hari jad'i. Dhèu dhu mai sèra, ama-ama dhu paredha, ama-ama sordad'u, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a ètu Galilea. ²² Ètu d'ara talora tatao èèna, ana bhèni Herodias la'e roge. Na roge be'a risi eele, ka d'ara Herodes dènge dhèu dhu nèru sèra karej'e bia. Nèti èèna ka, Herodes paroa ne mai asa madha, ka na karèi, aku nèngu na, “Èu neo manèngi ngaa? Èu peka ho ja'a hia. ²³ Èu manèngi era paredha ja'a ne bagi dua, hia èu

✧ **6:17-18** Lukas 3:19-20

cabèka èèna ka, ja'a ko'o kahèi. Ja'a subha dènge ngara Ama Lamatua!”

²⁴ Ka ana bhèni èèna la'e karèi ina na, aku nèngu na, “Ina, ee! Madhutu ngangee ina ku, na, ja'a manèngi ngaa dhu be'a risi nèti ama ku?”

Ka ina na dhaa, aku nèngu na, “Lamu asa madha ama mu ho peka dènge ne, ja'a manèngi dhoka kètu Yohanis di.”

²⁵ Ka ana bhèni ne la'e asa madha Herodes, ka na peka, aku nèngu na, “Ama! Ja'a manèngi kètu Yohanis, tao ètu d'ara dula èci hia ja'a. Deo ne'e ne, kahèi!”

²⁶ Ropa Herodes tadèngi nare lii manèngi ana bhèni na, ka d'ara na cag'ag'a. Te ngaa nèngu bisa heka ère hari lii subha nèngu deo na, lula dhèu ètu sèra tadèngi aa'i le. ²⁷ Èle èèna ka, Herodes paredha komedhaa sordad'u lasi poro rare kètu Yohanis nèti d'ara bèdho. ²⁸ Ropa ra poro rare, ra tao asa d'ara dula èci, ka rèti la'a asa ana bhèni èèna. Na sèmi nare, hèia nèti asa ina na la'e. ²⁹ Ropa ana madhutu Yohanis sèra tadèngi ra poro rèti le kètu Yohanis, rèngu mai nedhe rèti ngi'u nèngu lasi padhane.

D'ai sange ne'e ka, lii lolo mamadhe Yohanis.

Lamatua Yesus panga'a lèmi riho dhèu

(Mateos 14:13-21, Lukas 9:10-17, Yohanis 6:1-14)

³⁰ Ca lod'o hari, ana madhutu Yesus dhu Na pua lasi asa rae-rae ho aj'a dhèu j'ara mamuri Ama Lamatua sèra, lèpa hari mai, ka ra pak-aboko hari dènge Ne. Ra lolo dènge Yesus ngaa dhu rèngu tao dènge aj'a mi dhèu. ³¹ Lod'o èèna, dhèu ae mai patangi-tenge Yesus. Lula dhèu ae

seli eele, ka Yesus dènge ana madhutu Na abhu boe tebho ra'a-rinu hèi. Nèti èèna ka, Yesus ale dènge ana madhutu sèra, peka na, “Be'a risi èdhi pakèd'i nèti era ne'e lati tenge era èci dhu mau, sèna ka èdhi ae tara ciki.”

³² Ka ra ca'e koha cue lasi asa era dhu mau, kaj'èu nèti d'ara rae.

³³ Te ngaa dhèu ae ètu sèra sa, ladhe rèdhi koha rèngu kako re sebhe dano. Hèia ra kalua nèti rae ka kako pamèri madhutu re dedha rai. Nèti èèna ka, rèngu d'ai uuru Yesus si. ³⁴ Ropa Yesus puru nèti dedha koha, ladhe laa, na, dhèu ae dhu mate Ne. Dhèu se'e re'a heka tao iisi ra tasamia. Nèti èèna ka, d'ara Yesus sue si, te rèngu sama sèmi kahib'i-kalèbho dhu dènge boe ana madhenga. Èle èèna ka, Na aj'a si j'ara mamuri Ama Lamatua.✠ ³⁵⁻³⁶ Na aj'a nèti loo nètu, toke d'ai nihia la'e. Hèia ana madhutu Na sèra mai padhue dènge Ne, aku rèngu na, “Ama! Hua iia Ama ku pua si lasi hèli nganga'a ètu rae dhu dètù ètu era se'e. Te oe mèda kèna, aa ètu era ne'e nganga'a aad'o.”

³⁷ Te ngaa Yesus b'ala lii rèngu, aku Nèngu na, “Baku tao sèmi èèna! Hud'i laa, pe miu panga'a si.”

Hèia ra karèi hari Ne, “Ira, ee! Ladhe èdhi panga'a dhèu ae sèmi ne'e, èdhi kalua doi ae bia, nga. Sama sèmi gaji tuka ca tèu kateme, nga!† Aa èdhi tare doi sèra, nèti mia hua kèna!”

✠ **6:34** Sensus 27:17, 1 Dhèu Aae sèra 22:17, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 18:16, Yeskial 34:5, Sakaria 10:2, Mateos 9:36 † **6:37** Madhutu sasuri lii Yunani, “dua ngasu doi *dinari* pudhi”. Lod'o Yesus mamuri èèna, gaji tuka ca lod'o, ca *dinari*.

³⁸ Yesus dhaa, peka na, “Miu lami karèi sèku dhèu sèra, teko cee dhu nèti nganga'a mèra.”

Hèia ra lasi karèi, ka mai peka dènge Ne, “Abhu dhoka roti lèmi bua, dènge i'a dua ngi'u di.”

³⁹ Hèia Yesus pua dhèu aa'i-aa'i sèra ho madhèdi cakaboko-cakaboko ètu dedha j'u'u. ⁴⁰ Dhèu se'e madhèdi sèmi dhu Yesus pua. Abhu kaboko dhu dhèu cangasu-cangasu, aa abhu kaboko dhu dhèu lèmi nguru-lèmi nguru.

⁴¹ Hèia Yesus nare roti lèmi bua dènge i'a dua ngi'u sèra, ka na ladhe asa dedha. Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Èle èna ka, nare roti lèmi bua, ka Na ku'u pamae ca'èta-'èta. Hèia Na hia mi ana madhutu Na, ho lasi papala hia dhèu dhu madhèdi sèra. Na pala-bagi i'a dua ngi'u sèra kahèi. ⁴² Ka dhèu sèra ra'a toke bècu. ⁴³ Ra'a èle, hèia ana madhutu Na sèra lasi pakaboko nganga'a dhu risi eele sèra, pènu canguru dua soe.

⁴⁴ Dhèu dhu ra'a sèra, dhèu mone di, lèmi riho dhèu, ige mèka bhèni dènge ana iiki.

*Yesus kako ètu dedha èi
(Mateos 14:22-33, Yohanis 6:16-21)*

⁴⁵ Èle ka, Yesus pua ana madhutu sèra pakèd'i uuru dènge koha asa rae Betsaida ètu cabèka dano. Te Nèngu dhae la'e mèka, ho Na pua dhèu ae sèra lèpa. ⁴⁶ Ropa dhèu sèra lèpa, Na la'e asa ledhe èci ètu èna, ho Na manèngi-mangaj'i.

⁴⁷⁻⁵⁰ Lod'o mèda le, ka Yesus puru mai. Na ladhe nèdhi ana madhutu Na sèra dènge koha lasi d'ai talora dano le. Lula ngèlu madha mèdhu

ae, ka ra tuku koha d'ai madhe. D'ara oe mèu sa, Yesus heka la'e madhutu si kèna. Te ngaa Na kako re dedha èi. Ropa Na kako oe seli koha ra, ana madhutu sèra ladhe rèdhi Ne, ka ra madha'u titu kèna. Hèia èci karèi èci, aku rèngu na, "Irii! Ngaa nèi? Nidhu, do?"

Hèia Yesus lii dènge si, aku Nèngu na, "We! Miu baku madha'u! Te Ja'a ne!"

⁵¹ Ropa Yesus ca'e la'e asa dedha koha, kabèdhi laa, ngèlu mau dènge. Ana madhutu Na sèra malaa bia. ⁵² Rèngu heka rèdhi kèna, Yesus pake koasa Na, lod'o panga'a lèmi riho dhèu èèna. Te ngaa rèngu re'a iia boe koasa Yesus, lula d'ara rèngu adhu sèmi hadhu.

Dhèu-dhèu pèd'a ètu Genesaret lasi rame-rame asa Yesus
(Mateos 14:34-36)

⁵³ Ropa rèngu d'ai cabèka dano, ra panahu koha ètu dae Genesaret. ⁵⁴ Ropa ra puru nèti dedha koha, dhèu ae ladhe rèdhi si. Ka ra rodhe lème, aku rèngu na, "Ee! Yesus mai le!" ⁵⁵⁻⁵⁶ Dhèu sèra aa'i-aa'i ra lasi peka palème rae, nèti èèna ka, dhèu mai nèti mia-mia, jèru rèti a'ari rèngu dhu pèd'a asa Yesus.

Sad'i ra tadèngi Yesus ètu era èci, na, rame-rame nedhe rèti dhèu pèd'a mai. Ra paj'unu si ètu d'ara tana lapa ètu èèna. Te ra pangee, na, "Sad'i dhèu pèd'a sèra goi lèke sebhe kodho Yesus di, èle dènge nèti papèd'a ra." Ka dhèu goi lèke kodho Na, hèia èle nèti papèd'a ra.

7

*Atora dhèu rai-haha baku pa'ele dad'èi Ama
Lamatua*

(Mateos 15:1-9)

¹ Ca lod'o, dhèu partei agama Parisi canau dènge mese-mese agama mai nèti kota Yerusalem neo paraga dènge Yesus. ²⁻⁵ Dhèu Parisi kèpe pa'èra ad'a Yahudi. Nuka sèmi, dhèu neo ra'a-rinu hud'i j'amo uuru ku kacui-aaï madhutu atora ad'a. Sèmi èèna kahèi, ladhe lèpa nèti d'ara pasa, hud'i diu uuru ku èi. Toke mèdha dapu rèngu sèmi èru-pangala, pega, curu, galaa, cere, hud'i rase uuru ku madhutu atora ad'a, heka bisa pake ra'a-rinu kèna.

Ladhe dhèu Yahudi cahag'e madhutu boe ad'a rèngu sèmi èèna, dhèu Parisi nasa.

Nèti èèna ka, ra nasa ropa rèdhi ana madhutu Yesus sèra ra'a-rinu j'amo boe kacui-aaï madhutu atora ad'a rèngu. Ka rèngu mai pasala Yesus, peka na, "Nga tao ka ana madhutu èu se ra'a-rinu j'amo uuru boe kacui-aaï? Sèra sa, pasala dènge ad'a nèti bèi-baki èdhi!"

⁶⁻⁷ Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Miu se mema padhai lii leo, tao leo! Nèti uru nèka mai Yesaya suri tèke le, lii padhai lii Ama Lamatua sèmi ne'e,

'Abhu dhèu dhu koa-kio kolongara Ja'a,
dhoka dènge hèb'a di, te ngaa nèti boe d'ara.
Tatao rèngu sèmi èèna na, lèke boe.

Rèngu pusi-pahae boe dad'èi Ja'a,
te ngaa rèngu madhutu dhoka atora
dhèu rai-haha di.'

Miu èci èèna kahèi. ✧ 8-9 Miu tèke eele le paredha Ama Lamatua, ho madhutu atora dhèu rai-haha. Tatao miu ne, d'èlu-mèu bia!

¹⁰ Karèi nèti uuru èèna, Musa peka le lii paredha Ama Lamatua sèmi ne'e ka, 'Pakab'ua ina-ama miu.' Aa tabha hari, peka na, 'Ladhe ana èci padhèda ama na, do ina na, hud'i ra huku pamadhe ne.' ✧ ¹¹⁻¹² Ama Lamatua aj'a sèmi èèna, te ngaa miu aj'a leo. Miu peka na, 'Ladhe dhèu èci pamoà le neo hia ngaa èci mi Ama Lamatua, masi ka ina dènge ama na j'èra oe madhe èèna ka, te ngaa pake boe mèdha èèna ho soru-bara si, lula nèngu moa le neo hia mi Lamatua.' ¹³ Nèti èèna ka, deo na Ja'a peka le, miu pake heka dad'èi Ama Lamatua, te ngaa miu gati eele dènge atora miu dhu hiu. Atora ae le dhu miu gati eele sèmi èèna."

*J'ara-j'ara dhu kaj'alu mai nèti d'ara dhèu
(Mateos 15:10-20)*

¹⁴ Hèia Yesus paroa hari dhèu leo ètu sèra, ka Na peka na, "Pasa dhilu ho nanene paie, sèna ka miu me'a. ¹⁵ Ngaa dhu maso asa d'ara d'èlu, pakaj'alu boe. Te ngaa dhu kalua mai nèti d'ara, èèna ka dhu pakaj'alu dhèu. ¹⁶ [Cee dènge ro'a dhilu, na, nanene.]"*

¹⁷ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na tèke eele dhèu sèra, ka lasi asa d'ara èmu èci. Ka ana madhutu sèra karèi sasoa nèti lii pakasame

✧ **7:6-7** Yesaya 29:13 ✧ **7:10** Kalua nèti Masir 20:12, 21:17, Atora nèti Ama-ama Agama 20:9, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16 * **7:16** Ètu d'ara sasuri lii Yunani asli dhu uru-uru tèka, suri boe ayat ne.

deo na. ¹⁸⁻¹⁹ Hèia Yesus dhaa, peka na, “Miu me'a boe kahèi? Saso na sèmi ne'e ka: ngaa dhu dhèu ra'a, èèna be'a. Te ngaa dhu kalua mai, karehe. Èèna be'a boe. Ngaa dhu èdhi ta'a, maso asa d'ara d'èlu, ho èèna na kalua hari asa li'u la'e. (Lii Yesus èèna neo peka mi èdhi, ngang'a aa'i-aa'i, èci sa dhu luri boe).

²⁰ Ngaa dhu mai nèti d'ara, èèna ka dhu pa'ele iie dhèu, nèti èèna ka, Ama Lamatua d'èi boe pa'èci dènge ne. ²¹ Te j'ara bhelu-katub'a ae ka dhu kalua nèti d'ara dhèu! Nuka sèmi: ngangee karehe, tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu boe nèngu, mana'u, pamadhe dhèu, ²² gagoo-gagehu, bersina, bhelu-katub'a, leko-monya, dhèu dhu taha nare boe d'ara, d'èi boe dhèu risi nèngu, padhai lii pamanahu dhèu, padedha iisi, tatao dhu lèke boe, dènge kètu hadhu.

²³ J'ara karehe aa'i-aa'i sèra mai nèti d'ara dhèu. Sèra ka dhu pa'ele iie dhèu. Ama Lamatua d'èi boe dènge dhèu sèmi èèna.”

Yesus soru-bara bhèni èci dhu dhèu Yahudi boe (Mateos 15:21-28)

²⁴ Èle ka, Yesus tèke eele era èèna, ka la'e asa kota èci, ngara na Tirus. D'ai nèi, lasi asa d'ara èmu èci, lula Yesus d'èi boe dhèu re'a Nèngu ètu èèna. Te ngaa Nèngu bisa boe pahuni ngi'u.

²⁵⁻²⁶ Ètu èèna, abhu dhèu bhèni dintiu èci dhu nèti rai Finisia ètu propensi Siria. Ropa na tadèngi Yesus ètu èèna, na mai manèngi Yesus babège eele nidhu nèti ana bhèni na.

²⁷ Te ngaa Yesus core lii èci, peka na, “Ana-ana hud'i ra'a uuru ku, ho sisa na, ra core hia busa

kèna.” [Dènge lii pacele èèna, Yesus hud'i soru-bara uuru ku dhèu Yahudi Nèngu, heka dhèu leo kèna.]

²⁸ Te ngaa bhèni èèna b'ala, aku nèngu na, “Mema tare'a Ama. Te ngaa busa mate le ètu ro'a mei. Nèngu abhu kahèi nganga'a dhu bèbhe nèti d'ara pega ana iiki sèra.” [Madhutu bhèni èèna, lod'o ana ra'a, na, busa na'a kahèi. Masi ka Yesus soru-bara dhèu unu Na, te ngaa Nèngu hud'i soru-bara dhèu leo kahèi.]

²⁹ Ropa Yesus tadèngi lii dhaa bhèni ne, hèia Na peka, aku Nèngu na, “Tare'a! Lii padhai lii èu èèna, mola-mola na kèna! Lèpa ka! Te nidhu rai le nèti ana èu.”

³⁰ Hèia bhèni ne la'e ka. Na d'ai èmu, ana na dhu bhèj'i luu. Nidhu kalua le.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu èci dhu lii aad'o aa katele-katipa

³¹ Èle èèna ka, Yesus si pakèd'i nèti kota Tirus, kako lasi madhutu nebhe dhasi re kota Sidon. Nèti era èèna, rèngu lasi taruu d'ai dano Galilea. Hèia ra lasi asa rai èci dhu dènge canguru kota, dhu ra biasa pangare na, 'Dekapolis'. ³² Ètu èèna, abhu dhèu èci dhu lii aad'o aa katele-katipa. Angalai na lere rèti ne asa Yesus. Ra manèngi sèna ka Yesus tao ai mi kètu na, sèna ka na èle. ³³ Hèia Yesus tèke eele dhèu ae sèra, ka la'e mesa Na dènge dhèu èèna. Yesus pamaso kacui-aa Na asa ro'a dhilu dhèu eèna dua-dua. Èle èèna ka, Na tao ilu ètu kacui-aa Na, ka Na g'ag'e he'o dhèu ne'e. ³⁴ Hèia Yesus ladhe asa dedha, Na ère a'ae madhera, ka Na paredha, aku Nèngu na, “Efata.” (Saso na, “Bhoke ka!”)

³⁵ Na peka dhoka sèmi èèna di, kabèdhi laa, dhilu dhèu èèna tadèngi dènge. Sèmi èèna kahèi, he'o dhu sakaa èèna, mako ka na padhai lii dènge.

³⁶ Èle èèna ka, dua ra lasi asa era dhèu ae sèra. Ka Yesus kai si, aku Nèngu na, “Nanene, ee! Baku lolo dènge dhèu, peka na, Ja'a ka dhu pa'èle dhèu ne'e ne.” Masi ka Na kai si, te ngaa dhèu se'e lasi lolo palème d'ai mia-mia. ³⁷ Dhèu-dhèu dhu tadèngi lii lolo èèna, malaa bia. Ra papeka isi-aanga ra, aku rèngu na, “Dhèu ne'e, dhèu di, nga! Nèngu tao pabe'a aa'i mèu-mèu. Dhèu katele bisa tadèngi, aa dhèu lii aad'o bisa padhai lii.”

8

Lamatua Yesus panga'a èpa riho dhèu (Mateos 15:32-39)

¹⁻³ Ca lod'o hari, dhèu ae mai kamue rare Yesus neo nanene lii holo-nori Na. Dhèu sèra tèlu lod'o kèna ètu era èèna dènge Yesus. Nèti èèna ka, gee ra èle aa'i le. Hèia Yesus paroa ana madhutu Na, ka Na peka, “Ja'a rasa kasia dènge dhèu ae se'e. Cahag'e mai nèti rae kaj'èu, ètu era ne'e d'ai tèlu lod'o kèna, ka nganga'a rèngu aad'o heka ciki sa. Baku hia ra lèpa dènge kabake manganga. Mage dhoka ra mad'ea ho bèbha ètu j'ara.”

⁴ Ka ana madhutu Yesus sèra dhaa, peka na, “Ama. Era ne kaj'èu nèti rae. Èdhi panga'a tare boe dhèu ae sèmi ne'e!”

⁵ Hèia Yesus karèi si, peka na, “Roti miu pèri bua era?”

Ka ra dhaa peka na, “Ama. Roti ji'i ate dhoka pidhu bua di.”

⁶ Ropa nanene nare, hèia Na pua dhèu ae sèra madhèdi ètu rai. Ka nare roti pidhu bua sèra, hèia Na sabaj'a manèngi makasi mi Ama Lamatua. Sabaj'a nare, hèia Na pamae roti pidhu bua sèra. Ka Na hia ana madhutu Na papala mi dhèu aa'i-aa'i sèra. ⁷ Rèngu dènge i'a pèri ngi'u kahèi. Ka Yesus sabaj'a hari manèngi makasi. Èle èèna ka, Na hia ana madhutu Na papala hari mi dhèu ae sèra. ⁸⁻⁹ Dhèu aa'i-aa'i sèra ele boe d'ai èpa riho sa. Ra ra'a toke bècu. Ra'a rare, hèia ana madhutu Yesus pakaboko nganga'a sisa, ka ra ige pidhu soe hahake. Èle èèna ka, Yesus pua dhèu se lèpa. ¹⁰ Ropa dhèu se lèpa, Yesus dènge ana madhutu Na ca'e koha pakèd'i asa rae èci, ngara na Dalmanuta.

Dhèu Parisi neo pamanahu Yesus, ka ra manèngi tadha

(Mateos 16:1-4)

¹¹ Lod'o Yesus si d'ai Dalmanuta, dhèu partei Parisi pèri-pèri mai paraga dènge Yesus. Ra tenge j'ara neo pamanahu Ne. Ra manèngi, peka na, “Ama. Pad'elo tadha malaa, sèna ka j'aj'i tadha, peka na, Èu tare'a-re'a abhu koasa nèti Ama Lamatua.”✧

¹² Hèia Yesus ère a'ae madhera, ka Na dhaa si, peka na, “Ladhe Ja'a madhutu lii padhai lii miu ne, Ja'a manyasa! Nga tao ka miu manèngi tadha

✧ **8:11** Mateos 12:38, Lukas 11:16

malaa? Baku sèmi èèna. Ja'a bisa tao tadha malaa. Te ngaa Ja'a parluu boe pad'elo mi miu.”✠

¹³ Hèia Yesus tèke eele dhèu Parisi sèra, la'e hari asa dedha koha. Ka Na pakèd'i dènge ana madhutu Na sèra asa cabèka dano.

Yesus pasanèd'e ho mage-mage dènge tatao dhèu Parisi
(Mateos 16:5-12)

¹⁴ Ropa Yesus si d'ai talora dano, hèia ana madhutu Na sèra heka sanèd'e kèna, na, rèngu rèti boe nganga'a leo, dhoka roti cue di. ¹⁵ Tadèngi ra ale roti, hèia Yesus peka dènge si, aku Nèngu na, “Miu mage-mage ku! Baku lèke pangaru karehe nèti dhèu aae Herodes dènge dhèu Parisi. Pangaru rèngu, sama sèmi ragi dhu dhèu pakihu tao roti.”✠

¹⁶ Ra tadèngi Na padhai lii sèmi èèna, ka ana madhutu sèra malaa. Ka ra papeka isi-aanga si, peka na, “Mone heka nèi, peka ngaa ne? Tao-tao èdhi tèti boe roti, ka Na lii sèmi èèna.”

¹⁷ Te ngaa Yesus ne'a lii padhai rèngu. Ka Na peka, aku Nèngu na, “Nga tao ka miu padhue dhoka roti di! Miu me'a mere boe ngaa dhu Ja'a peka na, do? Mema kahadhu miu kateme.

¹⁸ Miu mèdhi dènge madha le, te ngaa mo'o boe me'a! Èci èèna ka dènge miu mèdhi mèka. Miu tadèngi dènge ro'a dhilu le, te ngaa mo'o boe nanene. Èci èèna ka dènge miu tadèngi mèka. Miu bhèlu le, do?✠ ¹⁹ Roti lèmi bua dhu Ja'a pamae kore ka hia dhèu lèmi riho sèra ra'a, si?

✠ **8:12** Mateos 12:39, Lukas 11:29 ✠ **8:15** Lukas 12:1 ✠ **8:18** Yermia 5:21, Yeskial 12:2, Markus 4:12

Ca hari ni, miu pakaboko mere roti dhu risi sèra pèri soe?”

Ka ra dhaa, aku rèngu na, “Canguru dua soe, Ama.”

²⁰ Ka na karèi hari, aku Nèngu na, “Miu sanèd'e era lod'o Ja'a pamae kore roti pèri bua sèra, ka hia dhèu èpa riho ra'a sa, do aad'o? Miu pakaboko mere sisa pèri soe hahake?”

Ka ra dhaa, na, “Pidhu, Ama.”

²¹ Hèia Na peka, na, “Mema tare'a! Miu mèdhi dènge madha le. Te ngaa, nga tao ka miu me'a mèka koasa Ja'a kapua nèti mia?”

Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu ètu rae Betsaida

²² Ropa Yesus si d'ai rae Betsaida, dhèu rèti dhèu bèdhu èci mai asa Yesus. Ra manèngi sèna ka Yesus pa'èle musu madha dhèu bèdhu ne. ²³ Ka Yesus kadhèi nare kacui-aai dhèu ne, ka dua ra lasi asa li'u rae. Èle èèna ka, Yesus sabhuu ilu mi musu madha dhèu ne, hèia Na g'ag'e. Ka Na karèi, peka na, “Samia? Èu mèdhi le, do dhae?”

²⁴ Ka dhèu èèna padoa kètu, ka na ladhe sa g'ana-kariu, hèia na dhaa, peka na, “Oo! Ja'a kèdhi dhèu kako rango-rango era, nuka sèmi ana aaj'u dhu kako.”

²⁵ Hèia Yesus caro hari kacui-aai Na ca tèka mi musu madha dhèu ne'e. Ka na ladhe patae hari, ho neo ne'a, na, musu madha na be'a le, do dhae. Ne'e ne, heka nèdhi dènge mèu kèna. ²⁶ Ka Yesus pua na lèpa, te ngaa pasanèd'e ne, aku Nèngu na, “Èu lamu ka, te ngaa madhutu j'ara leo. Re ia ka Betsaida.”

*Petrus mangaku na, Yesus èèna, Kristus
(Mateos 16:13-20, Lukas 9:18-21)*

27 Èle èèna ka, Yesus si kako palème rae-rae ètu Kaisarea Pilipi. Ètu talora j'ara, Yesus karèi ana madhutu Na, peka na, “Madhutu lii lolo dhèu, na, Ja'a ne, cee?”

28 Ka ra dhaa, peka na, “Dhèu cahag'e peka, na, Èu ne, Yohanis tuka sarani dhu madhe le, te ngaa mamuri hari. Abhu cahag'e peka na, Èu ne, Elia, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua uru sèra. Aa abhu cahag'e hari peka na, Ama ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu leo.”✧

29 Ka Yesus karèi hari rèngu, “Madhutu a'abhu miu, Ja'a ne, cee?”

Petrus dhaa, peka na, “Ama ne, Kristus, dhu Ama Lamatua paj'uj'u nèti uru ka.”✧

30 Hèia Yesus pasanèd'e si, aku Nèngu na, “Baku lolo mi cee-cee kahèi, ee!”

*Lamatua Yesus peka mema j'aj'èra dènge
mamadhe Na
(Mateos 16:21-28, Lukas 9:22-27)*

31 Èle èèna ka, Yesus mulai peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a Ja'a abhu j'aj'èra ae titu kèna, lula dhèu heka-dhèu heka Yahudi, kètu agama Yahudi, dènge mese agama sèra, aa'i-aa'i ra sèmi rare boe Ja'a. Ho èèna na,

✧ 8:28 Markus 6:14-15, Lukas 9:7-8 ✧ 8:29 Yohanis 6:68-69

ra pamadhe Ja'a, te ngaa d'ai camèd'a, na,* Ja'a mamuri hari.”

³² Yesus peka boe dènge pahuni, hèia Petrus ère Ne asa karasa na, ka na kai, aku nèngu na, “Ama, baku padhai lii sèmi èèna! Ja'a ko'o boe dhèu tao Ama ku sèmi èèna.”

³³ Lii padhai lii Petrus èèna, madhutu boe dad'èi Ama Lamatua. Hèia Yesus kabib'a, ka ladhe asa ana madhutu dhu leo sèra. Ka Na nasa dènge Petrus, aku Nèngu na, “Weh! Èèna lii dhèu aae nidhu! Èu pakaj'èu nèti ne'e! Èu madhutu dhoka dad'èi dhèu rai-haha di. Madhutu boe dad'èi Ama Lamatua!”

³⁴ Èle èèna ka, Yesus paroa dhèu ae sèra ho mai pakaboko dènge ana madhutu Na. Ka Na aj'a si, peka na, “Dhèu dhu neo madhutu Ja'a, hud'i taha taruu bèli-bèli. Nèngu hud'i tèke eele dad'èi na, ho madhutu dad'èi Lamatua di. Masi ka dhèu neo pamadhe ne, te ngaa nèngu hud'i taha taruu kahèi, nuka sèmi dhèu pasae aj'u palolo-palèbha nèngu unu na ho la'e asa era ra pamadhe ne.✧

³⁵ Te dhèu dhu mamuri dhoka lalau ngi'u aae na di, bèli-camèd'a mamuri nèngu ele iie d'ara! Te ngaa dhèu dhu sadia madhe lula madhutu

* **8:31** Ètu d'ara lii Yunani, ra ige mulai nèti: deo ne'e (=1), bèli (=2), camèd'a (=3), camèd'a èci (=4). De lii Yunani τη τρίτη ἡμέρα (*tei tritei heimera*) “ètu lod'o ka tèlu”, sasoa na ètu d'ara lii Dhao, nuka “camèd'a”. Sanèd'e, te Lamatua Yesus madhe lèke dènge hari Jumat (ige èci). Bèli èèna, nuka hari Sabtu (ige dua), Lamatua Yesus ètu d'ara ro'a dhèu madhe. Camèd'a, nuka hari Migu (ige tèlu), Lamatua Yesus mamuri hari. De madhutu a'ige lod'o ètu d'ara lii Dhao, na, Nèngu madhe dua mèda di, hèia Na mamuri hari. ✧ **8:34** Mateos 10:38, Lukas 9:23, 14:27

Ja'a, aa lula na peka-padhai j'ara mamuri Ama Lamatua, bèli-camèd'a nèngu abhu mamuri dhu ma'ète boe dènge Ama Lamatua. ✧ ³⁶ Mi nanene, ee! Ladhe èu abhu aa'i isi rai-haha ne, te ngaa Ama Lamatua core eele èu, a'oto na ngaa? ³⁷ Masi ka èu bau mèti aa'i kakaja rai-haha ne, te ngaa bisa boe pasilu dènge samanga èu.

³⁸ Sanèd'e paie! Dhèu ètu rai-haha limuri ne, bhelu-katub'a rupa-rupa. Rèngu pusi-pahae boe madhutu Ama Lamatua. De cee dhu makae madhutu Ja'a, do makae madhutu lii holo-nori Ja'a, bèli-camèd'a Ja'a makae kahèi mangaku nèngu ètu madha Ama Lamatua. Te Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, bèli-camèd'a mai hari nèti sorga, palere dènge ana pajuu Ama Lamatua sèra. Ji'i puru mai dènge dadedha Ama ku, heka dhèu re'a mèu kèna, Ja'a ne cee.

9

¹ Miu baku bhèlu lii padhai lii Ja'a ne. Abhu nèti miu cahag'e dhu madhe mèka, pe mèdhi Ama Lamatua nèd'u paredha dènge koasa kapaï."

Ètu ledhe Lamatua Yesus leko-leo, aa mèdha-papake Na pudhi kale'e

(Mateos 17:1-13, Lukas 9:28-36)

² Èle èna lod'o, hèia Yesus gale nèti Petrus, Yakobis, Yohanis, lasi asa ledhe èci dhu dhèu pea boe. Ropa d'ai ledhe èèna, rèngu ladhe, na, Yesus leko-leo. ³ Aa mèdha-papake Na pudhi kale'e. Abhu mèka mèdha dhu pudhi sèmi èèna

✧ **8:35** Mateos 10:39, Lukas 17:33, Yohanis 12:25

ètu rai-haha ne. ⁴ Cag'ag'a laa, rèngu rèdhi Yesus padhai lii dènge Elia dènge Musa.

⁵⁻⁶ Ka Petrus si madha'u bia. Hèia Petrus malaa, ka na padhai lii ore leli. Hèia na peka dènge Yesus, aku nèngu na, “Ama! Èdhi ètu era ne'e, be'a titu kèna! Hua iia risi, ji'i tao paleo tèlu bua, cue hia Ama, cue hia Musa, aa cue hari hia Elia.”

⁷ Nèbhu boe ka, ra'i-liru puru mai sarimu nare si. Hèia ra tadèngi lii èci nèti ra'i-liru èèna, peka na, “Mi nanene! Yesus ne, Ana pasue Ja'a. Miu nanene paie Ne!”[☆]

⁸ Ropa tadèngi lii èèna, Petrus si laladhe palème, te ngaa rèdhi heka dhèu leo ètu èèna. Ate dhoka Yesus mesa Na.

⁹ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra puru nèti ledhe èèna. Ka Yesus kai si, peka na, “Ngaa dhu miu mèdhi deo na, baku lolo dènge dhèu èci sa. Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, hud'i madhe uuru ku. Ho lod'o d'ai Ja'a mamuri hari, na, miu heka lolo dènge dhèu leo kèna.”

¹⁰ Rèngu tèke pa'èra lii moa èèna ètu d'ara ra. Ra ale boe dènge dhèu èci sa. Te ngaa tèlu ra pakarèi isi-aanga, “Na padhai lii ngaa ne, peka na, ‘Nèngu mamuri hari nèti mamadhe?’ Tasamia, ee?”

¹¹ Hèia ra karèi Ne, peka na, “Mese agama sèra peka na, ‘Elia hud'i mai uru ku, heka Kristus mai kèna.’ Te ngaa madhutu Ama, tare'a, do aad'o?”[☆]

☆ **9:7** 2 Petrus 1:17-18, Mateos 3:17, Markus 1:11, Lukas 3:22

☆ **9:11** Meliaki 4:5, Mateos 11:14

¹² Hèia Yesus dhaa, peka na, “Mema tare'a. Elia hud'i mai uuru ku, ho bhoke j'ara hia Kristus, dhèu dhu Ama Lamatua paj'uj'u karèi nèti uru ka. Te ngaa tasamia? Miu me'a mèka ngaa dhu suri rare le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, lula-nèti Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a? Dhu suri rare le, peka na, ladhe lod'o Na mai, dhèu paj'èra Ne, toke ra pamadhe Ne. ¹³ Nèti èèna ka, miu pasa paie dhilu miu! Elia mai le. Te ngaa dhèu paj'èra ne madhutu dad'èi rèngu. Èèna lèke dènge ngaa dhu baki-baki èdhi sèra suri tèke le karèi nèti uuru ka.”

Lamatua Yesus puri-pa'èle ana èci dhu nidhu tao

(Mateos 17:14-21, Lukas 9:37-43)

¹⁴ Ropa Yesus dènge ana madhutu Na, dhèu tèlu sèra, paraga hari dènge ana madhutu leo sèra, ka ladhe rèdhi dhèu ae pakaboko ètu èèna. Dhèu ae sèra mai ho ra neo nanene ana madhutu Yesus dhu leo sèra pab'ala lii dènge mese agama ètu èèna. ¹⁵ Ropa dhèu ae sèra ladhe rèdhi Yesus, ka ra cag'ag'a, te rèngu neo laa, na, Yesus ètu ledhe era. Hèia ra rai mai soru Ne.

¹⁶ Hèia Yesus karèi si, peka na, “Miu pab'ala lii ngaa na?”

¹⁷ Dhèu èci nèti talora dhèu ae sèra ara sa madha, ka na dhaa, aku nèngu na, “Ama, mu nanene ku laa! Ja'a mai kèti ana mone ja'a dhu pèd'a, ho Ama ku puri-pa'èle ne. Nèngu lii aad'o, bisa boe padhai lii, lula nidhu tao ne. ¹⁸ Ladhe nidhu maso asa d'ara ngi'u na, na hake ngi'u ana ne mi rai. Ho hèb'a na horo karaka, na na'e ngutu na kico-kico sèna. Ho ngi'u na patèku

sèmi aj'u. Ja'a manèngi le ana madhutu Ama ku babège eele nidhu èèna. Te ngaa ra bisa boe.”

¹⁹ Ropa Na nanene nare, hèia Yesus jèke si, peka na, “Heh! Miu seli-kolane! Ja'a aj'a miu pahari-pahari, te ngaa miu me'a boe ngaa-ngaa. Miu parcaya èra boe mi Ja'a! Ja'a mate miu nèbhu sange mia hari ku? Mèti ana èèna asa ne'e mai!” ²⁰ Hèia ra sa'u rèti ana èèna asa madha Yesus. Te ngaa ropa nidhu ladhe nèdhi Yesus, na kalabhe ana ne mi rai, ka ana ne bèbhe kapod'e ètu rai, aa hèb'a na horo karaka.

²¹ Ka Yesus karèi ama na, “Nèngu sèmi ne'e ne, pèri lod'o kèna?”

Ka ama na dhaa, “Karèi nèti ana iiki ka mai. ²² Nidhu èèna nèbhu ae le neo pamadhe ana ne'e. Na tule ne pèri-pèri hari kèna asa d'ara ai, aa na pacène le kahèi asa d'ara èi. De Ama ku sue ja'a. Ladhe bisa, na, Ama puri-pa'èle ku ana ja'a la.”

²³ Yesus dhaa, peka na, “Nga tao ka èu peka na 'ladhe bisa'? Ja'a bisa tao aa'i mèu-mèu, te ngaa hud'i èu parcaya uuru ku!”

²⁴ Nèti èèna ka, mone èèna dhaa dènge oe tangi, aku nèngu na, “Ama, mema ja'a parcaya, te ngaa pa'èra hari ku lalèka ja'a ne'e!”

²⁵ Ropa Yesus nèdhi dhèu ae mai lingu, ka Na paredha nidhu èèna, aku nèngu na, “Heh! Nidhu bhelu! Kalua pakaj'èu ka nèti ana ne'e! Sèna ka na bisa tadèngi aa na padhai lii kahèi. Èu baku maso ia ka asa d'ara ana ne'e!”

²⁶ Ropa nidhu tadèngi lii Yesus, hèia na pakèce. Ka na hake ana ne mi rai, ka na rèbha-rèbha sène, heka nidhu kalua nèti d'ara ana

èèna kèna. Ana èèna kalau heka, nuka sèmi dhu madhe le. Ka dhèu ètu sèra sa peka, aku rèngu na, “Waa! Ana ne madhe le!”

²⁷ Te ngaa Yesus kèpe kacui-aai ana ne, ka Na pakèd'i ne. Hèia na kèd'i dènge ka.

²⁸ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na, tèke eele era èèna, lasi dhuli èmu cue. Ètu èmu èèna, rèngu mesa ra, ka ra karèi Yesus, peka na, “Ama! Nga tao ka ji'i bisa boe babège eele nidhu èèna?”

²⁹ Hèia Yesus peka dènge si, aku Nèngu na, “Mi nanene paie! Nidhu sèra mema bhelu. De ladhe miu manèngi boe a'èra nèti Lamatua, na, miu bisa boe babège eele nidhu sèmi èèna.”

*Yesus peka mamadhe Nèngu ca tèka hari
(Mateos 17:22-23, Lukas 9:43-45)*

³⁰ Èle ka, Yesus dènge ana madhutu Na tèke eele era èèna, lasi taruu asa propensi Galilea. Lod'o èèna, Yesus d'èi boe dhèu re'a Nèngu ètu èèna, ³¹ lula Na neo aj'a ana madhutu Na di. Ka Na lole dènge si, “Nèbhu heka dhèu pahie eele Ja'a dènge dhèu leo. Hèia ra pamadhe Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Memu Ja'a madhe, te ngaa d'ai camèd'a, Ja'a mamuri hari.”*

* **9:31** Ètu d'ara lii Yunani, ra ige mulai nèti: deo ne'e (=1), bèli (=2), camèd'a (=3), camèd'a èci (=4). De lii Yunani τη τρίτη ἡμέρα (tei tritei heimera) “ètu lod'o ka tèlu”, sasoa na ètu d'ara lii Dhao, nuka “camèd'a”. Sanèd'e, te Lamatua Yesus madhe lèke dènge hari Jumat (ige èci). Bèli èèna, nuka hari Sabtu (ige dua), Lamatua Yesus ètu d'ara ro'a dhèu madhe. Camèd'a, nuka hari Migu (ige tèlu), Lamatua Yesus mamuri hari. De madhutu a'ige lod'o ètu d'ara lii Dhao, na, Nèngu madhe dua mèda di, hèia Na mamuri hari.

³² Yesus padhai lii sèmi èèna, te ngaa ana madhutu Na sèra malaa. Rèngu bani heka karèi sasoa lii padhai lii Nèngu.

*Ana madhutu Yesus pasisu cee dhu kapai risi
(Mateos 18:1-5, Lukas 9:46-48)*

³³ Èle èèna ka, Yesus si lasi d'ai Kapernaum. Ropa ra maso asa d'ara èmu èci, Yesus karèi si, peka na, “Deo na miu pasisu ngaa ètu talora j'ara?”

³⁴ Èci sa bani boe dhaa, lula ètu talora j'ara deo na, rèngu ako pasala d'ara, nèti ra pasisu, cee ka dhu kapai risi ètu talora rèngu.✧

³⁵ Hèia Yesus madhèdi, ka Na holo si, peka na, “Cee dhu neo j'aj'i dhèu kapai, mamuri nèngu hud'i sama sèmi dhèu haha dhu lalau-lalo'o dhèu.”✧

³⁶ Èle èèna ka, Yesus sa'u nare ana iiki èci, ka la'e asa talora rèngu aa'i-aa'i ra. Hèia Na peka, aku Nèngu na, ³⁷ “Dhèu dhu madhutu Ja'a, ho na lalau-lalo'o dhèu sèmi ana iiki ne, èèna sama sèmi nèngu lalau-lalo'o Ja'a kahèi. Aa nèngu lalau-lalo'o Ama ku kahèi, dhu pua Ja'a mai asa rai-haha ne.”✧

*Cee dhu lab'a boe èdhi, nèngu dhèu èdhi
(Lukas 9:49-50)*

³⁸ Èle èèna ka, ana madhutu Yesus dhu ngara na Yohanis, peka na, “Ama! Ca tèka ji'i ngèdhi ca dhèu pake kolongara Ama ku, ho na babège

✧ **9:34** Lukas 22:24 ✧ **9:35** Mateos 20:26-27, 23:11, Markus 10:43-44, Lukas 22:26 ✧ **9:37** Mateos 10:40, Lukas 10:16, Yohanis 13:20

eele nidhu. Te ngaa ji'i kai ne, lula nèngu dhèu èdhi boe.”

³⁹ Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Baku mi kai ne! Te dhèu dhu pake kolongara Ja'a, ho na tao tadha malaa, nèngu pa'ele iie boe kolongara Ja'a. ⁴⁰ Ladhe nèngu palab'a boe dènge èdhi, nèngu na dhèu èdhi.✠ ⁴¹ De mi sanèd'e paie! Ladhe abhu dhèu ne'a, na, miu madhutu Kristus, ka na soru-bara miu, tatu Ama Lamatua bhèlu boe rui-j'aj'èra nèngu. Masi ka dhèu dhu hia miu èi iia ca galaa èèna ka, Ama Lamatua bhèlu boe tatao nèngu èèna.”✠

Baku karihu dènge sasala!
(*Mateos 18:6-9, Lukas 17:1-2*)

⁴² Èle èèna ka, Yesus padhai lii hari dènge ra, peka na, “Mage-mage, ladhe abhu dhèu dhu tao ana iiki èci kako sala j'ara, toke ana ne percaya heka Ja'a! Be'a risi hia dhèu èèna, rare hadhu aae cue,† ho èki mi ladha goro ne, ho pacène ne asa talora dhasi.

⁴³ Ladhe èu tao sala pake kacui-aai èu, na, poro eele ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge kacui-aai cabèka di. Baku d'ai ra core èu asa d'ara ai heo robhe-robhe dènge kacui-aai kateme.✠

⁴⁴ [Naraka èèna, mema era j'aj'èra. Ai na madhe boe. Sèmi èèna kahèi, èru-èru kamoke dènge ra'a taruu ngaa-ngaa dhu hèu ètu èèna.]‡

⁴⁵ Ladhe èu tao sala pake haga èu, na, poro eele

✠ **9:40** Mateos 12:30, Lukas 11:23 ✠ **9:41** Mateos 10:42 † **9:42** Alkitab lii Yunani suri, peka na, 'hadhu gili' dhu ra pake mol are gandum. ✠ **9:43** Mateos 5:30 ‡ **9:44** Ètu d'ara sasuri Markus lii Yunani asli dhu uru-uru tèka, suri boe ayat ne.

ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge haga cabèka di. Baku d'ai ra core èu asa d'ara ai heo robhe-robhe dènge haga kateme. ⁴⁶ [Naraka èèna, mema era j'aj'èra. Ai na madhe boe. Sèmi èèna kahèi, èru-èru kamoke dènge ra'a taruu ngaa-ngaa dhu hèn ètu èèna.]§ ⁴⁷ Ladhe èu tao sala pake musi madha èu, na, ed'o eele ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge musi madha cabèka di. Baku d'ai ra core èu asa d'ara ai heo robhe-robhe dènge musi madha kateme.✧

⁴⁸ 'Naraka èèna, mema era j'aj'èra.

Ai na, madhe boe.

Sèmi èèna kahèi, èru-èru kamoke dènge ra'a taruu ngaa-ngaa dhu hèn ètu èèna.'✧

⁴⁹ A'aj'a Ja'a ne, mema bia. De ladhe cee dhu madhutu Ja'a, nèngu hud'i taha taruu, sèmi dhèu dhu neo paga sisi hud'i masi uuru ku, sèna ka sisi paga èèna taha nèbhu.

⁵⁰ Masi mema be'a. Èdhi pake ho pasèro ngang'a. Te ngaa ladhe masi sèro heka, guna na ngaa? Dhoka bhorì eele di. Miu hud'i j'aj'i sèmi masi kahèi, sèna ka mamuri pasue dènge dhèu leo aa'i-aa'i.

De mi pasisu ia ka, peka na, cee ka dhu kapai, aa cee ka dhu ana iiki."✧

10

*Dhèu Parisi tenge j'ara ho neo pamanahu
Lamatua Yesus lula-nèti pa'ia-pa'ela
(Mateos 19:1-12, Lukas 16:18)*

§ **9:46** Ètu d'ara sasuri Markus lii Yunani asli dhu uru-uru tèka, suri boe ayat ne. ✧ **9:47** Mateos 5:29 ✧ **9:48** Yesaya 66:24
✧ **9:50** Mateos 5:13, Lukas 14:34-35

¹ Èle èèna ka, Yesus si lasi asa propensi Yudea dènge era-era ètu cabèka dhimu loko Yarden. Ètu mia-mia, dhèu ae mai lingu rare Yesus. Hèia Na aj'a si, sèmi biasa.

² Dhèu Parisi pèri-pèri mai neo pamanahu Ne. Ra karèi Ne sèmi ne'e ka, “Madhutu a'abhu agama èdhi, ladhe mone dhu dènge le d'ara èmu, bisa pa'ia hari, do aad'o?”

³ Yesus dhaa, peka na, “Miu sanèd'e, do? Atora dhèu èmu-kamali dhu Musa hia èdhi uru èèna, tasamia?”

⁴ Ra dhaa, peka na, “Nanori Musa peka, dhèu bisa pa'ia-pa'ela, sad'i dhèu mone tao uru ku sasuri pa'ia dènge dhèu èmu na.”[☆]

⁵ Hèia Yesus b'ala si, peka na, “Nanene, ee! Musa suri sèmi èèna, lula miu kètu hadhu.

⁶ Baku bhèlu lii lolo dhu uru tèka, lod'o Lamatua paj'aj'i dedha-liru dènge rai-haha! Dhu suri tèke, peka na,

‘Ama Lamatua paj'aj'i dhèu rai-haha, mone dènge bhèni.[☆]

⁷ Nèti èèna ka, dhèu mone tèke eele ina-ama na,

ho mamuri d'ara èci dènge dhèu èmu na,

⁸ sèna ka dua ra j'aj'i mi èci.’[☆]

⁹ Ladhe Lamatua pa'èci le rèngu dua ra, dhèu rai-haha baku pacèri eele si!”

¹⁰ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na lasi mesa ra asa d'ara èmu cue. Ètu èèna, rèngu karèi Ne lii aj'a deo sa.

[☆] **10:4** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:1-4, Mateos 5:31 [☆] **10:6** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:27, 5:2 [☆] **10:8** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:24

11 Yesus dhaa, peka na, “Dhèu mone cee dhu ia eele dhèu èmu na, ho na madhèdi hari dènge dhèu bhèni leo, nèngu bersina. 12 Èci èèna ka, dènge dhèu bhèni. Ladhe nèngu ia eele dhèu èmu na, ho na leo hari dènge mone leo, nèngu bersina kahèi.”☆

*Lamatua Yesus hia lii mènghi-nale mi ana iiki
(Mateos 19:13-15, Lukas 18:15-17)*

13 Ca tèka, dhèu rèti ana-ana rèngu asa Yesus. Ra manèngi sèna ka Yesus sabaj'a hia si, ho hia lii mènghi-nale. Te ngaa ana madhutu Yesus kai dhèu sèra.

14 Yesus ladhe nèdhi sèmi èèna, ka Na nasa dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Hud'i laa ana iiki sèra mai asa Ja'a. Baku magee si. Te dhèu sèmi sèra ka dhu j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. 15 Miu sanèd'e paie! Dhèu cee dhu neo mai asa katanga-madha Lamatua, d'ara na kateme hud'i d'èi paraga dènge Ne, èci èèna ka ana iiki dhu d'ara d'èi paraga dènge ina-ama ra. Ladhe sèmi boe èèna, rèngu bisa boe j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.”☆ 16 Èle èèna ka, Yesus liku nare ana iiki se, ka Na tao kacui-aa Na mi dedha kètu ana iiki se èci-èci, ho Na hia si lii mamèngi.

*Dhèu kaja tengge j'ara ho mamuri taruu dènge
Ama Lamatua
(Mateos 19:16-30, Lukas 18:18-30)*

17 Ropa Yesus si neo pakèd'i, dhèu kaja èci rai mai neo paraga dènge Ne. Hèia na pacud'u ètu madha Yesus, ka na karèi Ne, aku nèngu na, “Ama mese dhu hua iia! Ja'a neo karèi ciki. Ja'a

☆ **10:12** Mateos 5:32, 1 Korintus 7:10-11 ☆ **10:15** Mateos 18:3

tao tasamia, sèna ka ja'a ke'a tare'a-re'a, na, ja'a ne maso sorga ho mamuri taruu pa'èci dènge Ama Lamatua?"

¹⁸ Hèia Yesus dhaa, peka na, "Nga tao ka èu ne peka na, Ja'a ne 'hua iia'? Dhèu rai-haha ne èci sa dhu hua iia boe. Dhoka Ama Lamatua di dhu hua iia. ¹⁹ Èu me'a le, lii paredha Ama Lamatua sèra nèti uru ka, dhu peka na:

'Baku pamadhe dhèu;

Baku tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu-kamali boe èu;

Baku mana'u;

Baku j'aj'i sakasii kapod'e-kabèli;

Baku monya ho parame more mèdha-panyau dhèu;

Aa pakab'ua ina-ama èu.'"*

²⁰ Dhèu èèna dhaa, peka na, "Tare'a, Ama Mese! Nèti ana ngèru ka mai, ja'a madhutu le lii paredha sèra aa'i-aa'i si."

²¹ Yesus rasa kasia dènge dhèu ne'e, hèia Na peka, "Tare'a! Te ngaa j'ara èci era. Lèpa ka asa èmu èu, lamu pahia aa'i su'i-kakaja èu. Kab'ua na lamu pala-bagi mi dhèu dhu unu boe ngaa-ngaa. Èle èèna, heka mai kèna, ho madhutu Ja'a. Pe bèli-camèd'a Lamatua pala-bagi hia èu hari kakaja-sasu'i dhu leo ètu sorga."

²² Ropa dhèu ne tadèngi nare lii padhai lii Yesus èèna, d'ara na laho mae-mae. La'e ka èmu dènge d'ara dhu pèd'a bia, lula nèngu dhèu kaja tare'a.

* **10:19** Kalua nèti Masir 20:12-16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16-20

²³ Hèia Yesus ladhe la'e-mai, aa peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Mi nanene! Dhèu kaja carui titu kèna maso sorga!”

²⁴ Ropa tadèngi rare lii padhai lii Yesus èèna, ana madhutu Na bingu. Ka Yesus tuhu hari lii padhai Na, “Mi nanene paie! Mema carui ladhe dhèu neo j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. Baku ngee èèna mud'a! ²⁵ Dhèu kaja maso sorga ho j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua, sama carui dènge badha onta ci'u dhu kapai maso asa oka na re ro'a j'aj'au.”

²⁶ Lii padhai lii Yesus ne asa pamalaa dhèu se'e aa'i-aa'i si. Ka ra pakarèi, peka na, “Ladhe tare'a sèmi èèna, cee ka dhu bisa abhu mamuri dènge Ama Lamatua?”

²⁷ Ka Yesus ladhe si èci-èci, hèia Na peka, aku Nèngu na, “Madhutu dhèu rai-haha, na, carui. Te ngaa baku bhèlu, madhutu Ama Lamatua, aa'i-aa'i bisa j'aj'i.”

²⁸ Èle èèna ka, Petrus padhai lii, peka na, “Ama, ji'i tèke eele le ngaa-ngaa dhu j'aj'i unu ji'i, ho madhutu Èu. De ji'i abhu bab'ala na ngaa?”

²⁹⁻³⁰ Ka Yesus dhaa, peka na, “Ja'a neo peka dènge miu sèmi ne'e: dhèu dhu madhutu Ja'a, aa tèke eele ina-ama na, a'ari na, ana-èpu na, oka-tedhe na, sasab'a-la'a na, dènge isi èmu aa'i-aa'i, ho la'e peka-padhai Lii Lolo Be'a Ama Lamatua mi dhèu ètu mia-mia, lèpa loo limuri, nèngu abhu hari ngaa-ngaa sèra, d'ai cangasu hari. Aa'i-aa'i dhu nèngu tèke eele sèra, èèna na nèngu abhu risi hari. Aa nèngu abhu j'aj'èra kahèi, lula madhutu Ja'a. Te ngaa ladhe d'ai lod'o èle rai-haha ne, nèngu mamuri taruu

pa'èci dènge Ama Lamatua. Bab'ala nèngu, sèmi èèna ka. ³¹ Sanèd'e paie! Dhèu dhu padedha iisi, madhutu ngangee Ama Lamatua, limuri mai nèngu j'aj'i dhèu haha d'ai seli. Te ngaa dhèu dhu ngee, na, nèngu dhèu haha di, madhutu ngangee Ama Lamatua, limuri mai nèngu j'aj'i dhèu kapai.”[☆]

*Ne'e ka tèlu hari kèna Yesus lole mamadhe Na
(Mateos 20:17-19, Lukas 18:31-34)*

³² Lod'o èèna, Yesus dènge ana madhutu Na lasi asa kota Yerusalem. Yesus kako uuru. Ana madhutu Na dhèu canguru dua dènge dhèu leo dhu kako pa'èci madhutu Ne re limuri. Rèngu sanèd'e lii padhai dhu Yesus peka dènge rèngu uru èèna, peka na, dhèu neo pamadhe Ne ètu Yerusalem. Nèti èèna ka, rèngu bingu dènge madha'u. Hèia Yesus paroa nare ana madhutu Na sèra mesa ra, ho Na peka hari dènge rèngu dhèu neo tao ngaa mi dedha Nèngu ètu Yerusalem. ³³ Yesus peka dènge si, “Mi nanene! Èdhi neo lati asa Yerusalem. Ja'a ne, Dhèu Raihaha Tare'a-re'a. Ètu nèi, dhèu neo pahie eele Ja'a asa kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra. Èle èèna, ra uku-ked'i pamadhe Ja'a. Ra tule eele Ja'a asa dhèu leo dhu tadhe boe Ama Lamatua. ³⁴ Èle èèna ka, ra padhai lii pamakae Ja'a. Ra paru'e ilu mi Ja'a. Aa ra dhedhe pamae iisi Ja'a. Èle èèna, heka ra pamadhe Ja'a kèna.

[☆] **10:31** Mateos 20:16, Lukas 13:30

Mema Ja'a madhe tare'a. Te ngaa d'ai camèda, Ja'a mamuri hari.”*

Yakobis dènge Yohanis manèngi ho j'aj'i dhèu kapai

(Mateos 20:20-28)

³⁵ Èle èèna ka, ana Sabadeus, nuka Yakobis dènge Yohanis, mai asa Yesus. Ka ra manèngi, peka na, “Ama mese! Ji'i neo padhai lii dènge Ama ciki.”

³⁶ Ka Yesus karèi si, “Miu neo ngaa?”

³⁷ Ra dhaa, peka na, “Sèmi ne'e, Ama! Bèli-camèd'a, ladhe Ama mèd'u paredha, ji'i manèngi Ama pamadhèdi ji'i dua mi, èci re sebhe g'ana, èci hari re kariu, sèna ka ji'i paredha hèi.”

³⁸ Yesus dhaa, peka na, “Miu dua mi se me'a boe lii manèngi miu èèna. Èèna na, Ja'a abhu j'aj'èra ae. De tasamia? Miu ngee, na, miu se bisa pasae j'aj'èra dènge Ja'a toke madhe, do?”☆

³⁹ Ka ra dhaa, peka na, “Ji'i bisa, Ama!”

Ka Yesus b'ala, peka na, “Mema, èèna na, miu pasae j'aj'èra kahèi, sama sèmi Ja'a. ⁴⁰ Te ngaa cee dhu madhèdi re sebhe g'ana, do sebhe kariu

* **10:34** Ètu d'ara lii Yunani, ra ige mulai nèti: deo ne'e (=1), bèli (=2), camèd'a (=3), camèd'a èci (=4). De lii Yunani τη τρίτη ἡμέρα (tei tritei heimera) “ètu lod'o ka tèlu”, sasoa na ètu d'ara lii Dhao, nuka “camèd'a”. Sanèd'e, te Lamatua Yesus madhe lèke dènge hari Jumat (ige èci). Bèli èèna, nuka hari Sabtu (ige dua), Lamatua Yesus ètu d'ara ro'a dhèu madhe. Camèd'a, nuka hari Migu (ige tèlu), Lamatua Yesus mamuri hari. De madhutu a'ige lod'o ètu d'ara lii Dhao, na, Nèngu madhe dua mèda di, hèia Na mamuri hari. ☆ **10:38** Lukas 12:50

Ja'a, èèna hak Ja'a aad'o. Te dhu hak ka Ama Lamatua dhu pama'ète mema le, na, cee-cee ka dhu madhèdi ètu era sèra.”

⁴¹ Ropa ana madhutu dhu leo sèra tadèngi lii manèngi Yakobis dènge Yohanis sèmi èèna, ka ra nasa bia. ⁴² Hèia Yesus paroa aa'i-aa'i si, ka Na peka, aku Nèngu na, “Miu me'a le, sina ma? Dhèu-dhèu kapai dhu rèd'u paredha j'eli ana kabarai sèna ka rèngu bisa boe kalau-karèto. Dhèu kapai kabarai dhu tadhe boe Lamatua hia paredha risi eele, ka ana kabarai bisa heka doa kètu. ⁴³ Te ngaa miu baku tao sèmi èèna! Nèti talora miu, cee dhu neo j'aj'i dhèu kapai, nèngu hud'i j'aj'i ku ana pua-paleha ho lalau dhèu leo.✧

⁴⁴ Cee dhu neo j'aj'i dhèu kapai, nèngu hud'i tao ngi'u na sama sèmi ènu.✧ ⁴⁵ Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a mai hia boe dhèu lalau-lalo'o Ja'a. Te ngaa Ja'a mai ho lalau-lalo'o dhèu ae, dènge hia mamuri Ja'a ho sui kore dhèu ae nèti koasa sasala-sasigo rèngu.”

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu èci ètu Jeriko

(Mateos 20:29-34, Lukas 18:35-43)

⁴⁶ Yesus dènge ana madhutu Na, dènge dhèu ae titu kèna kako lasi kota Jeriko. Ropa rèngu neo kako taruu, dhèu bèdhu èci madhèdi ètu sebhe j'ara, na kanata ai ho manèngi ngaa-ngaa nèti dhèu dhu kako re èèna. Ngara na Bartimeos, ana nèti Timeos. ⁴⁷ Ropa na tadèngi dhèu dhu kako mai sèra, Yesus nèti rae Nasaret na kahèi,

✧ **10:43** Lukas 22:25-26 ✧ **10:44** Mateos 23:11, Markus 9:35, Lukas 22:26

ka na rodhe, peka na, “Yesus! Ana-èpu Daud, ee! Ji'i mate Èu nèbhu ae le! Sue ku ja'a laa!”

⁴⁸ Ropa ra nanene lii rodhe na, hèia dhèu sèra jèke ne, aku rèngu na, “Èu mau-mau ku laa!”

Te ngaa na rodhe asa aae, peka na, “Yesus! Ana-èpu Daud, ee! Sue ku ja'a laa!”

⁴⁹ Hèia Yesus titu taha, ka Na peka, “Mèti ku na mai sa ne'e!”

Ka ra lasi peka dènge dhèu bèdhu èèna, peka na, “Èu mau-mau ka laa! Te Ama mese paroa èu nèi. De mai lati ka!”

⁵⁰ Ropa nanene nare, ka Bartimeos pèci eele sig'i kalolo na, hèia na kèd'i titu la'e paraga dènge Yesus.

⁵¹ Ka Yesus karèi ne, peka na, “Èu parluu ngaa?”

Dhèu bèdhu ne dhaa, aku nèngu na, “Ama, ee! Ja'a manèngi ho ja'a bisa kèdhi.”

⁵² Yesus peka hari dènge ne, “Lula èu parcaya, Ja'a bisa tao paie musi madha èu. Ne'e ne kahèi musi madha èu èle dènge! De lamu ka!”

Ka musi madha Bartimeos èle dènge. Èle ka la'e madhutu Yesus.

11

Yesus si maso Yerusalem, ka dhèu ae koa-kio Ne sèmi dhèu kapai èci

(Mateos 21:1-11, Lukas 19:28-40, Yohanis 12:12-19)

¹ Ropa ra dètu dènge kota Yerusalem, ka ra dhuli uuru dua rae, ngara na Betfage dènge

Betania, ètu sebhe ledhe Saitun.* Ètu èèna, Yesus si mate ciki oo'e di. Ka Na pua ana madhutu Na dhèu dua lasi uuru. ² Na pua si, peka na, "Miu dua mi lami uuru asa d'ara rae nèi. Ropa miu maso lami, miu mèdhi ana badha keled'ei ci'u, dhu ra èki ètu èèna, dhu dhèu dhae manya'e mèka. Lami ho lècu eele dhari a'èki na, ho ère mèti mai asa ne'e. ³ Te ngaa ladhe dhèu karèi miu, 'Nga tao ka miu ère mèti ana keled'ei ne?' Mi peka dènge si, 'Lamatua ji'i neo pake ne. Ladhe pake nare, na, Na hia hari mai.'"

⁴ Èle èèna ka, ana madhutu Na dhèu dua sèra lasi, ka rèdhi ana keled'ei ci'u dhu èki tèke ètu madha èmu cue ètu sebhe j'ara. Ra lècu eele dhari èki na, ka ra ère rèti mai. ⁵ Ka dhèu-dhèu dhu titu ètu èèna, peka na, "We! Nga tao ka miu pakako mèti keled'ei dhèu?"

⁶ Ka ra dhaa, peka na, "Lamatua ji'i neo pake ne. Ho ladhe Na pake nare, na, ji'i ngèti hari mai." Ka dhèu sèra soro tèke si lasi pakako rèti ana keled'ei èèna. ⁷ Hèia ra rèti ana keled'ei èèna asa Yesus. Ka ra hèle sig'i-kalolo rèngu mi dedha keled'ei, ka Yesus manya'e.

⁸ Ropa oe maso d'ara kota, ka dhèu ae rare sig'i-kalolo, ka ra hèle mi dedha j'ara oka-hoo. Dhèu cahag'e lasi para rèu palam† ètu sebhe j'ara, ho ra tao mi talora j'ara oka-hoo. Tatao

* **11:1** Ra pangare ledhe na, 'Saitun', lula ètu èèna abhu aj'u saitun ae dhu ra pacèli hua ne, ho rare èi mènnyi. Ledhe Saitun èèna, ele boe kaj'èu nèngu ca kilometer nèti kota Yerusalem.

† **11:8** Sasuri Markus dhu uuru tèka, peka na, 'dadana-dadana'. Te ngaa nèti sasuri Yohanis 12:13, èdhi te'a, na, rèu palam. Palam ne'e, oe sèmi nyiu sa, do aad'o na hènnyi.

sèmi èèna na, sama sèmi tadha èci dhu peka na, rèngu pakab'ua Yesus. ⁹ Dhèu cahag'e kako uru ètu madha Yesus; aa cahag'e kako limuri. Ka ra pa'oo, peka na,

“Hosana! Mai ti koa-kio kolongara Ama Lamatua!‡
Lamatua hia berkat mi dhèu dhu mai pake kolongara Na,
lula Ama Lamatua hia Ne mai!✧”

¹⁰ *Hosana!* Mai ti koa-kio kolongara Ama Lamatua!
Lula Lamatua neo pakèd'i hari paredha dhèu aae Daud!

Hosana! Mai ti koa-kio kolongara Ama Lamatua!
Lula Lamatua madhèdi nèd'u paredha ètu era dedha risi eele!”

¹¹ Ropa ra d'ai d'ara kota, ka Yesus si maso asa madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ka Yesus ladhe palème era Èmu èèna. Te ngaa, lula lod'o nihia ae le, ka ra lèpa hari asa rae Betania.

*Lamatua Yesus pua aj'u èci ho baku hua
(Mateos 21:18-19)*

¹² Asa bèli mad'ae aae èèna, ka rèngu kalua nèti Betania lasi asa Yerusalem. D'ai talora j'ara ka Yesus manganga. ¹³ Ka Na ladhe nèdhi ana aaj'u èci ètu sebhe j'ara. Hua aj'u na, dhu dhèu

‡ **11:9** Lii rèngu peka na 'Hosana', sasoa na, sèmi ne'e ka, 'mera-milu dènge karej'e-karae'. Lii ne'e, biasa ra pake ho koa-kio Ama Lamatua. ✧ **11:9** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26

ra'a. § Yesus la'e padètu ho neo ne'a aj'u na, hua do aad'o. Na ladhe aj'u èèna hua boe cue sa. Te mema d'ai mèka hèru hua. Rèu heka mare kèna. ¹⁴ Ka Yesus peka mi aj'u èèna, "Lula èu hia boe Ja'a hua, mulai ti deo ne'e, èu bisa heka hia hua èu asa dhèu leo!"

Ana madhutu Yesus sèra tadèngi Na padhai lii dènge nasa sèmi èèna.

Lamatua Yesus maso asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka Na pa'ele iie era pahia-pahèli

(Mateos 21:12-17, Lukas 19:45-48, Yohanis 2:13-22)

¹⁵ Yesus si kako taruu asa Yerusalem, d'ai nèi ka Yesus maso asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ètu madha Èmu èèna, dhèu tao pasa ho ra pahia koro j'aha dhu biasa dhèu pake tao korban ho ra sabaj'a. Ropa Yesus nèdhi sèmi èèna, ka Na lalèta si asa li'u. Na tule eele meì dhu ra pake ho pasilu doi sèra, aa Na tule paguri eele bagu dhu ra pake pahia manu-bhui sa. ¹⁶ Ka Yesus kai si aa'i-aa'i ra, sèna ka ra rèti ia ka mèdha rèngu re d'ara madha Èmu èèna. ¹⁷ Ka Na aj'a si, peka na, "Miu me'a le lii dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua suri tèke le, peka na: 'Ja'a tao èmu ne'e, sèna ka suku aa'i-aa'i mai

§ **11:13** Lii Idhonesia peka na, 'aj'u ara', nèti lii Yunani dhu peka na, *sukei*. Te ngaa Alkitab peka aj'u èci ètu nèi, dhu dhèu ra'a hua na. Ètu Idhonesia bèka dhimu, dhèu ra'a boe hua aj'u 'ara'. De aj'u ara ètu Alkitab leko-leo dènge aj'u ara ètu ne'e.

sabaj'a ètu ne'e.' Te ngaa miu tao Èmu ne j'aj'i era pakaboko dhèu parapo."☆

¹⁸ Ropa kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra re'a rare tatao Yesus sèmi èèna, ka ra nasa dènge Ne. Ka ra tenge j'ara ho neo pamadhe Ne. Te ngaa ra madha'u, lula dhèu ae dhu d'èi lii holo-nori Yesus.

¹⁹ D'ara lod'o cèna sa, Yesus si kalua hari nètì kota Yerusalem lèpa lasi j'unu asa rae Betania.

Ladhe miu parcaya dènge d'ara kateme, Ama Lamatua dhaa lii manèngi miu

(Mateos 21:20-22)

²⁰⁻²¹ Bèli mad'ae èèna, Yesus si lasi hari asa Yerusalem. D'ai talora j'ara, ka ra rèdhi aj'u dhu Yesus padhai lii med'a na. Ka ana madhutu Yesus sèra malaa, lula rèngu rèdhi aj'u èèna mango le d'ai amo. Hèia Petrus sanèd'e lii padhai lii Yesus med'a na. Ka na peka na, "Ama! Ladhe ku! Aj'u dhu Ama dhoo med'a na, madhe le!"

²² Yesus dhaa, peka na, "Tare'a, we! Sad'i miu parcaya Ama Lamatua sèmi èèna, na, j'aj'i kahèi.

²³ Ladhe miu parcaya dènge d'ara kateme, miu bisa pua ledhe hia na pidha asa d'ara dhasi. Pe Lamatua pidha eele ledhe èèna, sad'i miu baku parcaya dènge d'ara cabèka. Miu parcaya mi Ama Lamatua, hud'i dènge d'ara kateme ku.☆ ²⁴ Baku bhèlu! Sad'i miu parcaya dènge d'ara kateme, ngaa dhu miu manèngi, tatu Ama Lamatua bisa hia miu. ²⁵ Ladhe dhèu èci sabaj'a, aa te ngaa na tèka d'ara era dènge dhèu leo, nèngu hud'i la'e pabe'a uuru ku dènge dhèu

☆ **11:17** Yesaya 56:7, Yermia 7:11 ☆ **11:23** Mateos 17:20, 1 Korintus 13:2

èèna. Ladhe miu tao sèmi èèna, Ama miu ètu sorga heka saku eele sasala miu kèna. ²⁶ [Ladhe abhu nèti miu dhu tèka d'ara dènge dhèu, ho mo'o boe hia abho, na, tatu Ama miu ètu sorga no'o boe pabhèlu eele sasala miu kahèi."]* ☆

*Ra pakarèi hak Lamatua Yesus
(Mateos 21:23-27, Lukas 20:1-8)*

²⁷ Èle èèna ka, Yesus si lasi taruu. Ropa d'ai Yerusalem, ka ra maso hari asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ropa maso asa madha Èmu èèna, kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka Yahudi sèra mai, ²⁸ ka ra karèi Yesus, peka na, "Cee ka dhu pua èu mai tao maruru ètu ne'e med'a na? Cee ka hia èu hak!"

²⁹ Te ngaa Yesus ne'a, na, rèngu neo tenge j'ara ho pamanahu Ne. Ka Na b'ala si, peka na, "Ja'a neo karèi miu kahèi. Miu dhaa uuru ku Ja'a, heka Ja'a dhaa miu kèna. ³⁰ Ja'a neo karèi miu sèmi ne'e: miu aa'i-aa'i mi tadhe Yohanis, tuka sarani èèna, sina ma? Cee ka dhu pua nèngu la'e sarani dhèu? Lamatua do, dhèu rai-haha?"

³¹ Ra pajiko la'e-mai, ka ra padhue, peka na, "Eea! Nara èdhi le! Ladhe èdhi dhaa, peka na, 'Ama Lamatua ka dhu pua Yohanis,' na b'ala hari, peka na, 'Nga tao ka miu parcaya boe Yohanis!' ³² Te ngaa èdhi bisa boe peka kahèi, na, 'Dhèu rai-haha dhu pua ne.' Te aad'o na, dhèu ae tao dènge èdhi. Lula dhèu ae parcaya, Yohanis èèna, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua."

³³ Ka ra dhaa, peka na, "Ji'i nge'a boe!"

* **11:26** Sasuri lii Yunani dhu asli dhu uru tèka, suri boe ayat 26. ☆ **11:26** Mateos 6:14-15

Ka Yesus dhaa hari si, peka na, “Ladhe sèmi èèna, Ja'a ko'o boe peka kahèi, cee ka dhu pua Ja'a.”

12

Lii pakasame lula-nèti dhèu sab'a oka anggor (Mateos 21:33-46, Lukas 20:9-19)

¹ Èle ka, Yesus padhai lii hari dènge kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Yahudi sèra. Ka Na lole pake lii upama èci, peka na, “Dhèu èci la'e tao oka ho neo sèla anggor ètu dedha rai na. Ka na tao tedhe reo nare oka èèna, aa tao bak cue ho kanate èi anggor asa d'ara la'e kahèi. Hèia na patitu èmu madhenga oka cue dhu dedha. Èle èèna ka, na hia dhèu leo seb'a oka èèna, ho ra pabagi èi anggor. Hèia na pakèd'i asa rai leo la'e.”[☆]

² Lod'o d'ai hèru puu-g'ètu hua anggor, ka lamatua oka pua ana paleha na èci la'e asa dhèu sab'a oka sèra, ho na manèngi pala na. ³ Ropa d'ai nèi, ka dhèu seb'a sèra kèpe rare, ka game ne. Hèia ra pua ne lèpa dènge ai hua da'u-da'u.

⁴ Ka lamatua oka pua hari ana paleha leo èci. Te ngaa dhèu seb'a sèra dhedhe panu'a kètu na. Ka ra pamakae ne, dènge magèle eele ne. ⁵ Hèia lamatua oka èèna pua hari ana paleha leo èci la'e. Te ngaa dhèu seb'a sèra hake pamadhe ne. Ra tao samia èèna ka, lamatua oka pua taruu ana paleha na la'e. Te ngaa dhèu seb'a sèra game cahag'e, aa pamadhe cahag'e. ⁶ Ate

[☆] **12:1** Yesaya 5:1-2

eele dhodhoka ana mone mesa dhu pasue nèti lamatua oka. Lula na abhu heka j'ara dhu leo, ka lamatua oka na pua ana d'èlu na la'e. Na pajiko, peka na, 'Sèmi ja'a pua ana d'èlu ja'a la'e, na, rèngu sèmi rare dènge be'a, aa ra nanene ne.'

⁷ Hèia na pua ana na la'e. Ropa dhèu seb'a sèra rèdhi ana na mai, ka ra papeka isi-aanga ra, peka na, 'We! Mi ladhe ku laa! Mone heka nèi pua ana d'èlu na mai! Ladhe ama na madhe, nèngu ne'e ka dhu sèmi nare aa'i-aa'i mèdha pusaka ama na. De mai ti pamadhe ne, sèna ka èdhi tare pusaka na!' ⁸ Ka aa'i-aa'i ra kèpe, ka ra pamadhe ne, hèia ra core eele ngi'u aae na asa li'u tedhe la'e. Lii pakasame ne, d'ai sange ne'e ka."

⁹ Èle èèna ka, Yesus karèi dhèu kapai sèra, peka na, "Madhutu ngangee miu, na, lamatua oka èèna tao dhèu seb'a sèra tasa mera mia? Madhutu ngangee Ja'a, tatu nèngu mai ho pamadhe aa'i dhèu seb'a sèra, sèna ka na hia dhèu leo hari seb'a oka anggor na.

¹⁰ Èdhi aa'i-aa'i ti baca le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, peka na, 'Abhu hadhu cue dhu tuka hadhu sèra core eele le,

Te ngaa limuri ne, j'aj'i le hadhu padhèdi.

¹¹ Ama Lamatua mesa Na dhu pili nare, ka Na pamadhèdi hadhu ne.

Nèti èèna ka, èdhi ladhe, na, be'a titu kèna!'"[☆]

¹² Dhèu kapai sèra re'a dènge, na, Yesus padhai lii paraga, pake lii pakasame èèna. Rèngu sèra sama sèmi dhèu seb'a oka anggor èèna.

[☆] **12:11** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22-23

Hèia ra tengge j'ara ho neo kèpe Yesus. Te ngaa ra madha'u dènge dhèu ae dhu d'èi lii holo-nori Yesus. Ka ra kako eele Ne.

Dhèu neo sahèdhe Yesus dènge j'ara b'ae bea (Mateos 22:15-22, Lukas 20:20-26)

¹³ Èle èena ka, dhèu kapai Yahudi se pua pèri-pèri dhèu Parisi dènge dhèu nèti partei Herodes, lasi pakarèi dènge Yesus, ho ra neo sahèdhe Ne. ¹⁴ Ka ra karèi Ne, peka na, “Ama Mese! Ji'i nge'a, na, d'ara Ama ku mola, aa d'èi boe kapod'e-kabèli. Ama me'a d'ara dhèu. Ama peka dad'èi Lamatua dènge mola-mola, lula Ama pili boe rèhu dhèu. De, ji'i neo karèi Ama ku ca j'ara. Madhutu atora agama Yahudi, èdhi bisa b'ae bea asa dhèu aae kapai dhu paredha Roma,* do aad'o?”

¹⁵ Te ngaa Yesus ne'a le, na, rèngu neo sahèdhe Ne, sèna ka Na padhai lii lab'a paredha Roma. Ka Yesus b'ala si, peka na, “Nga tao ka miu neo sahèdhe Ja'a dènge lii karèi sèmi èena! Cob'a pad'elo ku mi Ja'a doi pudhi cue!”

¹⁶ Ka ra j'ole doi pudhi cue hia Ne. Hèia Yesus nare, ka laladhe. Ka Na karèi si, peka na, “Rèhu dènge ngara cee ètu doi pudhi ne?”

Ka ra dhaa, peka na, “Èena dhèu aae kapai paredha Roma!”

¹⁷ Ka Yesus peka, “Naa, ladhe sèmi èena, ngaa dhu unu dhèu paredha, hia asa dhèu paredha la'e. Te ngaa dhu unu Ama Lamatua, hia asa Ama Lamatua la'e.”

* **12:14** Dhèu aae kapai dhu paredha Roma, ra pangare ne 'Keser'.

Ropa tadèngi rare, lii b'ala Na, ka ra malaa, lula Yesus peka dhu lèke. Nèti èèna ka, dhèu sèra bisa heka sahèdhe Ne.

Dhèu madhe mamuri hari, aa dhèu paleo èmu ètu sorga, do aad'o?

(Mateos 22:23-33, Lukas 20:27-40)

¹⁸ Abhu partei agama dhu leo èci, ngara na partei Saduki. Rèngu aj'a, peka na, dhèu madhe bisa heka mamuri. Ca tèka, abhu dhèu Saduki pèri-pèri mai neo sahèdhe Yesus.✧ ¹⁹ Ka ra padhai lii dènge Yesus, peka na, “Ama Mese! Musa suri tèke le hia èdhi atora, peka na: ladhe dhèu mone èci madhe tèke eele dhèu èmu na, te ngaa rèngu dènge boe kolo, na, ari dhèu mone na bisa leo nare hari bhèni balu èèna, sèna ka abhu kolo ho baku pa'ele kolongara a'a na dhu madhe èèna.✧ ²⁰ Mema Musa aj'a sèmi èèna. Te ngaa ji'i neo karèi Ama sèmi ne'e: abhu dhèu pidhu dhu pa'a'ari. Mone uru leo uuru èmu, te ngaa madhe, abhu mèka kolo. ²¹ Ka ari na leo nare bhèni balu èèna. Nèbhu boe ka ari na madhe, te ngaa abhu boe kolo kahèi. Ari na ka tèlu, sèmi èèna kahèi; na leo nare bhèni balu èèna, te ngaa abhu mèka kolo, nèngu madhe. ²² Taruu-taruu sèmi èèna ka, d'ai ana limuri tèka madhe kahèi. Nèbhu boe, hèia bhèni balu èèna madhe.

²³ Naa! Ji'i neo karèi Ama sèmi ne'e: dhèu bhèni èèna, leo le dènge mone dhèu pidhu! D'ai lod'o èle rai-haha ne, ho Lamatua pamamuri

✧ **12:18** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:8 ✧ **12:19** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:5

hari dhèu madhe, bhèni ne j'aj'i dhèu èmu cee, nèti dhèu pidhu sèra?"

²⁴ Yesus dhaa, peka na, "Lii karèi miu sèra, tadha, na, miu me'a iia mèka isi Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua! Miu me'a boe koasa Lamatua kahèi. De miu sala titu kèna!

²⁵ Mi nanene! Sèmi ne'e: ètu sorga dhèu paleo boe èmu. Dhèu madhe aa'i-aa'i dhu Lamatua pamamuri hari, ra paleo heka èmu. Sèmi èèna kahèi, ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga. ²⁶ Aa Ja'a peka mi miu lula-nèti dhèu madhe mamuri hari, do aad'o. Musa suri tèke lula-nèti ana aaj'u dhu ai na'e, te ngaa kèpu boe. Miu sanèd'e lii lolo èèna, do aad'o? Ropa ai na'e ana aaj'u èèna, Ama Lamatua peka dènge Musa, na, 'Ja'a ne, Ama Lamatua nèti bèi-baki èu, nuka Abraham, Isak, dènge Yakob. Toke d'ai sange ne'e, rèngu aa'i-aa'i manèngi-mangaj'i mi Ja'a era.' ✧ ²⁷ Èdhi te'a, na, bèi-baki èdhi sèra madhe nèbhu le. Te ngaa, lula Ama Lamatua peka nare le, na, Nèngu j'aj'i Lamatua rèngu era. Nèti èèna ka, èdhi te'a, na, rèngu mamuri hari le. De masi ka dhèu madhe le, te ngaa ra mamuri hari. De dhèu mamuri dhu manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua, te ngaa dhèu madhe aad'o, sina ma? Nèti èèna ka, ladhe miu kèpe taruu a'aj'a dhu peka na, dhèu madhe mamuri heka, èèna miu sala ae!"

Lii paredha ho sue Lamatua, aa sue dhèu leo kahèi

(Mateos 22:34-40, Lukas 10:25-28)

28 Ètu lod'o èèna, abhu mese agama èci dhu nanene Yesus padhai lii dènge dhèu nèti partei Saduki sèra. Madhutu a'abhu mese agama èèna, na, Yesus dhaa lèke le lii karèi rèngu. Hèia na karèi Yesus, peka na, “Ama! Ja'a neo karèi sèmi ne'e: atora ad'a dènge lii paredha agama èdhi ae titu kèna. Madhutu a'abhu Ama, nèti lii paredha dhu mai nèti Musa, mia ka dhu hua iia risi?”

29 Ka Yesus dhaa, peka na, “Lii paredha dhu hua iia risi, peka sèmi ne'e ka:

‘Miu dhèu Isra'el aa'i-aa'i mi! Mi nanene paie!
Ama Lamatua èèna, mema Lamatua èdhi,
aa Kètu èdhi kahèi.

Nèngu dhoka mesa Na di, lamatua leo
aad'o.

30 De miu hud'i sue *risi eele* Ne nèti aa'i-aa'i.
Nèti èèna ka, miu hud'i d'èi pa'èci dènge Ne
dènge d'ara kateme,
aa tadhe mèu Ne,
dènge sab'a èra ho madhutu dad'èi Na.'✧

31 Aa lii paredha ka dua peka na:

‘Èu hud'i sue ku dhèu leo, sama sèmi èu sue ngi'u
èu unu mu.’

Dua paredha se'e ka dhu hua iia risi. Abhu heka lii paredha leo dhu risi eele nèti dua paredha se'e.”✧

32 Ka mese agama èèna b'ala hari, peka na,
“Tare'a! Ama ku peka lèke kèna. Te Ama
Lamatua j'aj'i Kètu èdhi. Lamatua leo aad'o.”✧

33 Èdhi hud'i sue risi Ne, toke d'ara d'èi ho pa'èci
dènge Ne, tadhe mèu Ne, dènge sab'a èra ho

✧ **12:30** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:4-5 ✧ **12:31** Aтора nèti Ama-ama Agama 19:18 ✧ **12:32** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:35

madhutu dad'èi Na. Èdhi hud'i sue dhèu leo kahèi sama sèmi èdhi sue ngi'u èdhi unu ti. Lamatua d'èi risi eele tatao sèmi èèna, nèti èdhi madhutu dhodhoka atora agama di. Tatao sèmi èèna be'a risi, nèti èdhi tètì badha ho lati tunu hia Lamatua, do tètì mèdha leo hia Ne.”✧

³⁴ Ropa Yesus nanene nare dhèu ne dhaa sèmi èèna, ka Na pangee, na, mese agama ne ne'a dènge be'a le. Hèia Yesus peka na, “Èu oe j'aj'i unu Ama Lamatua kèna.”

Èle èèna ka, dhèu leo sèra bani heka pakarèi dènge Yesus, lula dhèu èci sa segi boe Ne.✧

Kristus èèna, ana-èpu dhèu aae Daud, te ngaa Nèngu lamatua Daud kahèi

(Mateos 22:41-46, Lukas 20:41-44)

³⁵ Èle èèna ka, Yesus aj'a dhèu ae sèra ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i era. Ka Na karèi si, peka na, “Madhutu ngangee miu, na, tasamia? Mese agama sèra aj'a, peka na, Kristus èèna dhu Lamatua paj'uj'u nèti uru ka mai. Madhutu ngangee rèngu, na, Kristus èèna dhoka ana-èpu Daud. Te ngaa a'aj'a sèmi èèna d'ai lèke mèu mèka. ³⁶ Lula, nèti uru ka mai, Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci pake Daud ho suri, peka na,

‘Ama Lamatua peka le mi lamatua ja'a, na,

“Mai ho madhèdi mi era dhu hua iia, re bab'oa g'ana Ja'a.

Pe èèna na Ja'a tao musu èu pahaha iisi, toke ra bisa boe ded'e kètu mi èu.”✧

✧ **12:33** Hosea 6:6 ✧ **12:34** Lukas 10:25-28 ✧ **12:36** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

37a De èdhi te'a, na, dhèu aae Daud paroa Kristus èèna, peka na, 'Lamatua' na. Nèti èèna ka, ladhe dhèu sèra peka, na, Kristus èèna dhoka ana-èpu Daud di, èèna d'ai mèka. Lula Nèngu èèna j'aj'i lamatua nèti Daud kahèi."

Yesus peka na, pajiko paie mese agama dhu kapod'e-kabèli sèra

(Mateos 23:1-36, Lukas 20:45-47)

37b Ropa Yesus peka nare sèmi èèna, dhèu ae sèra d'èi titu kèna nanene Ne. 38 Ka Yesus peka hari si, "Miu hud'i pajiko paie ku mese agama. Rèngu d'èi pasia pake kodho madhera d'ai rai, lasi paraga dènge dhèu ae, sèna ka dhèu dhu rèdhi rèngu sèra, koa si, peka na, 'Ladhe ku laa! Dhèu sèra, dhèu kapai!' 39 Ladhe sèmi rèngu maso asa èmu manèngi-mangaj'i, do lasi ra'a-sisi, ra tenge era madhèdi dhu be'a risi, sèna ka dhèu ae rèdhi si. 40 De hua iia mi pajiko paie! Rèngu kapod'e-kabèli bhèni balu ho parame rare èmu bhèni balu sèra. Te ngaa ètu madha dhèu ae, rèngu pahuni bhabhelu ra sèra dènge j'ara titu ho sabaj'a pamadhera aae, sèna ka dhèu peka na, rèngu se dhèu mola. Te ngaa limuri mai, na, Ama Lamatua hia huku dhu bia risi asa rèngu."

Bhèni balu hia doi kolete dhu ae risi

(Lukas 21:1-4)

41 Èle èèna ka, Yesus la'e madhèdi patangara dènge boaraka derma ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Na ladhe dhèu mai pamaso doi kolete asa d'ara boaraka èèna. Ka Na ladhe dhèu kaja sèra parèu doi ae. 42 Te ngaa abhu bhèni

balu èci dhu dènge boe ngaa-ngaa èci sa mai manèngi-mangaj'i, ka na pamaso dua doi asa d'ara boaraka èèna. Dua doi dhu na pamaso èèna, kab'ua ciki ood'e di.

⁴³ Èle èèna ka, Yesus gape ana madhutu Na, ka Na peka, “Mi ladhe ku bhèni balu dhu dènge boe ngaa-ngaa nèi. Na pamaso dhoka dua doi di, te ngaa nèngu hia risi eele nèti dhèu leo sèra.

⁴⁴ Dhèu leo sèra hia kolete nèti doi sisa rèngu. Te ngaa bhèni balu ne hia aa'i mèu-mèu doi nèngu asa Lamatua.”

13

Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i guri eele
(*Mateos 24:1-2, Lukas 21:5-6*)

¹ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra kalua nèti d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ropa rèngu d'ai li'u, hèia ana madhutu Na èci paj'uj'u asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka na peka, “Ama! Ladhe ku Èmu ne'e! Ra tao rare, saraga bia. Ra pagod'o rare hadhu sèra, mera titu kèna!”

² Hèia Yesus dhaa, peka na, “Èmu ne mema saraga titu kèna! Te nèbhu heka, dhèu paguri eele ne. Ka hadhu-hadhu sèra, èci sa pamadhèdi heka ètu dedha èci.”

Tadha-tadha èle rai-haha
(*Mateos 24:3-14, Lukas 21:7-19*)

³ Èle èèna ka, Yesus si lasi asa ledhe Saitun, ka Na madhèdi ètu era dhu patangara dènge Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Hèia Petrus, Yakobis,

Yohanis dènge Anderias mai padhai lii dènge Yesus. ⁴ Ra karèi, aku rèngu na, “Ama! Lole hari ku, lii dhu Ama ku peka dènge ji'i deo na. Lod'o mia sèra sa j'aj'i? Aa tadha-tadha na, samia?”

⁵ Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Sad'i miu pajiko paie-iie, sèna ka baku lèke tipu. ⁶ Te ladhe èèna na, dhèu ae mai tèb'a kakara, ho ra peka na, ‘Ja'a ne Kristus, Dhèu dhu Ama Lamatua moa nèti uru ka mai.’ Aa ra leko-monya dhèu ae. ⁷ Ladhe miu mèdhi dhèu pamusu, do tadèngi lii lolo dhèu papara-pakèj'i dènge pakasiro ètu mia-mia, miu baku madha'u kahèi. Sèra sa hud'i j'aj'i uuru ku. Te ngaa lod'o èle rai-haha èèna dhae d'ai mèka. ⁸ Dhèu nèti ca suku mai pamusu dènge suku leo, rai èci mai pamusu dènge rai leo. Ètu mia-mia, j'aj'i rai opo dènge kabake-manganga. Sèra sa j'aj'i tadha sama sèmi dhèu bhèni èci dhu kabake pèd'a neo nara iisi.

⁹ De hua iia, na, miu mage-mage! Te èèna na dhèu mai kèpa miu, ho ra nuni asa dhèu paredha agama dhu pama'ète lii agama. Aa ra game miu ètu d'ara èmu-èmu manèngi-mangaj'i. Ho èèna na rèti miu asa madha dhèu dhu dènge koasa, lula miu madhutu Ja'a. Te ngaa be'a kahèi, ne'e ne miu abhu tebho ho peka kolongara Ja'a mi rèngu. ¹⁰ Te dhèu unu Ama Lamatua hud'i lasi uuru ku lole Lii Lolo Be'a Ja'a mi suku aa'i-aa'i ètu rai-haha ne, heka lod'o èle rai-haha ne d'ai kèna. ¹¹ Sanèd'e, ee! Ladhe ra èki rèti miu asa era pama'ète lii langu, miu baku madha'u, peka na, ‘Èèna na ja'a neo padhai lii ngaa? Do, ja'a neo dhaa ngaa?’ Ladhe d'ai lod'o èèna,

miu padhai lii madhutu ngaa dhu Roh Mola-Mèci Ama Lamatua peka dènge miu.✧

¹² Ètu d'ara èmu cue, ladhe abhu dhèu dhu parcaya Ja'a, èèna na a'ari nèngu tenge j'ara ho pamadhe ne. Sèmi èèna kahèi, ladhe abhu ana dhu parcaya Ja'a, èèna na ama d'èlu na tenge j'ara ho pamadhe ne. Sèmi èèna kahèi, ladhe abhu ina-ama dhu parcaya Ja'a, èèna na ana d'èlu rèngu tenge j'ara ho pamadhe si. ¹³ De èèna na, dhèu d'èi boe miu, taga miu madhutu Ja'a. Te ngaa dhèu cee dhu bisa taha toke d'ai èle lod'o èèna, tatu Ama Lamatua hia mamuri mi nèngu.”✧

J'aga mamuri miu, te lod'o èle rai-haha dètu le (Mateos 24:15-28, Lukas 21:20-24)

¹⁴ Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, “Èèna na, abhu dhèu èci dhu bhelu-katub'a risi eele mai. Ho na mai maso ka titu ètu era laluri ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, dhu madhutu iia-iia na, nèngu bisa boe ètu era èèna, ho na pahera era èèna. Nèti èèna ka, Ama Lamatua tèke eele era èèna. Ladhe miu mèdhi le sèmi èèna, na, mi pajiko paie-iie! (Cee dhu baca lii ne'e, pajiko paie kahèi!) Èèna j'aj'i mi tadha, peka na, lod'o-lod'o j'aj'èra, dètu ae le. Ladhe mèdhi sèmi èèna, na, dhèu-dhèu ètu propensi Yudea lega-rai asa kolo ledhe lasi.✧

¹⁵ Rèngu hud'i rai pamèri-mèri, sèna ka baku abhu j'aj'èra. Ladhe dhèu mai le asa li'u, lèpa ia ka rare mèdha asa d'ara èmu. ¹⁶ Sèmi èèna

✧ **13:11** Mateos 10:17-20, Lukas 12:11-12 ✧ **13:13** Mateos 10:22

✧ **13:14** Daniel 9:27, 11:31, 12:11

kahèi, dhèu ètu d'ara oka, baku lèpa èmu rare mèdha-papake. ✧ ¹⁷ Dhu j'èra risi, dhèu bhèni dhu dènge babia, dènge ina dhu pasusu ana rara iisi hiu, lula rèngu rai rare boe. ¹⁸ De hua iia risi miu sabaj'a, sèna ka lod'o j'aj'èra sèra baku lèke dènge hèru èj'i lai. ¹⁹ Te j'aj'èra lod'o èèna, bia titu kèna! Mulai nèti Ama Lamatua tao rai-haha, toke d'ai sange ne'e, dhèu rèdhi mèka j'aj'èra dhu bia sèmi èèna. J'aj'èra bia sèmi èèna, lod'o limuri, j'aj'i heka hari. ✧ ²⁰ Ladhe Ama Lamatua pab'ab'e boe lod'o j'aj'èra sèra, abhu boe dhèu èci sa dhu mamuri. Te ngaa, taga Ama Lamatua sue dhèu dhu Na hag'e nare sèra, ka Na pab'ab'e lod'o-lod'o j'aj'èra sèra.

²¹ Ladhe lod'o d'ai na, miu tadèngi dhèu mai peka, aku rèngu na, 'Ladhe ku! Kristus ètu ne'e!' Aa dhèu leo hari peka, aku rèngu na, 'Aad'o! Kristus ètu nèi!' Miu baku nanene kahèi! ²² Te ladhe èèna na, dhèu mai ho tèb'a kakara, peka na, 'Ja'a ne, Kristus!' Aa cahag'e hari peka na, 'Ja'a ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua.' Èèna na ra tao tadha malaa ae-ae dènge koasa nidhu, ho kapod'e-kabèli dhèu. Rèngu patangi-tenge j'ara sèna ka dhèu unu Ama Lamatua lèke tipu kahèi! ²³ Nèti èèna ka, miu pajiko paie-iie! Mema lod'o j'aj'èra bia èèna d'ai mèka, te ngaa Ja'a pasanèd'e uuru miu!"

*Mamai Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a
(Mateos 24:29-31, Lukas 21:25-28)*

✧ **13:16** Lukas 17:31 ✧ **13:19** Daniel 12:1, Rai-haha Rupa Hiu 7:14

24 Èle èèna ka, Yesus peka hari dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Ladhe èle lod'o j'aj'èra sèra, na,
 ‘Madha lod'o j'aj'i maroga,
 aa hèru heo heka.✠

25 Hua hètu-hua hètu bèbha nèti dedha-liru mai, aa koasa-koasa ètu dedha-liru j'aj'i kacobalo.✠

26 Èle èèna, heka dhèu ladhe rèdhi Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Èèna na Ja'a mai dènge ra'i-liru nèti dedha. Hèia dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi a'èra dènge dadedha Ja'a.✠ 27 Ka Ja'a paredha ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga, ho puru lasi oru-kaboko dhèu aa'i-aa'i dhu Ja'a hag'e kore nèti mia-mia ètu rai-haha ne; nèti suu haa d'ai suu dhimu, nèti suu badae toke d'ai suu balèu.”

Lod'o-lod'o j'aj'èra, j'aj'i tadha mamai Lamatua Yesus

(Mateos 24:32-35, Lukas 21:29-33)

28 Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, “Ja'a kore upama nèti ana aaj'u. Ladhe rèu na mulai karara, èèna tadha hèru hadhu dètu le! 29 Sèmi èèna kahèi, ladhe miu mèdhi lod'o-lod'o j'aj'èra sèra j'aj'i, sama sèmi lii peka Ja'a deo na, èèna j'aj'i mi tadha, peka na, mamai Ja'a dètu ae le. 30 Ne'e ne Ja'a peka dènge miu kèna! Nèti dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri se, èèna na abhu cahag'e dhu dhae madhe mèka, te lod'o-lod'o dhu pènu dènge j'aj'èra na d'ai le. 31 Masi ka liru dènge

✠ **13:24** Yesaya 13:10, Yeskial 32:7, Yoel 2:10,31, 3:15, Rai-haha Rupa Hiu 6:12 ✠ **13:25** Yesaya 34:4, Yoel 2:10, Rai-haha Rupa Hiu 6:13 ✠ **13:26** Daniel 7:13, Rai-haha Rupa Hiu 1:7

rai-haha ne ele, te ngaa lii holo-nori Ja'a ele boe, toke d'ai mia-mia la'e."

*Dhèu èci sa re'a boe lod'o mamai Yesus
(Mateos 24:36-44)*

³² Yesus tuhu hari lii, peka na, "Dhèu èci sa re'a boe lod'o do jam dhu Ja'a mai hari. Ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga sèra re'a boe kahèi. Ja'a mesa ku, ke'a boe kahèi. Dhoka Ama Ku mesa Na di, dhu ne'a. ✧ ³³ Nèti èèna ka, miu aa'i-aa'i mi hud'i pajiko paie, lula miu me'a boe lod'o d'ai na.

³⁴ Nèbhu heka, Ja'a laku tèke eele miu kèna, te ngaa èèna na Ja'a mai hari. Sama sèmi dhèu dhu la'e tèke eele èmu nèngu, ho la'e asa rai kaj'èu. Na pua ana-ana nèngu j'aga paie èmu. Aa na bagi hia si sasab'a. Ka na paredha ana madhenga èmu, sèna ka na j'aga paie, toke d'ai nèngu lèpa hari. ✧ ³⁵ Miu hud'i j'aga mèda-mèu kahèi, lula miu me'a boe lod'o mia Ja'a mai hari, sama sèmi ana madhenga èmu ne'a boe lod'o lamatua èmu na lèpa. Lèpa lod'o nihia, talora mèda, oe mèu, lod'o rea, dō lod'o nètu; miu me'a boe jam èèna.

³⁶ Mage dhoka na mai sahèka, te abhu miu dhu bhè'i luu era.

³⁷ De, ngaa dhu Ja'a peka dènge miu ne'e, Ja'a peka lème dènge dhèu leo kahèi, 'Miu hud'i pajiko paie, ho mi soru mamai Ja'a.'"

[D'ai sange ne'e ka, Lamatua Yesus padhai lii lula-nèti lod'o-lod'o j'aj'èra dhèu rai-haha, dènge ana madhutu Na sèra ètu ledhe Saitun.]

14

*Dhèu aae-dhèu kapai tenge j'ara ho kèpe
Lamatua Yesus
(Mateos 26:1-5, Lukas 22:1-2, Yohanis 11:45-
53)*

¹⁻² Èle èèna ka, kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra tenge j'ara neo kèpe Yesus dènge mau-mau. Te rèngu neo pamadhe Ne. Te ngaa ètu d'ara padhue èèna, ra peka na, “Taha ku! Baku parai kèpe Ne, lula lod'o kalela dètu le. Mage dhoka dhèu ae sèra patao dènge èdhi.”

Rèngu padhai lii sèmi èèna, lula dii dua lod'o ka, d'ai lod'o kalela dhèu Yahudi, dhu biasa ra peka na, ‘Paska’ dènge ‘Pesta Roti dhu pake boe Ragi’. Kalela se pasanèd'e rèngu lod'o bèi-baki ra kalua nèti rai Masir.✧

*Bhèni dhu pasuti èi hèu mènghi dhu kab'ua mi
Lamatua Yesus
(Mateos 26:6-13, Yohanis 12:1-8)*

³ Ètu rae Betania, abhu ca dhèu ngara na Simon. Uru èèna, dhèu madenge dènge ne, lula nèngu pèd'a kusta. Te ngaa limuri ne, èle le nèti papèd'a na.

Hèia lod'o kalela dhae d'ai mèka, na, Yesus dènge ana madhutu Na sèra lasi ra'a-rinu ètu èmu Simon. Ètu talora ra'a-rinu era, dhèu bhèni èci mai paraga Yesus. Nèd'u dènge boto èci dhu ra tao nèti hadhu. Isi boto ne, èi hèu mènghi asli dhu kab'ua titu kèna, dhu ra tao nèti amo aaj'u

✧ **14:1-2** Kalua nèti Masir 12:1-27

hèu mènghi.* Hèia bhèni ne pamae hèb'a boto èèna, ka na pasuti èi hèu mènghi mi kètu Yesus, ho j'aj'i mi tadha, peka na, nèngu pakab'ua Yesus.

⁴ Te ngaa ètu èèna, abhu dhèu leo dhu ra'arinu pa'èci kahèi. Ropa dhèu se rèdhi dhèu bhèni ne tao sèmi èèna, hèia ra nasa. Ka ra padhai lii padedha iisi, peka na, “Nga a ka unu bhèni nèi? Na bhori ee e èi hèu mènghi kab'ua aae èèna! ⁵ Be'a risi nèngu pahie èi hèu mènghi èèna, ho la'e papala doi ae sèra, mi dhèu dhu dènge boe unu. Te kab'ua èi hèu mènghi ne, èci èèna ka dènge gaji tuka d'ara ca tèu.” Hèia ra jèke bhèni ne.

⁶ Te ngaa Yesus b'ala lii rèngu, aku Nèngu na, “Miu baku pasusa bhèni ne! Hud'i laa! Ja'a karej'e lula nèngu pasuti le ngi'u Ja'a dènge èi hèu mènghi ne'e! ⁷ Dhèu kasia sèra, bèli-bèli ètu talora miu. De lod'o mia èèna ka dhu miu lake mere, na, miu bisa soru-bara si. Te ngaa nèbhu heka, Ja'a pa'èci heka dènge miu.* ⁸ Mamuri Ja'a nèbhu heka ètu rai-haha ne. Dènge tatao bhèni ne, nèngu lalau ngi'u Ja'a, sama sèmi nèngu pahèu mènghi mema ngi'u aae Ja'a, ho padhane.

⁹ Miu patadhe, ee! Èèna na, ladhe dhèu lole

* **14:3** Kab'ua èi hèu mènghi ne, èci èèna ka dènge gaji tuka d'ara ca tèu. Alkitab lii Yunani peka na, èi hèu mènghi ne, kab'ua na 300 *denari*. Aa ngara na *nardos*, dhu uru èèna, dhèu tao nèti amo aaj'u hèu mènghi. Alkitab lii Idhonesia peka na 'narwastu'. Aa boto èèna, tao nèti hadhu dhu bisa pae. Boto ne kab'ua kahèi. Alkitab lii Yunani peka na, boto ne, ra tao nèti hadhu, ngara na *alabastros*. Alkitab lii Idhonesia peka na, ngara hadhu ne 'batu pualam'. Ladhe kahèi ètu *Lukas* 7:37-38. ✨ **14:7** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 15:11

Lii Lolo Be'a Ama Lamatua ètu mia-mia, na, ra palolo kahèi tatao be'a bhèni ne'e. Sèna ka dhèu aa'i-aa'i sanèd'e nèngu.”

Yudas pane'a lii dènge dhèu ho pahie eele Lamatua Yesus

(Mateos 26:14-16, Lukas 22:3-6)

¹⁰ Èle èèna ka, abhu ca dhèu nèti ana madhutu Yesus dhèu canguru dua sèra, ngara na Yudas Iskariot. Nèngu kalua la'e tenge kètu agama Yahudi sèra ho neo pahie Yesus mi rèngu. Ropa na paraga dènge rèngu, ka na peka naneo na.

¹¹ Lod'o kètu agama sèra tadèngi naneo Yudas, ka ra karej'e titu kèna. Hèia ra jaji, peka na, “Ladhe èu neo pahie Yesus dènge ji'i, tatu ji'i b'ae.” Hèia Yudas kalua, ka na mulai tenge j'ara ho pahie Yesus.

Lamatua Yesus na'a kalela Paska dènge ana madhutu Na

(Mateos 26:17-25, Lukas 22:7-14,21-23, Yohannis 13:21-30)

¹² Lod'o èèna, lèke dènge lod'o partama nèti lod'o kalela dhèu Yahudi. De d'ara lod'o èèna, rèngu tema tunu roti dhu dènge boe raji, aa roro kahib'i-kalèbho kahèi. Hèia ana madhutu Yesus sèra mai karèi Ne, aku rèngu na, “Ama! Doe ne'e ne, lod'o kalela Paska èdhi kèna. De Ama neo ji'i lalau era kalela Paska ètu mia?”

¹³ Hèia Yesus pua ana madhutu Na dhèu dua, aku Nèngu na, “Miu lami uuru ku asa d'ara kota. Ètu nèi, miu paraga dènge dhèu mone èci, dhu pasae èi d'ara g'ala iiki cue. Lami madhutu ne nèti limuri. ¹⁴ Ladhe na maso asa èmu mia èèna ka, na, miu madhutu ne asa d'ara. Hèia miu peka

mi lamatua èmu èèna, sèmi ne'e, 'Ama Mese ji'i manèngi kama èci, ho Na neo tao kalela Paska dènge ana madhutu Nèngu.' ¹⁵ Pe dhèu èèna paj'uj'u kama aae èci ètu èmu dedha na, dhu na sadia nare le. De miu dua mi dhoka lami lalau nganga'a di."

¹⁶ Hèia dua ra lasi ka asa d'ara kota. D'ai nèi, rèngu rèdhi tare'a, sama sèmi ngaa dhu Yesus moa deo na. Ka ra sadia aa'i-aa'i, ho Yesus si ra'a kalela Paska ètu era èèna. Èle èèna ka, dua ra lasi paroa Yesus si.

¹⁷ Ropa lod'o oe cèna, hèia Yesus dènge ana madhutu dhèu canguru dua sèra d'ai era èèna.

¹⁸ Ka ra madhèdi ra'a sama-sama. Ètu talora ra'a era, Yesus padhai lii dènge si, aku Nèngu na, "Miu nanene ku! Èèna na dhèu èci nèti miu se pahie eele Ja'a mi dhèu leo."✧

¹⁹ Ropa tadèngi lii èèna, ana madhutu Yesus sèra cag'ag'a dènge manyasa. Ka rèngu èci-èci mulai karèi Yesus, peka na, "Dhèu dhu Ama peka èèna, ja'a aad'o, sina ma?"

²⁰ Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Dhèu dhu cèb'u roti palere-lere dènge Ja'a asa d'ara mago ne, nèngu ka dhu pahia Ja'a. ²¹ Mi sanèd'e! Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a hud'i madhe ku, sama sèmi dhu suri tèke le, ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua. Te ngaa kasia, dhèu dhu neo pahia Ja'a èèna, bèli-camèd'a nèngu dui nare pala na! Hua iia risi, ina na baku nara iisi ne!"

✧ **14:18** Lii Sod'a Koa-Kio 41:10

Lamatua Yesus peka na, roti dènge èi anggor j'aj'i mi tadha ho èdhi sanèd'e Ne

(Mateos 26:26-30, Lukas 22:14-20, 1 Korintus 11:23-25)

²² Ropa rèngu ètu talora ra'a era, Yesus nare roti cue, hèia Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pamae roti ne, hèia Na j'ole asa ana madhutu Na sèra. Ka Na peka na, “Roti ne'e ne, ngi'u Ja'a kèna. Mere ho mi'a.”

²³ Èle èèna ka, Na nare galaa dhu isi dènge èi hua anggor. Na manèngi makasi mi Ama Lamatua kahèi. Ka Na j'ole galaa èèna asa ana madhutu Na, sèna ka rinu. ²⁴ Hèia Na peka, “Èi anggor ne'e ne, raa Ja'a kèna, dhu suti sèna ka hia mamuri mi dhèu ae. Raa ne, j'aj'i mi tadha ho pasanèd'e, peka na, ngaa dhu Ama Lamatua moa le èèna, limuri ne j'aj'i le tare'a. Mere ho minu ka!✧

²⁵ Mi sanèd'e paie! Nèti mèda ne'e ne, Ja'a kinu heka èi anggor. Toke d'ai Ja'a dènge Ama Ku ngèd'u paredha sama-sama ètu sorga, heka kinu hari kèna.”

²⁶ Èle èèna ka, ra sod'a lii sod'a èci, ho ra koa-kio kolongara Ama Lamatua. Ka mèda èèna kahèi, lasi dènge asa ledhe Saitun.

Lamatua Yesus peka uuru, na, bèli-camèd'a Petrus pasili Nèngu

(Mateos 26:31-35, Lukas 22:31-34, Yohanis 13:36-38)

²⁷ Ètu d'ara kakako rèngu èèna, Yesus padhai lii, peka na, “D'ara mèda ne'e ne, miu aa'i-aa'i

✧ 14:24 Kalua nèti Masir 24:8, Yermia 31:31-34

mi rai tèke eele Ja'a mesa Ku. Sama sèmi dhu ra suri le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, peka na,

Èèna na Ama Lamatua pamadhe ana madhenga badha,
ka kahib'i-kalèbho na rai paj'ala asa haa, asa dhimu.'☆

²⁸ Èèna na Ja'a madhe tare'a. Te ngaa lod'o Ja'a mamuri hari, Ja'a laku uru nèti miu asa propensi Galilea!"☆

²⁹ Ka Petrus b'ala, peka na, "Ama! Masi ka dhèu leo rai eele Ama, te ngaa ja'a rai boe!"

³⁰ Hèia Yesus dhaa, "Petrus! Mu patadhe! Mèda ne'e kahèi, manu kokotoo d'ai mèka dua hari, te ngaa èu pasili le Ja'a tèlu hari, peka na, èu tadhe boe Ja'a!"

³¹ Ka Petrus pajèka dènge Ne, peka na, "Aad'o sèmi èèna, Ama! Ladhe Ama madhe, ja'a madhe dènge Ama kahèi. Te ngaa Ja'a pasili boe Ama, aa rai eele boe!"

Angalai Petrus sèra lii èci èèna kahèi.

Lamatua Yesus manèngi-mangaj'i ètu d'ara oka Getsemani

(Mateos 26:36-46, Lukas 22:39-46)

³² Hèia Yesus si lasi d'ai d'ara oka cue ètu ledhe Saitun, ngara na 'Getsemani'. D'ai èèna, hèia Yesus peka dènge ra, "Miu madhèdi mate Ja'a mi ne'e. Ja'a neo laku manèngi-mangaj'i asa nèi."

³³ Ka Yesus gale nèti Petrus, Yakobis, dènge Yohanis lasi dènge Ne. Mulai nèti èèna ka, Na rasa d'ara Nèngu ma'ète laho mae-mae. ³⁴ Hèia Na peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu

na, “D'ara Ja'a pèd'a titu kèna! Ja'a rasa sèmi oe madhe sa. Miu madhèdi mate mi ne'e.”

³⁵⁻³⁶ Hèia la'e ako kaj'èu ciki nèti era èèna, ka Na patitu kètu urutuu Na ètu rai, ka Na sabaj'a, peka na, “Ama pasue! Ladhe sèmi Ama d'èi, na, Ja'a baku pasae j'aj'èra ne'e d'ai madhe. Ja'a ke'a le, ètu madha Ama, abhu boe ngaa èci sa dhu Ama bisa boe tao. De ladhe bisa, na, Ama pakaj'èu eele babia ne'e nèti kabelakao Ja'a. Masi ka sèmi èèna, baku madhutu dad'èi Ja'a; te ngaa hud'i madhutu dad'èi Ama Ku ka laa.”

³⁷ Èle èèna ka, Na lèpa asa ana madhutu Na, dhèu tèlu sèra, te ngaa ra bhèj'i luu. Hèia Na parèi si, ka Na padhai lii dènge Petrus, peka na, “Petrus!† Èu bhèj'i, do? Ja'a nèbhu boe ètu nèi, te ngaa miu bisa boe beke mate Ja'a ciki sa! ³⁸ Kèd'i ho pamako musi madha èu. Kèd'i ka, ho beke dènge Ja'a! D'ara miu neo tao be'a kahèi, te ngaa ngi'u miu roe. De be'a risi miu sabaj'a, sèna ka ladhe miu lèke dadugu-rariu, miu baku manahu.”✧

³⁹ Èle èèna ka, Yesus la'e manèngi-mangaj'i ca tèka hari. Nèngu manèngi hari mi Ama Lamatua, aku Nèngu na, “Ama! Ladhe bisa, na, Ama pakaj'èu eele babia ne nèti Ja'a. Te ngaa hud'i madhutu dad'èi Ama Ku ka laa.” ⁴⁰ Ka Na lèpa hari asa era ana madhutu Na dhèu tèlu sèra. Te ngaa rèngu bhèj'i hari le, lula musi madha ra sakaa titu kèna. Hèia Na parèi hari

† **14:37** Alkitab lii Yunani suri, peka na, ‘Simon’ ètu ne'e. Simon ne, ngara Petrus dhu leo. ✧ **14:38** 1 Korintus 10:13

si, te ngaa rèngu re'a boe dhaa sèmi ngaa mi Nèngu.

⁴¹ Hèia Yesus tèke eele si, ka la'e manèngi-mangaj'i d'ai tèlu hari kèna. Èle èèna ka, Na lèpa la'e parèi ana madhutu Na sèra. Na peka, “Miu bhèj'i taruu era? Sange èèna ka laa! Kèd'i ka! Te dhèu dhu neo pahie Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, nuka mai dènge angalai nèngu sèra. Rèngu mai kèpe Ja'a, ho saraka mi dhèu bhelu-katub'a si. ⁴² Kèd'i ka! Pamako musi madha miu, ho ladhe ku asa nèi! Dhèu dhu neo pahie Ja'a ne, nuka mai nèi. Mai ho lati paraga dènge si!”

Ra kèpe Yesus

(Mateos 26:47-56, Lukas 22:47-53, Yohanis 18:3-12)

⁴³ Ropa Yesus padhai lii era, hèia Yudas d'ai madha Yesus dènge dhèu ae titu kèna. Rèngu mai rèti dènge hela dènge cèki, ho kèpe Yesus. Dhèu se tao sèmi èèna, lula ra madhutu lii paredha nèti kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a sèra. ⁴⁴ Yudas hia mema tadha mi dhèu ae se, peka na, “Ladhe d'ai nèi, ja'a uu cee, na, Nèngu kèna. De mi kèpe Ne.”

⁴⁵ Ropa Yudas si d'ai era èèna, na la'e asa madha Yesus. Ka na lii, aku nèngu na, “Ama mese!” Hèia na liku nare Yesus, ka na uu Ne.

⁴⁶ Hèia dhèu ae sèra ara asa madha Yesus, ka ra kèpe Ne.

⁴⁷ Te ngaa ana madhutu Yesus èci bete hela na, ka na pare pama'ète rèu dhilu dhèu èci. Dhèu dhu nu'a ne, ènu nèti kètu kapai risi agama

Yahudi. ⁴⁸ Hèia Yesus peka dènge dhèu ae dhu mai kèpe Nèngu sèra, aku nèngu na, "Tasamia? Miu ngee, na, Ja'a ne dhèu bhelu, do? Ka miu mai kèpe Ja'a mèti hela dènge cèki?" ⁴⁹ Bèli-bèli Ja'a aj'a miu ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, te ngaa miu èci sa kèpe boe Ja'a. Mai ka, kèpe Ja'a! Te j'ara ne j'aj'i sèmi dhu suri tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua."✧

⁵⁰ Ana madhutu Yesus sèra madha'u titu kèna. Hèia ra rai tèke eele Yesus mesa Na ètu èèna.

⁵¹⁻⁵² Ètu era èèna, abhu ana mone ngèru èci kahèi dhu madhutu Yesus re limuri. Ana ne pahutu isi na dènge sig'i ca bèla. Dhèu sèra neo kèpe ne kahèi, ka na rai tèke eele sig'i na ètu kacui-ai dhèu sèra, lula na madha'u. Hèia na rai dènge boe mèdha-papake ètu ua na.

Ra rèti Lamatua Yesus asa ama-ama j'ue lii langu agama Yahudi

(Mateos 26:57-68, Lukas 22:54-55,63-71, Yohannis 18:13-14,19-24)

⁵³ Èle èèna ka, ra rèti Yesus asa èmu kètu kapai risi agama Yahudi. Ètu èèna, dhèu kapai sèra pakaboko le. Rèngu sèra, nuka: kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a sèra.

⁵⁴ Ropa ra kèpe rèti Yesus, Petrus madhutu mau-mau nèti limuri. Hèia na maso kahèi d'ai madha èmu kètu kapai risi agama Yahudi, ka na madhèdi manyiru ai sama-sama dènge dhèu j'aga ètu sèra.

⁵⁵ Ètu d'ara èmu èèna, kètu agama Yahudi sèra padhue dènge dhèu-dhèu dhu madhèdi

✧ **14:49** Lukas 19:47, 21:37

j'ue lii langu agama. Ra patangi-tenge bukti ho pamanahu Yesus, lula ra neo pamadhe Ne. Te ngaa rèngu abhu boe bukti èci sa. ⁵⁶ Ka ra paroa dhèu ae asa madha ho j'aj'i sakasii, sèna ka neo pabèbhe Yesus. Te ngaa lii sakasii rèngu sèra, èci dènge èci pamèci boe.

⁵⁷ Abhu pèri-pèri dhèu sakasii leo dhu kèd'i titu, ka ra pakapod'e lii, peka na, ⁵⁸ “Ji'i tadèngi dhèu ne'e peka na, 'Èna na Ja'a paguri eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i dhu dhèu rai-haha tao dènge kacui-aa ra. Te ngaa èle tèlu lod'o ka, Ja'a patitu kore hari le Èmu èna, dènge boe pake kacui-aa dhèu.’”⁵⁹ Te ngaa lii lolo rèngu sèra èci dènge èci baka-leo hua.

⁶⁰ Hèia kètu kapai risi agama Yahudi èna, kèd'i titu ètu talora dhèu ae dhu madhèdi ètu sèra. Ka na karèi Yesus, aku nèngu na, “Dhèu ae mai le galaa Èu. Nga tao ka Èu mau-mau, mo'o boe dhaa lii galaa sèra?”

⁶¹ Te ngaa Yesus mau-mau, lii boe ca hèb'a sa. Èle èna ka, kètu kapai risi agama Yahudi ne, karèi hari Ne ca tèka, “Èu peka ku laa! Tare'a-re'a Èu ne Kristus, Ana Ama Lamatua dhu Na moa nèti uuru èna, do?”

⁶² Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Mema tare'a sèmi èna! Nèngu èna ka, Ja'a ne! Bèli-camèd'a miu ladhe mèdhi Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, madhèdi re bab'oa g'ana Ama Lamatua ètu sorga. Koasa Nèngu kapai risi eele! Ladhe èna na, Ja'a dènge Nèngu, ngèd'u

✧ 14:58 Yohanis 2:19

paredha sama-sama. Èle èèna na, Ja'a puru mai nèti sorga dènge ra'i-liru."✧

⁶³ Ropa tadèngi nare lii padhai Yesus, kètu kapai risi agama Yahudi ne nasa titu kèna, hèia na ciu pamae kodho madhera ètu ua na. Ka na pajèka peka dènge dhèu-dhèu dhu madhèdi ètu sèra, aku nèngu na, "Èdhi parluu heka sakasiil!

⁶⁴ Miu tadèngi le dènge ro'a dhilu miu, si? Nèngu unu Na ka dhu peka sèmi èèna! Nèngu padedha iisi Na, j'aj'i Ana Ama Lamatua. Lii ne'e ne, lii dhu pa'ele iie kolongara Ama Lamatua! Madhutu atora agama èdhi, dhèu dhu tao iisi na sama sèmi Ama Lamatua, dhèu èèna hud'i lèke huku madhe ku! De mi pama'ète tasamia?"

Hèia rèngu aa'i-aa'i pama'ète, peka na, "Dhèu ne'e ne, tare'a-re'a sala! De Nèngu ne hud'i lèke huku pamadhe!"✧

⁶⁵ Hèia pèri-pèri dhèu kèd'i lasi sabhuu ilu mi rèhu Yesus. Ra hutu musi madha Na, ka ra game Ne. Hèia ra karèi Ne, aku rèngu na, "Ladhe Èu j'aj'i dhèu mèti lii padhai Ama Lamatua, na, Èu peka sèku! Cee ka dhu j'ubhu Èu?" Èle èèna ka, ra pua dhèu dhu madhenge Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho mai pakako rèti Yesus. Ropa ra kako, ra tèb'e pa'oke Ne nèti haa, nèti dhimu.

Petrus pasili tèlu hari, peka na, nèngu tadhe boe Lamatua Yesus
(Mateos 26:69-75, Lukas 22:56-62, Yohanis 18:15-18,25-27)

✧ 14:62 Daniel 7:13 ✧ 14:64 Atora nèti Ama-ama Agama 24:16

66-67 Mèda èèna, Petrus madhèdi era ètu madha èmu èèna. Hèia ènu dhèu bhèni èci nèti kètu kapai risi agama Yahudi, mai ka nèdhi Petrus madhèdi manyiru ai. Na ladhe kaloo ka rèhu Petrus, ka karèi, aku nèngu na, “Deo na èu sama-sama dènge Yesus, dhèu Nasaret èèna, si?”

68 Te ngaa Petrus dhaa, peka na, “Aad'o! Nga tao ka èu karèi sèmi èèna! Ja'a tadhe boe Dhèu èèna.” Hèia Petrus kalua, ka la'e titu ètu hèb'a tedhe. [Kabèdhi laa, manu kokotoo.]‡

69 Hèia dhèu bhèni èèna ladhe nèdhi hari Petrus. Ka na peka dènge dhèu ètu sèra, aku nèngu na, “Nèngu ne ca dhèu nèti rèngu kahèi!”

70 Te ngaa Petrus pasili hari, ka na peka, “Tao-tao èu huj'u! Ja'a tadhe boe Dhèu ne'e!”

Nèbhu boe ka, dhèu èci ètu èèna kahèi, peka hari mi Petrus, aku nèngu na, “Èu ne baku pasili, peka na, èu dènge boe dhèu se'e se! We! Miu se aa'i-aa'i mi, dhèu Galilea, si?”

71 Ka Petrus pab'ala hari, aku nèngu na, “Ja'a bani subha! Ja'a tadhe boe Dhèu nèi!”

72 Petrus dhu padhai lii nare mèka, kabèdhi laa, manu kokotoo ka dua hari kèna. Hèia Petrus sanèd'e lii dhu Yesus peka dènge nèngu, “Ladhe manu kokotoo d'ai mèka dua hari, te èu pasili le Ja'a tèlu hari peka na èu tadhe boe Ja'a!”

Ropa ngee nèdhi, hèia Petrus tangi d'ara pèd'a.

‡ **14:68** Sasuri lii Yunani cahag'e, suri boe kalimat ètu d'ara kurung ne.

15

Ra rèti Lamatua Yesus asa madha gubernur Pilatus

(Mateos 27:1-2,11-14, Lukas 23:1-5, Yohanis 18:28-38)

¹ Mad'ae aae era, dhèu-dhèu j'ue lii langu agama Yahudi sèra pare'a lii ho pamadhe Yesus. Ka ra èki rèti Ne, lasi asa madha gubernur Pilatus. ² Ropa d'ai madha gubernur, ka na karèi Yesus, aku nèngu na, “Tasamia? Èu ne tare'a Dhèu Aae Yahudi, do?”

Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Tare'a. Ama gubernur peka lèke kèna.”

³ Hèia kètu agama Yahudi sèra peka dènge gubernur, aku rèngu na, “Dhèu ne'e tao sala ae titu kèna!” Hèia ra lolo ka sasala Na èci-èci. ⁴ Ka gubernur karèi hari Yesus, “Èu tadèngi boe lii padhai dhèu se'e, do? Dhèu se'e, pasala le Èu ae-ae. Èu b'ala ku laa!”

⁵ Te ngaa Yesus b'ala boe ca hèb'a sa, ka gubernur malaa.

Gubernur Pilatus pama'ète, na, Yesus abhu huku madhe

(Mateos 27:15-26, Lukas 23:13-25, Yohanis 18:39—19:16)

⁶ Tèu mai-tèu mai, dhu tema le, ladhe d'ai lod'o kalela Paska dhèu Yahudi, dhèu ae sèra paj'uj'u ana bèdho èci, ho gubernur patalale ne.

⁷ Lod'o èèna, ana bèdho èci, ngara na Barabas. Uru èèna, ra kèpe ne, taga na palab'a dènge dhèu paredha Roma, aa na pamadhe dhèu kahèi.

⁸ Lula lod'o tatao Paska èèna oe dètu le, dhèu

ae lasi manèngi gubernur Pilatus, ka ra pa'oo-parodha, peka na, “Ama gubernur! Lod'o tatao Paska dètu le! Lod'o sèmi ne'e, Ama gubernur patabuli ku ana bédho èci, sama sèmi tèu-tèu uru sèra.”

⁹ Hèia gubernur b'ala lii rèngu, “Ladhe sèmi èèna, ja'a patabuli cee? Tasamia, ladhe ja'a patabuli Dhèu Aae Yahudi miu, do? Miu mo'o, do aad'o?” ¹⁰ Gubernur peka sèmi èèna, lula nèngu ne'a le, kètu agama Yahudi ka rèti Yesus mai asa nèngu, taga ra kacèki dènge Yesus.

¹¹ Hèia kètu agama Yahudi se dadugu dhèu ae sèra, ho manèngi gubernur, peka na, “Ji'i ngo'o boe Nèngu! Ji'i d'èi dhoka patabuli Barabas di!”

¹² Ka gubernur karèi hari dhèu ae sèra, “Ladhe sèmi èèna, Yesus, dhu ra pangare na ‘Dhèu Aae Yahudi’ èèna, ja'a tao Ne, tasamia?”

¹³ Ka aa'i-aa'i ra pa'oo, peka na, “Pamadhe Ne! Paku Ne mi aj'u palolo-palèbha!”

¹⁴ Hèia gubernur karèi si, aku nèngu na, “Sasala Na ngaa? Ja'a parisa kore le. Te ngaa abhu boe sasala Na èci sa, dhu Nèngu tao!”

Te ngaa dhèu se asa ka hino pa'oo-parodha, aku rèngu na, “Pamadhe Ne! Paku Ne mi aj'u palolo-palèbha!”

¹⁵ Lula gubernur neo pakarej'e d'ara dhèu ae sèra, ka na patabuli Barabas madhutu dad'èi rèngu. Ka na paredha dhèu j'aga sèra lasi

kalabhe Yesus pake gui.* Game rare Ne, hèia sordad'u sèra rèti ka Yesus lasi neo paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha.

*Sordad'u sèra game pa'asu Lamatua Yesus
(Mateos 27:27-31, Yohanis 19:2-3)*

¹⁶ Èle èèna ka, sordad'u sèra ère rèti Yesus asa era dhu taleo èci ètu madha èmu gubernur.† Ka ra paroa anga sordad'u dhu leo sèra ca batalion, ho pakaboko. ¹⁷ Ra papake Yesus kodho madhera aae èci, dhu mea oe sèmi mangèru sa, sama sèmi mèdha-papake dhèu aae-dhèu aae. Ka rare loro aj'u dhu padhudhu, ho ènyu solo. Hèia ra ènyi solo padhudhu èèna mi kètu Yesus. Ka ra tao Ne, sèmi dhèu aae dhu ded'e hiu, dhu pake solo dhèu aae.

¹⁸ Rèngu aa'i-aa'i ra sangaja pakab'ua Yesus. Ra peka, aku rèngu na, “Ama Dhèu Aae Yahudi dhu hua iia!” ¹⁹ Aa ra sangaja pacud'u kètu ho pakab'ua Yesus. Ka ra sabhuu ilu pèri-pèri hari mi rèhu Yesus. Sèmi èèna kahèi, ra d'eu kètu Yesus dènge gui pahari-pahari. ²⁰ Ropa ra tao rare sèmi èèna, ka ra bhoke eele kodho madhera nèti ua Na. Ka ra papake hari mèdha-papake Na. Èle ka, rèti Yesus asa li'u Yerusalem, ho neo paku Ne ètu aj'u palolo-palèbha d'ai madhe.

* **15:15** Sordad'u Roma kalabhe Lamatua Yesus pake cambuk. Cambuk ne, uru èèna, ra tao nèti dhari ceo dhu èki ètu suu gui èci. Catèka-catèka ra tao mèdha madèka aa mariu ètu suu dhari sèra. Mèdha madèka aa mariu sèra, sèmi rui badha, tamèru, do aad'o, na, bèsi. Ladhe kalabhe pahari-pahari pake cambuk sèmi ne'e, ka'uri dhèu bisa ciu eele. † **15:16** Era sordad'u sèra, ra pangare dènge lii Latin, peka na, *praetorium*. Benteng èèna ètu d'ara kompleks èmu jabatan gubernur.

Ra paku Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha

(Mateos 27:32-44, Lukas 23:26-43, Yohanis 19:17-27)

²¹ Ropa rèngu kalua nèti Yerusalem, d'ai talora j'ara paraga dènge dhèu kota Kirene èci. Ngara na Simon, ama nèti Aleksander dènge Rufus. Ropa na neo maso asa Yerusalem, sordad'u sèra pakaseti ne pasae aj'u palolo-palèbha Yesus.*

²² Ère rèti Yesus asa era èci, ngara na Golgota. (Saso na, 'era rui kètu'.) ²³ D'ai era èèna, ra neo hia Yesus ninu èi hua anggor manyilu dhu pab'ali dènge èi na'i, sèna ka Na taha rarii nèti nu'a-nu'a ètu ngi'u Na sèra. Te ngaa Yesus no'o boe ninu. ²⁴⁻²⁵ Hèia ra paku kacui-aa dènge haga Yesus ètu aj'u palolo-palèbha. Paku rare ka, ra patitu aj'u palolo-palèbha èèna, ele boe d'ara hake ceo mad'ae sa. Èle èèna ka, sordad'u sèra ère lot, ho re'a cee ka dhu abhu mèdha-papake Yesus.* ²⁶ Ka ra suri ètu papa èci dhu ra paku re dedha kètu Yesus, peka na,

“Ne'e ne, Dhèu Aae Yahudi”

Rèngu pake alasan èèna ka, ho huku pamadhe Yesus. ²⁷ Ètu èèna, ra paku parapo dhèu dua kahèi pa'èci dènge Yesus. Èci re cabèka g'ana, aa èci hari re cabèka kariu Yesus. ²⁸ [Dènge j'ara ne, rèngu madhutu sama sèmi dhu ra suri tèke ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, peka na, “Ra tao Ne sama sèmi dhèu bhelu.”]‡ *

* 15:21 Roma 16:13 * 15:24-25 Lii Sod'a Koa-Kio 22:19

‡ 15:28 Sasuri lii Yunani dhu uru tèka pamaso boe ayat 28.

* 15:28 Yesaya 53:12

²⁹ Dhèu aa'i-aa'i dhu kako re èèna, ladhe rèdhi Yesus dhu ra paku ètu aj'u palolo-palèbha. Ka ra pakareko kètu, aa ra padhai lii pamakae Yesus, aku rèngu na, “Heh! Èu ne peka na, Èu bisa paguri eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho d'ara tèlu lod'o, Èu pakèd'i hari, si?✧ ³⁰ Èu puru sèku nèti aj'u palolo-palèbha èèna, ho patabuli ngi'u Èu! Ladhe sèmi èèna, heka ji'i parcaya, na, Èu ne, Ana Ama Lamatua.”

³¹ Sèmi èèna kahèi, kètu agama Yahudi sèra, padhai lii pamakae Yesus, aku rèngu na, “Nèngu ne, patabuli le dhèu leo nèti rupa-rupa j'aj'èra, te ngaa Nèngu bisa boe patabuli ngi'u Nèngu unu Na nèti j'aj'èra ne'e. ³² Nèngu peka unu Na, Nèngu ne 'Kristus', dhu uru èèna Ama Lamatua moa tèke le. Dhèu leo peka na, Nèngu ne Dhèu Aae Isra'el. Ladhe tare'a sèmi èèna, hud'i laa Na puru nèti aj'u palolo-palèbha ne, sèna ka ji'i ngèdhi Ne. Heka ji'i parcaya Ne kèna.”

Dhèu dua dhu ra paku sama-sama dènge Yesus sèra, padhai lii pamakae Yesus kahèi.

Lamatua Yesus madhe

(Mateos 27:45-56, Lukas 23:44-49, Yohanis 19:28-30)

³³ D'ara lod'o titu mera sa, era èèna maroga, toke d'ai hake tèlu loo nihia. ³⁴ D'ai hake tèlu nihia, hèia Yesus pa'oo pake lii Aram, peka na, “Eloi! Eloi! Lema sabaktani?” (Dhu sasoa, peka na, “Lamatua Ja'a! Lamatua Ja'a! Nga tao ka, Ama Ku tèke eele Ja'a sèmi ne'e?”)✧

✧ **15:29** Lii Sod'a Koa-Kio 22:8, 109:25, Markus 14:58, Yohanis 2:19 ✧ **15:34** Lii Sod'a Koa-Kio 22:2

³⁵ Abhu pèri-pèri dhèu ètu èèna, tadèngi lii pa'oo Yesus. Ka ra peka, “Miu nanene ku laa! Te Na paroa Elia, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua uru èèna.” ³⁶ Ka dhèu èci rai la'e nare ula dhasi, ka na cèb'u asa d'ara èi hua anggor manyilu. Hèia nare ula èèna, èki ètu suu tatea èci, ka na soro asa panyoro Yesus ho Na camuci. Dhèu èèna peka, “Èdhi tatae sèku. Cee ne'a, tao-tao Elia mai, ho papuru Ne nèti aj'u palolo-palèbha èèna.”✧

³⁷ Hèia Yesus pa'oo hari ca tèka, heka Na madhe kèna.

³⁸ Ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i abhu bèla dhu bhèla aae, ra kadhoe pa'abhe Kama Luri Mola-Mèci. Ropa Yesus ma'ète a'ae, bèla ne mae cèri bagi mi dua, nèti dedha toke d'ai haha.✧

³⁹ Ètu Golgota abhu komedhaa sordad'u j'aga dhu titu dètu aj'u palolo-palèbha Yesus. Ropa ladhe nèdhi mamadhe Yesus, na cag'ag'a. Hèia na peka, aku nèngu na, “Ira ii! Mema tare'a! Dhèu ne'e ne, Ana Ama Lamatua.”

⁴⁰⁻⁴¹ Abhu pèri-pèri dhèu bhèni dhu madhutu lasi asa era èèna kahèi. Ra titu nèti kaj'èu, ladhe rèdhi mamadhe Yesus ètu aj'u palolo-palèbha èèna. Rèngu se ka dhu uru èèna lalau-lalo'o Yesus ètu Galilea. Rèngu sèra, nuka: Salome, Maria nèti rae Magdala, dènge Maria èci hari (nuka ina Yakobis dènge Yoses),§ dènge dhèu

✧ **15:36** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22 ✧ **15:38** Kalua nèti Masir 26:31-33 § **15:40-41** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, peka na, 'ina Yoses'. Cahag'e hari, peka na, 'ina Yosef'.

bhèni leo hari dhu mai asa Yerusalem, sama-sama dènge Yesus.✧

Ra padhane Lamatua Yesus

(Mateos 27:57-61, Lukas 23:50-56, Yohanis 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ropa lod'o oe cèna, hèia dhèu èci tenge j'ara ho papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha. Dhèu èèna, ngara na Yusuf, nèti kota Arimatea. Nèngu ne'e kahèi, ca dhèu dhu j'ue lii langu agama Yahudi. Nèngu dhèu d'ara be'a kahèi. Aa nèngu mate nèbhu le paredha Ama Lamatua mai.

Lod'o Yesus madhe èèna, lèke hari Jumat. Bèli na, lèke lod'o manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi. Nèti èèna ka, Yusuf neo papuru eele ngi'u aae Yesus ètu d'ara lod'o hari Jumat èèna. Ka na pabani iisi na, la'e paraga dènge gubernur Pilatus, manèngi ho papuru ngi'u aae Yesus.

⁴⁴ Ropa gubernur tadèngi lii manèngi Yusuf ne, na malaa. Hèia na peka, aku nèngu na, "Eea! Nga tao ka, dhèu Ne madhe malai sa mia ne! Ja'a ngee, na, dhae madhe mèka!"

Hèia na pua dhèu lasi paroa komedhaa, ka na karèi ne, aku nèngu na, "Sa mia? Yesus madhe le, do dhae?"

⁴⁵ Komedhaa èèna b'ala, peka na, "Tare'a, ama! Na madhe le karèi deo na." Ropa gubernur tadèngi nare lii dhaa èèna, hèia na hia Yusuf la'e nare ngi'u aae Yesus.

⁴⁶ Hèia Yusuf la'e hèli bèla madhera dhu kab'ua èci, ka na la'e asa Golgota. D'ai nèi, ka na papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha.

✧ **15:40-41** Lukas 8:2-3

Na pahutu ngi'u aae Yesus dènge bèla hiu. Tèu èèna, ra heka pae rare ro'a èci ètu d'ara hadhu aae. Hèia ra nedhe rèti ngi'u aae Yesus asa d'ara ro'a èèna. Ka ra loli rare hadhu kabela dhu kapai èci, ho ra bèdho paie hèb'a ro'a èèna. Èle èèna ka, Yusuf si lèpa.

⁴⁷ Lod'o èèna, Maria nèti rae Magdala, dènge Maria èci hari, (ina Yoses), madhutu d'ai era èèna kahèi. Dua ra rèdhi era dhu ra padhane Yesus, ka ra patadhe paie era èèna.

16

Lamatua Yesus mamuri hari!

(Mateos 28:1-8, Lukas 24:1-12, Yohanis 20:1-10)

¹ Bèli èèna, lèke hari Sabtu, nuka lod'o sabaj'a dhèu Yahudi. Ropa lod'o cèna la'e, Maria nèti rae Magdala, Maria dhu leo hari (ina Yakobis), dènge Salome, lasi hèli èi hèu mèngi, sèna ka bèli rèngu bisa lasi pasuti mi ngi'u aae Yesus madhutu ad'a dhèu Yahudi. ² Ropa hari Migu mad'ae aae èèna, tèlu ra lasi asa ro'a Yesus. ³⁻⁴ Ètu talora j'ara, tèlu ra padhue, aku rèngu na, "Waa! D'ai nèi, na, cee ka dhu bisa loli eele hadhu aae èèna nèti hèb'a ro'a? Èdhi tèlu ti bisa boe, lula hadhu èèna kapai bia!"

Te ngaa ropa rèngu d'ai ro'a èèna, rèdhi hadhu èèna dhu hari eele le nèti hèb'a ro'a. ⁵ Hèia bhèni se maso asa d'ara. Rèngu cag'ag'a titu kèna, lula ètu d'ara ro'a èèna, rèdhi ana mone ngèru èci madhèdi ètu sebhe g'ana rèngu, dhu pake mèdha pudhi lao-lao. ⁶ Hèia mone ngèru èèna, peka dènge rèngu, "Baku madha'u!

Ja'a ke'a, na, miu mai tenge Yesus dhèu Nasaret, dhu ra paku pamadhe ètu aj'u palolo-palèbha. Na aad'o heka ètu ne'e, lula Na mamuri hari le! Mai ho ladhe unu mi, te ngi'u Yesus aad'o heka ètu era dhu ra paj'unu Na. ⁷ De lami ka lai-lai, ho lole dènge Petrus si, peka na, Yesus mamuri hari le! Na la'e uuru le asa Galilea. Èèna na rèngu paraga dènge Yesus ètu nèi, sèmi dhu uru èèna Na peka mema le dènge rèngu. De lami ka!"[☆]

⁸ Ropa bhèni se rèdhi heka ngi'u Yesus ètu era dhu ra paj'unu Na, rèngu cag'ag'a. Ka rai asa li'u lasi. Hèia rèngu lèpa dènge ka, ra peka boe dènge dhèu èci sa ètu j'ara, lula rèngu madha'u titu kèna.

*Yesus paraga dènge Maria nèti rae Magdala
(Mateos 28:9-10, Yohanis 20:11-18)*

⁹ Hari Migu mad'ae aae era, Yesus pad'elo uuru ngi'u Na mi Maria nèti Magdala, dhu uru èèna, Yesus babège eele nidhu pidhu nèti nèngu.

¹⁰ Ropa na nèdhi nare Yesus, hèia la'e dènge ka, peka dènge dhèu-dhèu dhu uru èèna madhutu Yesus. Dhèu sèra pakaboko taruu ètu era èci. Rèngu ètu d'ara susa era, taga ra ngee mamadhe Yesus. ¹¹ Ka Maria peka dènge rèngu, aku nèngu na, "Nga tao ka miu susa era? Susa ia ka, te Yesus mamuri hari le! Deo na, ja'a heka paraga dènge Ne kèna!"

Te ngaa rèngu aa'i-aa'i dhaa, aku rèngu na, "Èu ne, monya! Ji'i lèka boe."

[☆] **16:7** Mateos 26:32, Markus 14:28

*Lamatua Yesus pad'elo ngi'u Na mi dhèu dua
(Lukas 24:13-35)*

¹² Èle èèna ka, dhèu madhutu Yesus dhèu dua lasi asa rae èci. Ropa d'ai talora j'ara, Yesus pad'elo ngi'u dènge si. Te ngaa Nèngu ub'a le. Nèbhu boe, heka ra tadhe Ne. ¹³ Hèia dua ra lèpa hari, lasi peka dènge angalai ra sèra, aku rèngu na, “Wee! Miu nanene ku laa! Lai-lai deo na, ji'i paraga le dènge Yesus ètu j'ara!”

Te ngaa angalai ra aa'i-aa'i dhaa, aku rèngu na, “Eeh! Miu baku monya sèmi èèna!”

*Lamatua Yesus pad'elo ngi'u mi ana madhutu
Na aa'i-aa'i*

(Mateos 28:16-20, Lukas 24:36-49, Yohanis 20:19-23, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:6-8)

¹⁴ Èle èèna ka, Yesus paraga dènge ana madhutu Na sèra, dhèu canguru èci, ropa ra madhèdi ra'a-rinu. Ka Na jèke si, aku Nèngu na, “Wee! Miu kètu hadhu pa'ae sa mia ne! Dhèu peka le dènge miu, rèngu rèdhi le Ja'a dènge musi madha rèngu, te ngaa miu parcaya boe! Aku miu na, dhèu sèra monya! De ne'e ne, Ja'a unu ku mai. Mema tare'a Ja'a madhe, te ngaa Ja'a mamuri hari le! De mèdhi le, sina ma!

¹⁵ De lami ka asa mia-mia palème rai-haha ne. Peka dènge dhèu aa'i-aa'i ra Lii Lolo Be'a Ja'a ne. ¹⁶ Dhèu cee dhu parcaya Ja'a aa abhu sarani, èèna na Ama Lamatua hia ne mamuri sèna ka na bisa pea taruu dènge Ne ètu sorga. Te ngaa cee dhu parcaya boe Ja'a, èèna na nèngu abhu huku nèti Lamatua, ka Lamatua core eele ne asa li'u

✧ **16:15** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:8

la'e, ho na pea taruu ètu nèi. ¹⁷ Aa dhèu dhu parcaya Ja'a sèra, rèngu tao rupa-rupa tadha malaa, sèna ka dhèu aa'i-aa'i sèra re'a, peka na, "Koasa ra mema mai nèti Ama Lamatua!" Conto sèmi, èèna na rèngu bisa babège eele nidhu pake kolongara Ja'a. Ladhe èèna na, Ama Lamatua hia si padhai lii pake lii leo dhu rèngu mesa ra dhane rare boe. ¹⁸ Ladhe rèngu kèpe mege dhu dènge raco, do, rinu lèke raco, ngaa-ngaa tao boe. Ladhe ra tao kacui-aa'i asa dhèu pèd'a, dhèu èèna èle nèti papèd'a-tarègu na."

Lamatua Yesus ca'e asa sorga

(Lukas 24:50-53, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11)

¹⁹ Ropa padhai lii èle dènge ana madhutu Na sèra, hèia Ama Lamatua paca'e Yesus asa sorga. Ètu nèi, Nèngu j'aj'i ai g'ana Ama Na, ka rèd'u paredha sama-sama.✧

²⁰ Èle èèna, hèia ana madhutu Na sèra madhutu paredha Na. Rèngu lasi asa mia-mia, ho lole mi dhèu aa'i-aa'i Lii Lolo Be'a Yesus. Hèia Ama Lamatua hia si koasa ho ra tao tadha-tadha malaa dhu Yesus peka le dènge rèngu. Nèti èèna ka, dhèu ae parcaya Yesus, taga rèngu re'a le Lii Lolo Be'a èèna, lèke tare'a-re'a.

✧ **16:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11

Dhao Alkitab
Genesis and the New Testament in the Dhao
language of Indonesia
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Dhao

copyright © 2012 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Dhao

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

526bd1ea-5f35-574c-9a7a-dabc714cb5d3